

**Bomby
na Záhorí**

**Rozhovor
s generálom
Knudom
Bartelsom**

Kríza menom **KRYM**

**Skromný majster
čatár Škadra**

**Desať
rokov v EÚ**

Boje o Bratislavu

Z hradu, cez Jurajov dvor či Jesenského ulicu sa čoraz navštevovanejšia rekonštrukcia historických bojov presunula tento rok do Bernolákova, a najmä do Ivanka pri Dunaji. Rekonštrukcia bojov o Bratislavu bola v réžii KVH Carpathia, ktorému pomáhali členovia z 27 klubov vojenskej histórie zo Slovenska, Česka, Maďarska a Rumunska. Tisíce nadšených divákov videli v sobotu 5. apríla 2014 v neúprosnom boji pechotu podporovanú legendárnym tankom T-34, či samohybnou húfnicou SU-76. Vo vzduchu zvädzali neľútostný súboj lietadiel z klubu Retro Sky Team. Celú akciu sprevádzali bohaté pyrotechnické efekty, ktoré sa striedali s dobovou hudbou. K úspešnému priebehu podujatia prispeli vojaci z multifunkčného práporu z Hlohovca a príslušníci Krajského riaditeľstva Policajného zboru Bratislava. Oslavy 69. výročia oslobodenia Bratislavy a mestskej časti Petržalka sa uskutočnili aj pri bunkri B-8 Hřbitov na Kopčianskej ulici.

Pri oslobodzovaní Bratislavy padlo 742 vojakov Červenej armády, 470 nemeckých a maďarských vojakov a taktiež 121 civilistov.

Text: Miroslav Minár

Foto: Vojtech Hučko

PhDr. Miloslav ŠČEPKA
vedúci oddelenia internej
komunikácie
Komunikačný odbor
Kancelárie ministra
obrany SR

Milí priatelia,

viete si predstaviť náš život bez plynu a ropy? Dokázali by ste uprednostniť idey slobody, demokracie a spravodlivosti pred teplom, svetlom a pohodlnou dopravou?

Aj také otázky nám kladie dnešok. Putinovské Rusko porušilo všetky možné dohody, pravidlá, základy medzinárodnej politiky. Anektovalo Krym a netají chuť odhryznúť si z Ukrajiny ešte viac. Svetové spoločenstvo sa zhodlo, že ozbrojená reakcia by znamenala katastrofu, a tak odpovedá vyhláseniami, protestmi, deklaráciami či sankciami, ktoré decentne obchádzajú základný fakt: dnešná Európa je existenčne závislá od ruských strategických surovín. A Rusko od prostriedkov, ktoré za ne z Európy dostáva. „Mali sme na výber vojnu alebo hanbu. Vybrali sme si hanbu, ale dostali sme aj vojnu,“ poznamenal Winston Churchill na adresu mocností ustupujúcich pred vyše 70 rokmi Hitlerovi. Relatívne pokojné desaťročia po páde komunistických režimov vo východnej a strednej Európe v mnohých vypestovali ilúziu, že zavládol večný mier, konflikty nehrozia, armády sú zbytočné a výdavky na obranu len vyhadzovaním peňazí. Putin nám však ukázal, že sa nezmenilo nič. Antické poučky o ozbrojených silách ako základnom predpoklade prežitia štátov, ba celých národov, stále platia.

Rusko na Kryme dokazuje, že mier bez zbraní je stále utópiou. Bez schopnosti brániť sa nemôže jestvovať žiadna krajina. Ani Európska únia. Neostáva nám iné, len opäť si uvedomiť potrebu, význam a úlohy modernej, dobre vyzbrojenej a vycvičenej armády – garanta ideí slobody, demokracie a spravodlivosti. Aby sme nemuseli žiť v hanbe, ale ani vo vojne.

Na obálke: Piloti MiG-29 cvičili bombardovanie a streľbu z leteckého kanóna • Foto: Ondrej Maliniak

4 AKTUÁLNE: Slovensko 10 rokov v EÚ

6 Rozhovor s predsedom vojenského výboru NATO generálom Knudom Bartelsom

8 Ukrajina, Krym, Rusko a my

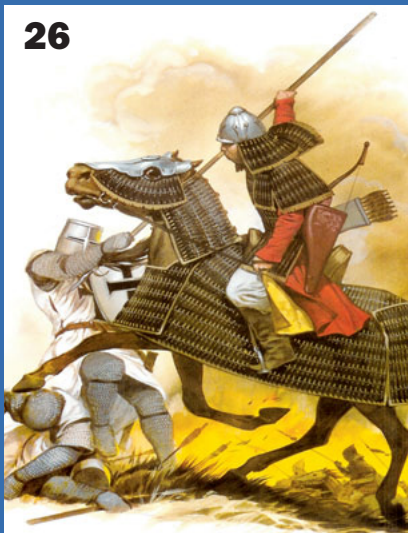
18 Bojové streľby letcov na Záhorí

21 Nemecko dokupuje Orly

22 Protitankové rakety z Ukrajiny

24 Kontajnerizovaný protiletadlový raketový systém Tor-M2KM

26 Slávne bitky histórie: Lehnica a Slaná

32 Čatár Szabolcs Očkai, hrdina z Iraku

34 Cvičenie seredského ženíjného práporu

36 Smutný sen Lucie Makovníkovej

44 Ošetrovanie poranení na bojisku

Nájdete nás aj na internetových adresách www.mosr.sk/obrana/ a www.mosr.sk/ebulletin/
Informácie o distribúcii OBRANY vám poskytneme na e-mailovej adrese obrana@mod.gov.sk

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXII. • č. 5/2014 • Redakčná uzávierka 25. 4. 2014 • Do výroby zadane 28. 4. 2014 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR, Komunikačný odbor • Vedúci oddelenia: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 17 40, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847 e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Zástupkyňa šéfredaktora: Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 312 945, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0960 33 83 52, 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Vedúca vydania a jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJÁCKOVÁ, tel.: 0960 31 30 54, e-mail: eleonora.bujackova@mod.gov.sk • Fotoeditor: Mgr. Ivan KELEMENT, tel.: 0960 31 28 06, 0903 820 698, e-mail: ivan.kelement@mod.gov.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Grafická úprava: Adrian MOLČAN • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, Komunikačný odbor MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslovenské tlačiarne Skalica, s.r.o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910. NEPREDAJNÉ

Desaťročie Slovenska v Európskej únii

Slovenská republika (SR) v máji tohto roka oslavuje prvé okrúhle výročie svojho členstva v Európskej únii (EÚ), kam vstúpila 1. mája 2004 spoločne s deviatimi ďalšími krajinami. Okrem Cypru a Malty to všetko boli štáty strednej a východnej Európy, ktoré pred rokom 1989 patrili do mocenskej sféry ZSSR a ktoré sa vydali na cestu európskej integrácie.

Aby SR získala členstvo v EÚ, musela splniť podmienky, ktoré únia stanovila záujemcom v roku 1993 (tzv. kodanské kritériá) a ktorých plnenie úzkostlivo monitorovala a hodnotila. Nedostatočný pokrok pri plnení politických kritérií prispel k tomu, že SR získala štatút kandidátskej krajiny neskôr než jej vyšehradskí susedia (v roku 1999). Medzi podmienky kladené na potenciálnych členov patrila okrem politických a ekonomických kritérií aj schopnosť prijať záväzky členstva, čo v praxi znamenalo prebrať právne akty EÚ v podobe a rozsahu, v akom existovali k danému času. Ich kvantita časom postupne narastá, preto mladší členovia ako Bulharsko, Rumunsko a Chorvátsko museli prebrať viac európskej legislatívy, než to bolo v prípade krajín, ktoré do EÚ vstupovali skôr.

Zahraničná a bezpečnostná politika

V roku 2004 patrila medzi jednu z oblastí spolupráce v rámci EÚ už aj Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika (SZBP) EÚ, ktorá bola založená tzv. Maastrichtskou zmluvou, ako aj Európska bezpečnostná a obranná politika (EBOP) EÚ, ktorá pribudla v tzv. Amsterdamskej zmluve. SR sa tiež už pred vstupom do EÚ zúčastňovala na práci Konventu, ktorý mal pripraviť tzv. Ústavnú zmluvu (tá však stroskotala na „NIE“ v referendách vo Francúzsku a Holandsku v roku 2005). Po tomto neúspechu boli hlavné aspekty ústavnej zmluvy oživené „bežným“ procesom (medzivládnu konferenciou)

vedúcim k čiastkovým úpravám ustanovení zakladajúcich zmlúv, ktorý vyvrcholil prijatím Lisabonskej zmluvy, podpísanej v decembri 2007 a účinnej od decembra 2009. Znenie z Lisabonu je v súčasnosti platným znením. Okrem iných zmien tou najviditeľnejšou bola zmena názvu: z EBOP sa stala SBOP (Spoločná bezpečnostná a obranná politika) EÚ.

Začiatky spolupráce medzi krajinami EÚ v oblasti zahraničnej politiky spadajú do začiatku 70. rokov 20. storočia. Spolupráca v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky (a jej podmnožina – spoločná bezpečnostná a obranná politika) sa v rámci EÚ vyvíja oproti iným oblastiam, akými sú napr. vnútorný trh či hospodárska a menová únia, relatívne pomaly a skromne, čo znamená, že od začiatku 90. rokov až po dnešok nedošlo k zásadným zmenám. Predchádzajúcu vetu si však nemožno zamieňať s tvrdením, že sa neudiali vôbec žiadne zmeny: naopak, bola vybudovaná sústava inštitúcií podieľajúcich sa na rozhodovacom procese, došlo k spusteniu mnohých operácií a misií pod hlavičkou EBOP/SBOP, resp. pod vlajkou EÚ (najviac z nich v Afrike).

Hoci SBOP rokmi „dospela“, jej povaha ostala nezmenená – stále ide o medzivládnu oblasť spolupráce, kde dominujú členské krajiny a kde hlavnú úlohu hrajú iné inštitúcie EÚ ako Rada (pozostávajúca z ministrov členských krajín) a Európska rada (pozostávajúca z hláv štátov alebo vlád) a kde politický proces vedúci k rozhodnutiam

nie je podobný legislatívnemu procesu za účasti Európskej komisie, Európskeho parlamentu a Rady, ale diplomatickým rokovaniám v multilaterálnom formáte. V tejto oblasti sa tradične rozhodovalo konsenzom a aj dnes je prijímanie rozhodnutí väčšinou skôr výnimkou než pravidlom. SR to umožňuje mať právo spolurozhodovania, no zároveň zodpovednosť myslieť a konať v širšom rámci, než by to bolo potrebné, ak by sme neboli členmi EÚ. Jednoducho povedané, členstvom v EÚ SR získala spoluzodpovednosť za realizáciu záujmov Únie a presadzovanie jej hodnôt vo svete, a to vrátane použitia vojenských prostriedkov.

Tri desiatky operácií

Za 15 rokov existencie EBOP/SBOP od Saint Malo v roku 1998 až doposiaľ EÚ spustila takmer 30 operácií a misií na troch kontinentoch (Afrika, Ázia, Európa). Zároveň rozvinula partnerstvá s NATO, Africkou úniou a OSN. EÚ má od roku 2003 bezpečnostnú stratégiu, ktorá identifikuje jej záujmy a prostriedky na ich dosiahnutie vrátane vojenských. Ku koncu roka 2013 bolo v operáciách a misiách EÚ nasadených 7 000 vojakov a civilov. V roku 2013 spustila EÚ vojenskú výcvikovú misiu s názvom EUTM Mali. Začiatok roka 2014 je v znamení príprav na spustenie vojenskej operácie EÚ v Stredoafrickej republike (EUFOR RCA) v počte do 1 000 vojakov s cieľom stabilizovať bezpečnostnú situáciu v krajine, až kým nebude pripravená nadväzujúca misia OSN.

SR sa na vojenských operáciách EÚ podieľa okrem príslušníkov OS SR aj finančne v rámci mechanizmu ATHENA, ktorý slúži na financovanie vojenských operácií EÚ. Pripravovaná bojová skupina EÚ krajín V4 s pohotovosťou v prvom polroku 2016 je príspevkom SR k ambícii EÚ disponovať vojenskými silami určenými na rýchlu

reakciu v prípade krízy za hranicami EÚ (ktoré sa však doposiaľ v praxi nepoužili).

Spôsobilosti, zdroje, podpora

Na udržiavanie vývoja SBOP EÚ sú potrebné adekvátne spôsobilosti, ktoré si vyžadujú dostatočné zdrojové zabezpečenie. V tomto ohľade je SBOP EÚ obeťou dôsledkov finančnej a ekonomickej krízy, ktorá viedla k odklonu aj finančných zdrojov, aj pozornosti politikov k akútnejším pociťovaným problémom a konsolidácii verejných financií, a to často na úkor obranných výdavkov. Bezpečnostná situácia v susedstve SR však dokazuje, že na obranné výdavky nemožno pozeráť len ako na nenávratne minuté peniaze – výdavky na obranu je potrebné vnímať ako investíciu do budúcnosti, ako „poistku“ pred zhoršením bezpečnostného prostredia SR, o ktorom sme sa mylne domnievali, že sa našou integráciou do NATO a EÚ stalo trvalo stabilným.

Občania SR v prieskume verejnej mienky Eurobarometer (jar 2013) ukázali, že v drvivej väčšine podporujú SBOP EÚ (86 % respondentov v SR sa vyslovilo pozitívne o SBOP), čo je o 12 % viac, než je priemer. To isté platí pre SZBP EÚ, kde je SR so 77 % najviac naklonenou krajinou (priemer EÚ je 64 %).

Aktuálna bezpečnostná situácia v dokazuje, že výdavky na obranu treba vnímať ako investíciu do budúcnosti, poistku pred zhoršením bezpečnostného prostredia, o ktorom sme sa mylne domnievali, že sa našou integráciou do NATO a EÚ stalo trvalo stabilným.

Slovensko a cestovná mapa

V decembri 2013 sa konala od roku 2008 prvá diskusia hláv štátov/vlád v rámci Európskej rady na tému obrany, kde Slovensko zastupoval predseda vlády Robert Fico. Od decembra 2012 prebiehala intenzívna práca na príprave agendy tejto Európskej rady, ktorá bola rozdelená na tri tematické okruhy:

- zvýšenie účinnosti a viditeľnosti SBOP
- posilnenie rozvoja obranných spôsobilostí
- posilnenie európskeho obranného priemyslu

Hoci výsledky kvôli potrebe dosiahnuť konsenzus všetkých členských krajín nezodpovedali pôvodným ambicióznym zámerom, oblasti zhody sa dajú nájsť v troch dokumentoch: záveroch Rady z novembra 2013, záveroch Európskej rady z decembra 2013 a oznámení Európskej komisie z 24. júla 2013. Diplomatický jazyk týchto dokumentov sa premietol do tzv. „cestovnej mapy“ – dokumentu, ktorý konkretizuje jednotlivé úlohy, identifikuje zodpovednosť hlavných aktérov pri ich implementácii a časovú líniu ich plnenia. Ďalšia Európska rada venovaná obrane, ktorá posúdi plnenie úloh, by sa mala konať v polovici roka 2015.

SR sa podieľala na príprave agendy a záverov Európskej rady predovšetkým v rámci V4, napr. spoločnej pozície vyšehradskej štvorky, ktorá bola ako deklarácia V4 prezentovaná na konferencii GLOBSEC 2013. Tesne pred Európskou radou bol pripravený list premiérov V4 pre stáleho predsedu Európskej rady H. van Rompuya, ktorého účelom bolo zachytiť preferencie V4 v konečnom znení textu záverov. Slovensko je, samozrejme, pripravené aktívne sa podieľať na rozpracovaní úloh zo zmienenej „cestovnej mapy“ v súlade so záujmami SR a využiť pritom odborný potenciál personálu MO SR v ústredí a na Stálom zastúpení SR pri EÚ v Bruseli, ako aj existujúce partnerstvá s inými krajinami EÚ na základe spoločných záujmov, predovšetkým v rámci V4, ktorej bude SR od júla tohto roku predsedať.

Text: **Lubomír Tokár**
Sekcia obrannej politiky MO SR

Predseda vojenského výboru NATO generál Knud Bartels:

Slovensko predstavuje cenný prínos

Pred niekoľkými týždňami sme si pripomenuli, že Slovensko sa 24. marca 2004 stalo spolu s ďalšími šiestimi krajinami členským štátom Severoatlantickej aliance. U nás doma vieme, čo tento krok znamenal a znamená pre Slovensko a našich občanov. Čo však znamenal a aký význam má naše členstvo pre Alianciu? Na túto a ďalšie otázky nám odpovedal generál Knud Bartels, predseda vojenského výboru NATO.

Generál Bartels na palube ukrajinskej fregaty Hetman Sahajdačnyj v októbri 2013 v rámci operácie NATO Ocean Shield zameranej proti pirátom v Adenskom zálive. Fregata upútala pozornosť v marci 2014, keď i napriek hroziacej vzbure zostala verná ukrajinskému veleniu.

Rozširovanie NATO zohralo významnú úlohu pri posilňovaní mieru a stability v euroatlantickom priestore. Každé rozšírenie je krokom, ktorý nás približuje k vízií zakladateľov NATO: k celistvej a slobodnej Európe. Význam rozširovania NATO spočíva nielen v posilňovaní stability a bezpečnosti, ale pomáha kandidátskym krajinám s ich vlastnými demokratizačnými procesmi – od posilnenia právneho štátu k implementácii reforiem v sektore obrany a bezpečnosti. Pre NATO znamenajú noví členovia posilnenie Aliancie. Prinášajú nové pohľady a nové myšlienky. Slovensko konkrétne zohráva dôležitú úlohu pri zastrešovaní bližších vzťahov s Balkánom, Ukrajinou, Gruzínskom a ďalšími krajinami. Je taktiež silným partnerom v oblasti obrannej spolupráce. Vaše ministerstvo mi-

nulú jar zorganizovalo dôležité cvičenie Capable Logistician 2013, ktoré bolo ukážkou najnovších trendov v oblasti rozvoja spôsobilostí. Každý člen prináša do Aliancie pridanú hodnotu bez ohľadu na to, či ide o malú, alebo veľkú krajinu. Je to dôležité pre súdržnosť Aliancie a pre jej budúcnosť.

Ako hodnotíte aktivity Slovenska v NATO za obdobie rokov 2004 – 2014?

Predovšetkým musím povedať, že som Slovensku vďačný za príspevky do dvoch najväčších operácií NATO, ktorými sú ISAF a KFOR. Čo sa týka ISAF, rád by som zdôraznil, že Slovenská republika sa od samého začiatku zapájala do aktivít Aliancie. Slovenské jednotky v celkovom počte vyše 3000 vojakov sa za posledné desaťročie zapojili do širokého spektra aktivít

v Afganistane. Toto spektrum siaha od nasadenia slovenských vojakov v strážnych jednotkách na leteckej základni Kandahár a na veliteľstve ISAF až po ponúknutie inštruktorov – špecialistov do vojenského poradenského tímu s účelom dosiahnuť naše strategické ciele v tejto oblasti. Okrem toho musím vysloviť svoje uznanie a vďaka za službu a viac ako desaťročné spoľahlivé plnenie úloh slovenských vojakov v KFOR. Aliancia si túto pomoc veľmi cení, lebo prispela k vybudovaniu stability a mieru v Kosove. Treba spomenúť aj príspevok slovenských ozbrojených síl do síl rýchlej reakcie NATO. Táto ponuka je veľmi cenná nielen čo do veľkosti zainteresovaných jednotiek, ale aj kvalitou pripravenosti personálu. A v neposlednom rade musím spomenúť pravidelnú účasť

slovenských síl na mnohých cvičeniach NATO, ako napr. Capable Logistician 2013 a COBRA 2013, ako aj cvičenie síl pre špeciálne operácie NATO. Vaša účasť aktívne prispieva k zvýšeniu interoperability Aliancie. Ako vojak by som zároveň rád vzdal česť a uctil si pamiatku slovenských vojakov, ktorí prišli o život počas služby v Kosove a v Afganistane.

Medzinárodné Centrum výnimočnosti pre oblasť likvidácie výbušnín (EOD) v Trenčíne je dôležitou inštitúciou NATO na Slovensku. Čo od tohto Centra očakávate do budúcnosti?

V rámci celkového úsilia a aktivít slovenských ozbrojených síl je slovenské Centrum výnimočnosti pre oblasť EOD veľmi dôležité pre budovanie a rozvíjanie spôsobilostí NATO. EOD je kľúčovým prostriedkom v oblasti zaistenia všeobecnej bezpečnosti obyvateľstva i vojakov v operáciach. Hrozba, ktorú predstavuje munícia a výbušniny, je prítomná vo všetkých fázach spoločných operácií. Pre zvládnutie a zmiernenie rizík na najnižšej možnej úrovni je dôležité, aby sa problematika EOD stala integrálnou súčasťou plánovania a súbežnej realizácie operácií všetkých druhov vojsk a zaistenia bezpečnosti rozľahlej oblasti. Z tohto pohľadu Centrum bude poskytovať adekvátnu podporu komunite NATO EOD tým, že poskytne priestor na komunikáciu, na výmenu poznatkov a skúseností a na revíziu doktrín medzi odborníkmi a špecialistami v predmetnej oblasti z mnohonárodného/národného prostredia, medzi výcvikovými centrami EOD, v rámci priemyselných odvetví, v oblasti výskumu a technológií, i zo strany orgánov NATO. Okrem toho bude Centrum implementovať Program práce v oblasti obrany proti terorizmu, prijatý na Konferencii národných riaditeľov pre vyzbrojovanie, a to ukážkami najnovších technológií, taktík, techník, postupov a spôsobilostí týkajúcich sa likvidácie improvizovaných výbušných prostriedkov, ako aj analýzou aktuálne nepokrytých otázok v oblasti EOD a prípadných riešení so špeciálnym zameraním na naliehavé vojenské požiadavky.

NATO významnou mierou pomohlo Slovensku pri rekonštrukcii leteckej základne Sliač prostredníctvom Programu bezpečnostných investícií. Táto významná rekonštrukcia bola ukončená v r. 2010. Slovenské ministerstvo obrany do nej vložilo 34 miliónov eur a NATO prispelo 27 miliónmi. Viete si predstaviť ďalšie podobné projekty v budúcnosti?

V októbri 2013 bol schválený zoznam leteckých základní NATO vyhodnotených ako vhodné z operačného hľadiska, pričom práve prebieha vyhodnotenie dodatočných investičných návrhov. Na základe tohto procesu budú identifikované všetky existujúce nedostatky vyžadujúce nápra-

vu. Na základe výsledkov môže NATO zväziť pridelenie zdrojov v súlade so schválenými pravidlami a postupmi. Keďže proces stále prebieha, v súčasnosti nie je možné predvídať ďalšie projekty.

Ktoré projekty NATO by mohli byť pre Slovensko najväčšou výzvou?

Nedokážem odpovedať úplne konkrétne, čo však môžem povedať, je, že všetci spojenci musia prispieť k vybudovaniu Síl NATO 2020 – najmä v oblasti implementácie inteligentnej obrany (SD) a Iniciatívy prepojených síl (CFI) – čím sa zabezpečí, že Aliancia bude mať všetky spôsobilosti na implementáciu strategickú koncepciu a premyslenú kompaktnú štruktúru interoperabilných a udržateľných síl, pripravených na rozmiestnenie, dobre vyzbrojených a vybavených, ktoré prešli zodpovedajúcim výcvikom a cvičeniami a ktoré majú dobré velenie, aby boli schopné plniť ciele a úlohy NATO. Z tohto pohľadu Slovensko prostredníctvom svojej účasti na týchto dvoch iniciatívach predstavuje pre Alianciu veľmi cenný prínos. Čo sa týka inteligentnej obrany, Slovensko sa aktívne angažuje v mnohonárodnej spolupráci, najmä na regionálnej báze. Zúčastňuje sa na niekoľkých projektoch SD v oblasti dôležitých spôsobilostí, ako napr. chemická, biologická a radiačná ochrana či zdravotnícka podpora. V prípade CFI, pre všetkých Spojencov je dôležité udržiavať zodpovedajúcu úroveň úsilia a investícií do vzdelávania, výcviku a cvičení, aby bolo možné garantovať úspešnú implementáciu projektu Sily NATO 2020. A nakoniec, NATO pracuje na novej Koncepcii rámcových krajín. Táto koncepcia vychádza z myšlienky, že tí Spojenci, ktorí majú relatívne široké spektrum spôsobilostí, by mali vytvoriť a ponúknuť koncepčný a organizačný rámec na spoluprácu s ostatnými krajinami. Spojenci s užším spektrom spôsobilostí, vedení svojimi cieľmi a potrebami, by mohli rámcové krajiny podporiť sprístupnením spôsobilostí, do ktorých majú záujem investovať alebo v ktorých sú mimoriadne kvalifikovaní či kompetentní, napr. konkrétne oblasti výnimočnosti. Malo by to prebiehať vo forme „zapojenia“ do spôsobilostí ponúkaných rámcovou krajinou. Podľa našich očakávaní by táto koncepcia mala byť do tohtoročného summitu NATO vo Walese dokončená, a malo by vzniknúť, prípadne sa formovať, aspoň prvé z rámcových zoskupení. V tomto kontexte by Spojenci mohli zväziť účasť aj vo viacerých rámcových zoskupeniach, pokiaľ to považujú za vhodné. To by mohlo umožniť kolektívne budovanie finančne náročných spôsobilostí, ktoré by si jednotlivé krajiny nemohli dovoliť budovať samostatne.

Aké sú hlavné úlohy, ktoré pred NATO vrátane Slovenska stoja v najbližšej budúcnosti?

NATO sa aktuálne pripravuje na svoj summit vo Walese v dňoch 4. – 5. septembra 2014. Bude to veľmi dôležitá udalosť, pripomínajúca, že Aliancia za 20 rokov vedenia operácií a misií prešla

Skúsený dánsky generál KNUD BARTELS (nar. 1952, vo vojenskej službe od r. 1972) prevzal funkciu predsedu vojenského výboru NATO 1. januára 2012. Od roku 2009 do roku 2011 bol náčelník Generálneho štábu ozbrojených síl Dánskeho kráľovstva. Predtým bol tri roky vojenským predstaviteľom Dánska vo Vojenskom výbore NATO a Vojenskom výbore EÚ. Na pôde najvyššej vojenskej autority v centrále Aliancie v Bruseli nahradil talianskeho admirála Giampaola di Paola, ktorý sa potom stal vo svojej krajine ministrom obrany. Predseda Vojenského výboru je hlavným vojenským poradcom generálneho tajomníka NATO. Je tiež prostredníkom medzi ministrami obrany členských krajín a Severoatlantickou radou, teda hlavným politickým orgánom NATO. Jeho funkčné obdobie sú tri roky.

niekoľkými etapami rozšírenia a zastrelila bezprecedentný počet partnerstiev po celom svete. Na summite vo Walese urobíme ďalší krok v oblasti adaptácie Aliancie a načrtneme základnú líniu či podobu „budúceho NATO“, ktoré bude pripravené, silné a opäť vyvážené. V tomto nepredvídateľnom svete zostáva NATO základným zdrojom stability a pevným základom transatlantickej kolektívnej bezpečnosti. Rok 2014 bude taktiež znamenať koniec našej najdlhšie trvajúcej operácie, misie ISAF v Afganistane. Hoci v súvislosti s Afganistanom zostáva ešte mnoho výziev, budovaním čoraz spôsobilejších bezpečnostných síl sme prispeli k tomu, že Afganistan je dnes silnejší. Kontinuálna spolupráca s partnermi je z pohľadu budúcnosti NATO kľúčová. Na summite vo Walese bude cieľom rozšíriť a prehĺbiť naše spojenectvo. Potrebujeme pokračovať v modernizácii našich spôsobilostí, vo zvyšovaní efektívnosti a posilňovaní vojenskej spolupráce, s prihliadnutím na situáciu v oblasti čerpania výdavkov na obranu vo väčšine krajín Aliancie. Teším sa na rok, ktorý bude mimoriadne dôležitý pre NATO v stále sa vyvíjajúcom svete nových bezpečnostných výziev, či už budú blízko alebo ďaleko od našich hraníc.

Pavol Vitko

(Rozhovor sme pripravili vďaka účinnej pomoci nášho Zastupiteľského úradu SR pri NATO.)

Foto: NATO

A. F. Rasmussen:

Každý štát má právo vybrať si svoj osud

NATO uplatňuje politiku rešpektu a podpory reforiem. Každý štát, ktorý chce vyznávať jeho hodnoty, má dvere otvorené. Keď sa tak ktorákoľvek krajina slobodne rozhodne, nik jej v tom nesmie brániť.

Bulharska, Estónska, Litvy, Lotyšska, Rumunská, Slovenska a Slovinska; a päť rokov od pripojenia Albánska a Chorvátska. Je to aj desať rokov, odkedy desať z týchto krajín vstúpilo do Európskej únie.

Závazok a záruka

Ako dánsky premiér som bol v roku 2004 na summite NATO, na ktorom sa rozhodlo o rozšírení. Predsedal som summitu Únie v Kodani, ktorý schválil prijatie nových krajín. Ako generálny tajomník NATO som pracoval s novými členmi. V oboch organizáciách som videl, aké veľké výhody má ich pripojenie. Prijatím štandardov a princípov NATO a Únie dali tieto krajiny svojim demokraciám najpevnejšie ukotvenie. Prijatím záväzku chrániť a brániť NATO získali záruku, že NATO bude chrániť a brániť ich. Ba čo viac, Európa a svet ťažili z ich rozhodnutia pridať sa k našej organizácii, pretože svojím vstupom rozšírili priestor slobody, demokracie, bezpečnosti a stability v kedysi rozdelenom kontinente. Ich pripojenie k NATO a Európskej únii je príbehom úspechu našich čias.

Lenže stále ešte zostávajú krajiny, ktoré sa chcú pridať. Pozícia NATO je jasná, určuje ju článok desať jej zakladajúcej zmluvy: ktorýkoľvek európsky štát spĺňajúci princípy Aliancie a ochotný prispieť k bezpečnosti oblasti severného Atlantiku sa môže uchádzať o vstup. Držíme sa tohto pravidla. Práve teraz sa Bosna a Hercegovina, bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Gruzínsko a Čierna Hora uchádzajú o členstvo v Aliancii. Urobili suverénne rozhodnutie.

Princíp

Vstup do NATO je slobodná voľba, ale nie je zadarmo. Ako všetci členovia Aliancie vedia, vyžaduje si to reformy a roky práce, ale pravidlo je vytesané do žuly: dvere NATO sú otvorené pre tých, ktorí sú pripravení na tvrdú prácu. Spomínané krajiny pracujú na nevyhnutných reformách a NATO ich v tom podporuje. Raz, keď dokončia, čo treba, prijmeme nevyhnutné rozhodnutie.

Ukrajinská euroatlantická politika sa počas predchádzajúceho desaťročia menila, ale NATO zakaždým rešpektovalo vôľu svojho partnera. Politika rešpektu a podpory reforiem sa ukázala ako jasné víťazstvo pre mier a stabilitu v Európe. Urobila silnejším NATO a každú krajinu, a poskytla silnú motiváciu štátom, ktoré sa chcú pridať, aby pokračovali v reformách.

Toto je politika, ktorá nám umožnila rozširovať mier a bezpečnosť v Európe. Umožnili nám prekonať konflikty, ktoré trvali celé generácie a vytvorili komunitu založenú na jednote, demokracii a spolupráci. Právo suverénnych štátov vybrať si svoj vlastný kurz je jedným zo základných kameňov modernej Európy. Toto pravidlo nám pomáhalo od založenia NATO. Musíme sa ho držať aj dnes.

Anders Fogh Rasmussen
generálny tajomník NATO

Foto: NATO

Kríza na Ukrajine je výzvou pre princípy, na ktorých sme vybudovali modernú Európu. Zásah Ruska na Kryme je porušením územnej integrity a zvrchovanosti Ukrajiny. Podkopáva medzinárodné právo. A vysmieva sa zásade, že každý štát má právo vybrať si svoj osud. Toto pravidlo nám umožnilo prekonať rozdelenie, vnútené tyraniou po druhej svetovej vojne a priblížiť sa viac ako kedykoľ-

vek predtým k jednotnej, slobodnej a mierovej Európe.

Tento rok si pripomíname, ako veľa sme získali, ale kríza na Ukrajine je varovaním, že tento princíp musíme chrániť. Práve to NATO robí. Rok 2014 prináša množstvo dôležitých výročí v euroatlantických vzťahoch. Je to 15 rokov, odkedy sa Aliancia rozšírila o Česko, Maďarsko a Poľsko; desať rokov od vstupu

Diplomacia NA PLNÉ OBRÁTKY

Na kyjevskom Majdane sa naplno obnažila nenaplnená túžba ľudí po demokracii a lepšom živote. Neúnavnosť, odhodlanie a odvaha, sprevádzané, žiaľ, aj stratami na ľudských životoch, si zaslúžia rešpekt a podporu.

Udalosti na Ukrajine budú dlho jednou z hlavných tém diskusií (nielen) na európskych fórach. Veľa času a energie bude treba vynaložiť na to, aby sa situáciu podarilo dostať do stabilných koľají.

Krym nie je Kosovo

Prvým krokom je definovanie princípov, o ktoré sa stabilizácia musí opierať. Hlavným je princíp teritoriálnej integrity a zvrchovanosti. Krym je neoddeliteľnou súčasťou štátneho územia Ukrajiny a z pohľadu medzinárodného práva na ňom platia ukrajinské právomoci a ukrajinské zákony.

Rusko, USA a Veľká Británia sa v Budapešťskom memorande o bezpečnostných zárukách pre Ukrajinu z roku 1994 – výmenou za prísľub Kyjeva odstrániť zo svojho územia sovietske jadrové zbrane – zaviazali rešpektovať suverenitu Ukrajiny, nepoužiť silu proti jej teritoriálnej integrite a politickej nezávislosti. Ukrajinská strana svoj sľub splnila.

Krym nebol a nie je ruský. Vhodným prívlastkom by bolo označenie „multikultúrny“. Ak by sme uznali právo Moskvy na Krym, vyplývajúce z histórie, rovnako by sme museli uznať právo všetkých predchádzajúcich (a nasledujúcich) držiteľov tohto územia. Museli by sme kapitulovať pred silou zbraní, prostredníctvom ktorej sa niekto do princípov spoluzitania národov

v 21. storočí pokúša prepašovať dávno historicky prekonané „pravidlá“.

Paralely s Kosovom neobstoja. Kosovo bolo pod medzinárodnou správou OSN na základe rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1244/1999. Obsahovala premisu, že „budúci status územia bude určený neskôr“. A to sa aj stalo, opäť pod dozorom medzinárodného spoločenstva. Kosovo neorganizovalo bábkové referendum a už vôbec sa jeho územia nezmocnil iný štát. Krehké prímerie, ktoré uzavrel Belehrad s Prištinou po dlhých diplomatických rokovaniach, si nezaslúži porovnanie s udalosťami na Kryme.

Na Kryme boli pošliapané základné princípy medzinárodného práva. Došlo k jednostrannému narušeniu stability bezpečnostnej architektúry, ktorá v priebehu uplynulých dekád garantovala mier v Európe.

Ako ďalej?

Po prvé, musíme urobiť všetko pre to, aby sa Krym vrátil k status quo ante. EÚ neuznáva nelegitímne referendum, jeho výsledky ani následnú anexiu Ruskom.

Po druhé, musíme sa pokúsiť vytvoriť garancie, aby sa z Krymu nestal precedens pre silové riešenie skutočných či imaginárnych problémov národnostných menšín na Ukrajine a v iných krajinách susediacich s Ruskom –

napríklad v Gruzínsku (Osetsko, Abcházsko) alebo Moldavsku (Podnestersko).

Po tretie, musíme jasne definovať, čo presne znamená asociačný proces s EÚ a európska perspektíva, aký vplyv to bude mať nielen na vzťahy medzi EÚ a partnerskou krajinou, ale aj na vzťahy medzi EÚ a jej susedmi. Zároveň musíme nájsť spôsoby, ako Moskvu presvedčiť, že tento proces nie je namierený proti nej, neškodí jej a pozíciu Ruska nezhoršuje, práve naopak.

My v EÚ stále veríme, že princípy medzinárodného práva majú prednosť pred silou zbrane, že logika spolupráce má prednosť pred logikou konfrontácie. Máme záujem o spoluprácu s Ruskom, založenú na dodržiavaní dohodnutých pravidiel.

V Únii si nikto neželá novú studenú vojnu ani boj o zóny vplyvu. V Bruseli ani v Moskve nemožno prekresľovať mapy, či oktrojovať ďalšie smerovanie krajín v našom spoločnom susedstve. Iba občania majú právo rozhodnúť o svojej budúcnosti – slobodne, demokraticky a bez nátlaku. V niektorých krajinách si vybrali európsky projekt, v ďalších sa prikláňajú k Eurázijskej únii, inde chcú ísť treťou cestou. Každú z týchto troch volieb treba rešpektovať.

Aj preto musí diplomacia smerom k Moskve i Kyjevu pracovať na plné obrátky.

(Cc)

Ukrajina

Ukrajina (po ukrajinsky: Україна) je druhou najväčšou krajinou Európy po Rusku. Hraničí so Slovenskom, Maďarskom, Rumunskom, Moldavskom, Ruskou federáciou, Bieloruskom a Poľskom.

Rozloha: 603 628 km²

Počet obyvateľov: 44 573 200

Hlavné mesto: Kyjev (2 847 200 obyvateľov)

Dôležité mestá: Charkov, Dnepropetrovsk, Odesa, Doneck, Záporožie, Ľvov, Krivoj Rog, Nikolajev, Merijupol

Zloženie: Ukrajinci 77,82 %

Rusi 17,28 %

Bielorusi 0,57 %

Moldavci 0,54 %

ďalej Krymskí Tatári, Bulhari, Maďari, Rumuni,

Poliaci, Židia

Najvyšší bod: 2 061 m n. m. (Hoverla v Karpatoch)

Podnebie: mierne kontinentálne, v pobrežnom páse na juhu subtropické

Nerastné bohatstvo: čierne uhlie (ťažba 200 miliónov ton ročne), železné rudy (výroba 50 miliónov ton ocele ročne), urán, mangán, titán, chróm, nikel, bauxit, fosfáty, síra, rašelina, ropa, zemný plyn, kamenná a draselná soľ, fosfáty

Priemysel: strojársky, chemický, potravinársky

Členenie: takmer polovicu (48 %) prevažne rovinatej krajiny pokrývajú stepi a 95 % rovina a nížiny. Značná časť z nich sa obrába, iba niektoré oblasti ostali nedotknuté.

Výraznejšie horstvá sú na západe Karpaty a na juhu Krymské vrchy.

Ako Rusko ovládlo Krym

29. novembra 2013

Na summite vo Vilniuse ukrajinská delegácia odmietla asociačnú dohodu s Európskou úniou.

30. novembra 2013

Policajné jednotky rozohnali protesty na Námetí nezávislosti v Kyjeve.

16. januára 2014

Ukrajinský parlament schválil zákony zakazujúce masové protesty a posilňujúce právomoci polície, čo opäť vyhnalo ľudí do ulíc.

19. a 21. januára 2014

Na Majdane došlo pri protestoch k zrážkam medzi protestujúcimi a políciou.

28. januára 2014

Predseda ukrajinskej vlády Mykola Azarov podal demisiu.

21. februára 2014

Na rokovaní medzi vládou a opozíciou asistovali poľský minister zahraničných vecí

Radoslaw Sikorski spolu s kolegami z Francúzska a Nemecka, ruský ombudsman Vladimir Lukin a ruský veľvyslanec Michail Zurov. Janukovyč podpísal dohodu o návrate k ústave z roku 2004, menovaní dočasnej vlády, prepustení Julije Tymošenkovej z väzenia a všeobecnej amnestii pre demonštrantov.

22. februára 2014

Ukrajinský parlament odhlasoval zosadenie prezidenta Janukovyča. Ten tajne opustil hlavné mesto a neskôr i krajinu.

23. februára 2014

Ukrajinský parlament schválil zákon, ktorý zakazuje menšinám používať v úradnom styku iný jazyk ako ukrajinčinu. Nový zastupujúci prezident Oleksandr Turčynov, dovtedajší predseda parlamentu, zákon odmietol podpísať, takže nikdy nezačal platiť.

26. februára 2014

Ustanovila sa dočasná ukrajinská vláda na čele s premiérom Arsenijom Jaceňukom. Rozpustila špeciálne jednotky Berkut.

Ruský prezident Putin ohlásil vojenské cvičenie pri hraniciach s Ukrajinou.

27. februára 2014

Zosadenému prezidentovi Janukovyčovi sa podarilo utiecť do Ruska. Rozhodnutia parlamentu v Kyjeve označil za nezákonné.

Kyjevské úrady vydali na Janukovyča medzinárodný zatykač a požiadali Medzinárodný súd v Haagu o nezávislé vyšetrenie udalostí Euromajdanu.

27. februára 2014

Neoznačení ozbrojenci obsadili parlament v krymskom Simferopole a vyvesili ruskú vlajku, začali obsadzovať letiská v Simferopole a Sevastopole. Rozpustili krymskú regionálnu vládu i parlament a vzápätí ich ustanovili z predstaviteľov krymských Rusov. Nový krymský parlament zbavil funkcie dovtedajšieho predsedu vlády Anatolyja Mohyljeva.

28. februára 2014

Na Kryme sa začali rozmiestňovať ruské obrnené transportéry, vzdušný priestor bol uzav-

Spriaznení minulosťou

Územie Ukrajiny obývali už v praveku neandertálci. Poľnohospodárstvo sa rozšírilo na prelome 5. a 4. storočia pred n. l. Okolo roku 1000 pred n. l. začali osídľovať úrodné oblasti kočovníci – Kimírijci, Skýti a Sarmati. Pobrežie kolonizovali Gréci, postupne vytlačení Gótti a Hunmi. V období sťahovania národov osídlili Východoeurópsku rovinu od pobrežia Severného ľadového oceánu až k Čiernemu a Kaspickému moru, Kaukazu a od karpatského oblúka na západe až po Ural na východe východní Slovanovia. V 6. – 7. storočí Poľania vedení vodcom Kijom vytvorili kmeňový zväz, ktorý udržiaval vzťahy s Byzantskou ríšou. V roku 882 varjagský (škandinávsky) bojovník Oleg spojil obchodné strediská Novgorod a Kyjev, vznikla Kyjevská Rus.

Kyjevská Rus

Integrácia kyjevského štátu sa dovŕšila za vlády veľkokniežaťa Vladimíra I. (980 – 1015). Vývoj ovplyvnili blízkosť Byzantskej ríše, kontakty so škandinávskym prostredím a prítomnosť kočov-

ných etník v juhorských stepiach a v Povolží (Bulhari, Chazari, Maďari, Pečenehovia, Kumáni – Polovci). Ranostredoveký ruský štát dosiahol vrchol za vlády Jaroslava I. Múdreho (1016 – 1054) a jeho vnuka Vladimíra II. Monomacha (1113 – 1125). Po Vladimírovej smrti sa spoločná cesta Ruska a Ukrajiny rozdelila.

Moskva ako tretí Rím

V roku 987 sa na vládcu Vladimíra obrátil byzantský cisár Basileios II. so žiadosťou o vojenskú pomoc. Za odmenu mu prisľúbil ruku svojej sestry Anny Porfyrogenety. Sobáš s cisárskou princeznou predstavoval pre ruského vládcu pokrvné spojenie dynastie s „druhým Rí-

retý, len na obsadených krymských letiskách pristávajú ruské dopravné lietadlá.

Krymský Najvyšší soviet zvolil za premiéra Autonómnej republiky Krym Sergeja Aksionova, absolventa ruskej vojenskej školy v Simferopole, od roku 2009 predsedu organizácie Ruská obščina na Kryme a požiadal Rusko o pomoc.

1. marca 2014

Horná komora ruského parlamentu schválila návrh V. Putina vyslať na Ukrajinu armádu. Rusi blokujú mobilnú telefonickú komunikáciu na Kryme.

2. marca 2014

Veliteľ ukrajinského námorníctva Denys Berezhovskij zbehol na ruskú stranu.

Neoznačení vojaci majú pod kontrolou celé územie a strategické objekty na Kryme. Blokujú ukrajinské posádky, odpojili im elektrinu a vodu, znemožnili zásobovanie.

3. marca 2014

Ruskí vojaci obsadili trajektový terminál v Kerčskom prielive.

Rusko blokuje ukrajinské internetové stránky.

Ruská baltská flotila uskutočnila veľké vojenské cvičenie v Kaliningrade, ktorý susedí s Poľskom a Litvou.

4. marca 2014

Ministri zahraničia členských krajín Európskej únie vydali vyhlásenie, v ktorom ostro odsudzujú „jasné narušenie ukrajinskej suverenity a teritoriálnej integrity agresívnym konaním ruských ozbrojených síl“.

5. marca 2014

Ruskí vojaci prevzali kontrolu nad dvomi jednotkami ukrajinskej protiraketovej obrany na Kryme.

Ruský minister obrany Sergej Šojgu poprel, že na Kryme sa nachádzajú ruskí vojaci.

6. marca 2014

Ruskí vojaci potopili v ústí zálivu Donuzlav vyradenú protiponorkovú loď Očakov, čím zablokovali lode ukrajinskej flotily.

Neidentifikovaní ozbrojenci nepustili členov pozorovateľskej misie OBSE na územie Krymskej autonómnej republiky.

7. marca 2014

Vedenie ukrajinského prístavu Sevastopol' odhlasovalo pričlenenie k Rusku.

8. marca 2014

Ozbrojenci použili varovné výstrely do vzduchu, aby opäť zabránili členom OBSE vstúpiť na krymské územie.

9. marca 2014

Perekopskú šíju, ktorá spája Krym s pevninou, obsadili ruské jednotky. Prenikli aj na Arbat-skú kosu a zamýnvali priehradu Rjumšyne.

10. marca 2014

Proruské sily obsadili stanovišťa ukrajinskej pohraničnej stráže v západnej časti Krymu. Na Kryme prestali vysielat hlavné ukrajinské televízne kanály.

11. marca 2014

Viktor Janukovyč v prejave z juhoruského Rostova trval na tom, že je ukrajinským prezidentom a stále stojí na čele ukrajinských ozbrojených síl. Dočasný ukrajinský prezident Oleksandr Turčynov vyzval na vytvorenie národnej gardy a na mobilizáciu záloh. Proruský regionálny parlament vyhlásil nezávislosť Krymu od Ukrajiny.

12. marca 2014

Oleksandr Turčynov vyhlásil, že Ukrajina nepodnikne vojenskú operáciu na Kryme, aby neohrozila svoje východné hranice.

13. marca 2014

Šéf výboru ruskej Dumy pre vzťahy s bývalými sovietskymi republikami pripustil, že na Kryme zaujali pozície ruské vojenské jednotky. Ruské ministerstvo zahraničia varovalo, že si vyhradzuje právo brániť etnických Rusov na východe Ukrajiny.

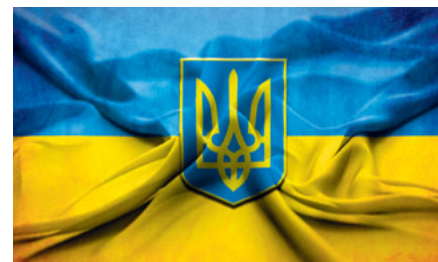
16. marca 2014

Počet ruských vojakov na Kryme stúpol na 22 000. Obyvatelia Krymu rozhodujú v referende

o budúcnosti polostrova. Referendové otázky neumožňujú pripojenie odmietnuť. Podľa neoveriteľných správ za pripojenie k Rusku hlasovalo 96,6 percenta ľudí i napriek tomu, že Krymskí Tatári referendum ignorovali.

17. marca 2014

Parlament Krymskej autonómnej republiky vyhlásil nezávislosť a požiadal o pripojenie Krymu k Ruskej federácii. Rusko navrhlo zmeny ukrajinskej ústavy a federalizáciu štátu so zvýšenou autonómiou regiónov. Ukrajina návrh odmietla. Ukrajinský parlament odhlasoval čiastočnú mobilizáciu vojenských záloh.

18. marca 2014

Vladimir Putin podpísal dekrét, ktorým uznal Krym za „suverénny a nezávislý štát“ a schválil návrh dohody medzi Krymom a Moskvou o pripojení k Ruskej federácii.

19. marca 2014

Nová krymská vláda vyzvala Tatárov, aby sa vysťahovali.

20. marca 2014

Štátna Duma, dolná komora ruského parlamentu, schválila „historickú dohodu o návrate Krymu pod vládu Moskvy“.

21. marca 2014

Ukrajinský premiér Arsenij Jaceňuk podpísal politickú časť asociačnej dohody na summite lídrov členských krajín Európskej únie v Bruseli.

Horná komora ruského parlamentu schválila ovládnutie polostrova Krym Ruskom. Federálna rada jednomyselne hlasovala za včlenenie Krymu do Ruskej federácie. Krym sa stal súčasťou Ruska. (aš)

mom“ – Byzanciou. Cisár si však vymienil, že Vladimír prijme krst, a to osobne a aj pre celú krajinu. Rus sa stala pravoslávnu. Prijala byzantskú vzdelanosť i kultúru. Ako písmo prevzala cyriliku, zostavenú Konštantínom a Metodom. Tak, ako sa Konštantinopol – Byzantium vyhlásil za „druhý Rím“, vyhlásilo sa Rusko za pokračovateľa Byzancie, teda za „tretí Rím“. S touto tézou operuje ruská nacionalistická propaganda dodnes.

Cesta k samostatnosti

Koncom 11. storočia význam obchodnej cesty zo Škandinávie do Grécka upadol. Ukrajina sa stala súčasťou Litovského veľkokniežatstva, neskôr poľsko-litovského štátu a na Kryme Tatári založili Krymský chanát. V roku 1590 Ľvovský pravoslávny biskup Gedeon Balaban dokonca navrhol utvorenie únie s Rímom a prijatie katolíckej viery. Ukrajinská spoločnosť sa rozdelila na dve časti – pravoslávnych magnátov, duchovenstvo a národ na jednej strane a kráľa s jeho podporovateľmi na strane druhej.

Nedôveru medzi vládou a ľudom odvtedy na Ukrajine cítiť až dodnes. V roku 1648 vypuklo protipološské povstanie Bohdana Chmeľnického (na obrázku). Dňa 18. januára 1654 Chmeľnický zvolal v Perejaslave pri Kyjeve Najvyššiu kozácku radu. Prijala rozhodnutie, aby Ukrajina prešla pod vládu ruského cára. Od konca 18. storočia do začiatku 20. storočia žili Ukrajinci pod vládou Ruského impéria a Rakúsko-Uhorska.

Hladomor a rusifikácia

Krátko po páde cárizmu v Rusku sa rozpútala Ukrajinská národná revolúcia. Ukrajinci všetkých myšlienkových názorov sa zjednotili do Centrálnej rady. Tá 23. júna 1917 deklarovala nezávislosť Ukrajiny od Ruska. Bez výkonnej moci a armády

Ukrajina a záruky NATO

Anexia Krymu Ruskou federáciou priniesla množstvo diskusií o stabilite hraníc v Európe po skončení druhej svetovej vojny a o garanciách týchto hraníc. Priniesla aj diskusie o rozpore medzi právom na sebaurčenie a právom medzinárodne uznaných štátov na územnú celistvosť.

NATO nijaké záruky obranného charakteru voči Ukrajine nemá. Ukrajina má možnosť obrátiť sa na NATO počas bezpečnostnej krízy len na základe č. 4 Washingtonskej zmluvy o NATO, ako to pôvodne nastavili zásady fungovania Komisie NATO – Ukrajina ešte v r. 1997. To znamená, že Ukrajina môže svoje problémy bezpečnosti a obrany s Alianciou konzultovať. Vzťah medzi Alianciou a Ukrajinou sa odvtedy dá nazvať ako partnerský, no nie ako spojenecký. „Mušketerský“ princíp podľa článku č. 5 uvedenej zmluvy sa na Ukrajinu nevzťahuje. Predstava, že by sa za Ukrajinu postavilo NATO inak než morálne, je bezperspektívna podobne ako úvahy o tom, že NATO pošle vojenské kontingenty na Ukrajinu, aby tam slúžili ako faktor odstrašenia pre ďalšiu možnú ruskú expanziu. Americký prezident vyhlásil, že „pre Ukrajinu“ USA do vojny nepôjdu. Amerika, motor obrany transatlantického priestoru, vylúčila najhorší zo všetkých možných scenárov, ktorý by znamenal konflikt Západ – Východ a návrat k studenej vojne v nových horúcich podmienkach. Ukrajina v spore s Ruskom ostala z bezpečnostno-vojenského hľadiska sama.

Nepresvedčivý kandidát

Ako kandidát na členstvo v NATO nebola Ukrajina v minulosti nijako presvedčivá. Podpora verejnej mienky pre členstvo v NATO bola mimoriadne nízka a pohybovala sa aj napriek masívnej podpore mimovládnych organizácií z členských krajín NATO (aj zo Slovenska) okolo 20 %. Aj to bolo (okrem vonkajších tlakov) dôvodom, aby sa Ukrajina v januári 2008 stala iba kandidátom na účasť v Akčnom

pláne členstva. Na summite NATO v Bukurešti roku 2008 jej nepomohlo ani to, že sa výrazne zapojila do vojenskej operácie v Iraku, samozrejme, až na základe rezolúcií BR OSN. Prezident Bush, ktorý disponoval silnými nástrojmi na priebeh rozhodovania o vstupe Ukrajiny do NATO, sa nechal odradiť niektorými západoeu-

rópskymi spojencami a vstup Ukrajiny do reálneho kandidátskeho okruhu nepresadzoval dosť energicky. Na tom nič nezmenilo rozhodnutie NATO z decembra 2008, ktoré dalo súhlas s vytvorením „Annual National Programme“, a tým si Ukrajinu podržalo ako potenciálneho kandidáta na vstup. Aliancia sľúbila Ukrajine pomoc pri

však Ukrajina nemala nádej na samostatnosť. V roku 1919 sa bývalá rakúsko-uhorská Podkarpatská Rus stala súčasťou novoutvorenej Československej republiky. Nasledujúcich sedem rokov vojen a občianskych nepokojov zruinovali boľševikmi podrobené územia. Od decembra 1922 bola Ukrajina sovietska, názov Ukrajinská sovietska socialistická republika niesla od roku 1936. Po zrušení Leninovej Novej ekonomickej politiky nastal úpadok a hladomor. V rokoch 1932 – 1933 zomrelo od hladu a na následky hladu odhadom od 6 do 10 miliónov Ukrajincov. Ďalším úderom bola centralizácia a postupná rusifikácia. V školách sa zaviedlo

povinné vyučovanie ruského jazyka, ukrajinská azbuka, gramatika a slovníky sa priblížili k ruským.

Od vojny k vojne

Časť ukrajinských nacionalistov upierala nádej k silnejúcemu hitlerovskému Nemecku. No Hitler po útoku na Sovietsky zväz nesplnil náznaky o vytvorení samostatnej Ukrajiny ako nemeckého vazalského štátu, ale ustanovil Ríšsky komisariát Ukrajina, rozdrobil okupovanú krajinu na administratívne oblasti, niektoré z nich pričlenil k Poľsku či k Rumunsku a vytvoril samostatné Podnestersko. Všetky pokusy o samostatnosť potlačil.

Už začiatkom roka 1929 v Zakarpatskej Ukrajine vznikla Organizácia ukrajinských nacionalistov. Viedla politický boj aj teroristické operácie proti poľským a sovietskym orgánom s cieľom vytvoriť samostatný štát Ukrajincov. Organizovala Ukrajinskú povstaleckú armádu, ktorá bojovala proti Čerenej armáde, Poliakom a Židom na ukrajinskom území. Časť organizácie do začiatku 50. rokov 20. storočia fungovala tajne

reformách vo vojenskom sektore, ale tento záväzok sa nemohol rovnať zapojeniu Akčného plánu členstva, čo by možno odradilo Rusko od teritoriálnej expanzie na Krym. Konfúzna politika Ukrajiny sa naplno začala rozvíjať v r. 2010, keď po prezidentských voľbách Ukrajina zrušila jednu zo svojich dvoch zahraničnopolitických priorít, ktorými okrem integrácie do EÚ bola aj integrácia do NATO. Z ukrajinskej zahraničnej a bezpečnostnej politiky sa integrácia do euroatlantických štruktúr pomaly vytratila. Výskumy verejnej mienky nekonštatovali, že by ukrajinskí občania mali so zmenou zahraničnopolitického a bezpečnostného kurzu nejaké problémy. Aj po zvrhnutí Janukovyča vo februári 2014 sa nový predseda vlády Jaceňuk vyjadril v tom zmysle, že Ukrajina sa nateraz nebude usilovať o členstvo v NATO. A to napriek zdvorilému a štandardnému vyhláseniu A. F. Rasmussena, že opcia členstva Ukrajiny v Aliancii je stále otvorená. Do pohybu sa však dala ukrajinská verejná mienka. Zatiaľ čo výskum z decembra 2012 ukazuje, že len 15 % Ukrajincov bolo za vstup do NATO a 60 % proti (zvyšok sa nevyjadril), vo výskume agentúry GfK z marca 2014 to vyzerá inak: 44 % ukrajinských občanov podporuje vstup do NATO a 47 % je proti. Zvyšok sú nerozhodnutí. Ruská vojenská akcia na Ukrajine spôsobila zásadnejšiu zmenu vo verejnej mienke než roky tvrdej práce mimovládnych organizácií.

Hrozba ruského prístupu k riešeniu problémov so svojím západným susedom je evidentným politickým vytriezvením krajín strednej a východnej Európy o definitívnom zániku bezpečnostnej hrozby bývalého Sovietskeho zväzu, dnes Ruskej federácie. Manifestačný apel politických celebrit strednej Európy na prvú Obamovu administráciu, pod ktorý sa okrem iných podpísali ľudia ako Václav Havel či bývalí prezidenti Poľska a Slovenska Lech Walesa a Michal Kováč, je dnes opäť aktuálny. Signatári petície vtedy – aj v súvislosti s váhavou pozíciou USA k protiraketovej obrane v strednej Európe – žiadali amerického

prezidenta, aby „neopúšťal“ strednú a východnú Európu. Dnes vidíme, že táto časť Európy, zhruba geostrategické pásmo medzi Baltským a Čiernym morom, sa nemôže cítiť úplne bezpečná, hoci väčšina týchto krajín sa nachádza pod záštitou článku 5 Washingtonskej zmluvy.

Strašidlo „veľkého“ Ruska

V hlavách množstva bádateľov v dejinách, politológov, bežných aktívne politicky žijúcich občanov a napokon aj politikov

Ukrajina je odsúdená na neúspech v snahách o navrátenie Krymu a nenájde vojenskú podporu ani keby sa Rusko rozhodlo vzťahnúť ruky na ukrajinský východ.

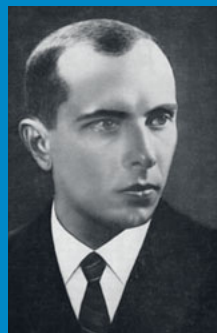
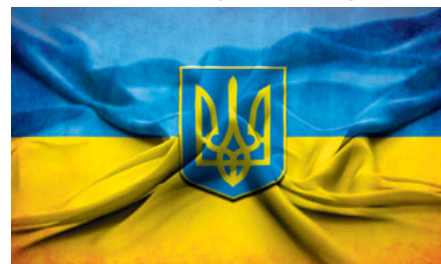
v strednej a východnej Európe stále strášia atribúty geografickej veľkosti ako historickej schémy. Dnes sa v západnej Európe nestretáme s pojmami ako „veľké Francúzsko“, „veľké Španielsko“, „veľké Nemecko“ alebo napr. „veľké Dánsko“ či „veľké Švédsko. V našom geografickom horizonte, ktorý sa kedysi označoval ako politická entita východnej Európy, sme však denne konfrontovaní s prívlastkami veľkosti a s úvahami o rozšírení teritoriálnej integrity na územie iných štátov. Stretávame sa s chimérami veľkosti od juhu na sever a od západu na východ. Narážame na nebezpečné pojmy ako „veľké“ Albánsko, „veľké“ Srbsko, „veľké“ Bulharsko, „veľké“ Rumunsko, „veľké“ Maďarsko, „veľká“ Ukrajina a, samozrejme, „veľké“ Rusko. Podobných archetypov „veľkosti“ by sme v strednej a východnej Európe našli ešte niekoľko, ale je tu rozdiel medzi

intelektuálnymi mudrcmi uvažujúcimi z hľadiska historického práva a medzinárodnými záväzkami. Existuje tu aj disproporcia medzi politickou vôľou a vojenskými možnosťami. Krajiny strednej a východnej Európy, ktoré vstúpili koncom 90. rokov minulého storočia do NATO a napokon sa stali členmi NATO aj EÚ, majú problém „veľkosti“ vyriešený. Podmienky vstupu do oboch organizácií (tzv. kodanské pravidlá z r. 1993 a o niečo neskôr morálne záväzné pravidlá pre vstup do NATO z r. 1995) otvorene stanovujú, že každý budúci člen EÚ a NATO sa môže stať súčasťou týchto zoskupení len vtedy, ak si definitívne vyriešil územné problémy so susedmi. To síce robí z členských krajín EÚ a NATO (vrátane Maďarska) transparentných partnerov, lenže také záväzky sa, prirodzene, nevzťahujú na „veľké“ Rusko. To sa môže nechať usmerniť iba vágne formulovaným medzinárodným právom, v ktorom má však Rusko (pozícia v BR OSN) monopol na zablokovanie akéhokoľvek rozhodnutia.

Z tohto hľadiska je Ukrajina odsúdená skôr na neúspech vo svojich medzinárodných snahách o navrátenie Krymu a nenájde nijakú vojenskú podporu ani keby sa Rusko rozhodlo vzťahnúť ruky na východnú Ukrajinu.

Pre Slovensko z toho vyplýva jeden závažný poznatok: byť členom NATO je lepšie ako byť mimo tejto vojensko-politickej štruktúry, pretože ani Sovietsky zväz (do r. 1991), ani Rusko sa nikdy neodvážili vojensky zaútočiť na členskú krajinu NATO a otestovať tak v praxi článok 5 Washingtonskej zmluvy.

Text: Ivo Samson, Matej Drotár
Inštitút bezpečnostných a obranných štúdií

a sústreďovala sa na teroristické útoky proti sovietskemu režimu.

Vlastenec alebo bandita?

Jedným z vodcov Ukrajinskej povstaleckej armády sa stal Stepan Andriyovych Bandera (1. 1. 1909, Starý Uhryniv, Rakúsko-Uhorsko, dnes Ukrajina – 15. 10. 1959 Mníchov, Nemecko). V roku 1934 bol zatknutý a odsúdený na trest smrti za atentát na poľského ministra vnútra. Trest mu však neskôr zmiernili. Po obsadení Poľska ho v roku 1939 Nemci prepustili. S nemeckou podporou organizoval skupiny, ktoré prechádzali na územie ZSSR, kde mali organizovať boj proti sovietskej vláde. Po napadnutí ZSSR Nemeckom 30. júna 1941 vyhlásil nezávislosť Ukrajiny, no po 12 dňoch boli ukrajinskí predstavitelia zatknutí a uväznení. Bandera sa dostal do tábora Sachsenhausen. Prepustili ho na jeseň 1944 pod

podmienkou, že bude spolupracovať s nacistami. Po vojne žil v Mníchove, kde ho 15. októbra 1959 zavraždil agent ruskej KGB.

Trpká nezávislosť

Keď bol 24. októbra 1990 z Ústavy Sovietskeho zväzu vypustený článok o vedúcej úlohe komunistickej strany, prestal existovať sovietsky systém. Po pokuse o vojenský prevrat v auguste 1991 Ukrajina vyhlásila 24. augusta 1991 samostatnosť. Do funkcie prvého prezidenta bol zvolený Leonid Kravčuk. Podobne ako jeho nasledovníci Leonid Kučma a Viktor Juščenko nedokázal zabrániť korupcii a podvodom v privatizácii štátneho priemyslu, inflácii, rozvratu hospodárstva a všeobecnému úpadku, ktorý viedol k vlnám masových protestov a kríz. Životná úroveň poklesla, znížila sa pôrodnosť, hrozilo nárastom nezamestnanosti, upadli školstvo, zdravotníctvo i kultúra. V kedysi najprosperujúcejšej súčasti ZSSR, obilnici Európy, bohatej na úrodnú pôdu, nerasty, vodné cesty, bez prírodných prekážok a s príjemným podnebím je dnes životná úroveň výrazne nižšia ako v susednej Ruskej federácii.

Pohl'ad z Ukrajiny

Po prvý raz v období svojej nezávislosti sa Ukrajina a jej ozbrojené sily ocitli prakticky vo vojnovom stave. Znovuzrodenie ukrajinskej armády sa deje v čase, keď Krym okupujú ruské vojská a na východe a juhu krajiny pokračujú ozbrojené provokácie.

Od získania nezávislosti 24. augusta v roku 1991 ozbrojené sily zažili nejednu reformu. Ani na jednu z nich však neboli vyčlenené potrebné finančné prostriedky, neviedli preto k potrebným štrukturálnym zmenám ozbrojených síl.

Reformy bez peňazí

Dokument s názvom Strategický obranný bulletin Ukrajiny uvádzal medzi hrozbami aj možnosť vťahnutia Ukrajiny do konfliktu, ozbrojenú agresiu a konflikt na štátnej hranici či dokonca prerastanie vnútornej nestability krajiny do vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu.

Posledná reforma ozbrojených síl na roky 2013–2017 predpokladala po svojom ukončení armádu, ktorá by mala 122 tisíc príslušníkov. Malo sa uskutočniť postupné prezbavenie novými vojenskými transportnými lietadlami An-70, sériou námorných korvíet, vlastným raketovým komplexom. Vzdušné sily mali dostať modernizované vrtuľníky,

protiletadlové raketové komplexy, rádiolokátory. Pozemné sily zasa tanky T-64BM Bulat a T-84 Oplot aj obrnené bojové transportéry BTR-4.

Vnútropolitická situácia v rokoch 2013 až 2014 plány zhatila. Smerovanie k neutralite neprinieslo úspech. Po obsadení Krymu ruskými silami bude treba výrazne zmeniť štruktúru ozbrojených síl. Veď námorníctvo prišlo o veľkú časť svojich základní i plavidiel. Rovnako aj pozemné a vzdušné sily. Ozbrojené sily Ukrajiny mali začiatkom roka 2014 168 tisíc ľudí (z toho 125 tisíc vojakov). Najpočetnejšie boli pozemné sily (73-tisíc príslušníkov) organizované v troch armádnych zboroch, v ktorých sú 2 tankové brigády, 10 mechanizovaných brigád, 3 výsadkové brigády, 3 brigády ťažkého delostrelectva a jedna brigáda s balistickými strelami. Vo svojej výzbroji majú až na výnimky techniku a zbrane, pochádzajúce z obdobia Sovietskeho zväzu. Okrem moderných tankov T-64BM Bulat, T-84

Oplot či T-80UD najmä stroje T-72, T-64 a T-55, zopár BMP-3 a BTR-4, ale najmä BMP-1 a 2, BTR-60, 70 a 80.

Výzbroj zo sovietskej éry

Vzdušné sily majú 40-tisíc príslušníkov, 160 bojových lietadiel (medzi nimi aj Su-27, Su-25M1, MiG-29MU1 a Su-24M), 25 transportných lietadiel (okrem rôznych typov Antonov aj lietadlá An-124, Il-76), 40 vrtuľníkov (Mi-24, Mi-8). Disponujú aj pasívnym sledovacím systémom vlastnej výroby Kolčuga a komplexmi PVO S-300PS, S-200V Angara, S-125 Pečora, S-75 Dvina.

Ukrajinské námorníctvo malo až do obsadenia Krymu zhruba 50 lodí rôznych kategórií – 7 fregát, hliadkových a protiponorkových korvíet, najmodernejšia je fregata Hetman Sahajdačnyj, ktorá sa nedávno zúčastnila aj na protipirátskej operácii NATO a EÚ pri brehoch Somálska, jednu zastaranú ponorku, člny, mýnolovky, obojživelné výsadkové lode.

Krym

Krym (rus. Крым, ukr. Крим, krymskou tatárčinou Qırım) je polostrov ležiaci na severnom pobreží Čierneho mora na juhu Ukrajiny.

Rozloha: 26 200 km²

Počet obyvateľov: 2,4 milióna

Hlavné mesto: Simferopol' (362 366 obyvateľov)

Dôležité mestá: Sevastopol', Kerč, Jevpatorija, Jalta, Feodosija, Džankoj, Bachčisaraj

Zloženie:

Rusi 58 %

Ukrajinci 24 %

Krymskí Tatári 12 %

Bielorusi 1,4 %

Tatári 0,5 %

Arméni 0,4 %

Židia 0,2 %

Poliaci, Moldavci, Bulhari, Gréci

Najvyšší bod: 1 545 m n. m. (Roman-Koš v Krymských vrchoch)

Podnebie: mierne, v pobrežnom páse na juhu subtropické

Nerastné bohatstvo: čierne i hnedé uhlie, ropa, zemný plyn, železné rudy, mangán, bauxit, kamenná a draselná soľ, fosfáty

Priemysel: rozvinutá je ťažba nerastných surovín, strojársky a chemický priemysel, zbrojná výroba, potravinársky priemysel, vinárstvo (červené i biele víno, brandy, šumivé víno)

Členenie: Rovinatý Krym na severe, Krymské vrchy na juhu, samostatný Kerčský polostrov na východe

Ukrajinsko – ruskú hranicu i územie oddeľujúce Krym od Ukrajiny posilnili (aj vzhľadom na sústredenie ruských vojsk pri nich) mnohé jednotky. Počas revolučných dní v Kyjeve veľmi vzrástla úloha občianskych oddielov sebaobrany (nazývaných aj sotňami), ktoré zakladali aktivisti.

Zrod národnej gardy

Veliteľ 8. sotne obrancov Majdana Oleg Michňjuk pripomenul, že práve Majdan pomohol znovu prebudiť ukrajinský národ a vyburcovať ho k aktivite pri obrane krajiny. Otec troch detí a veterán z Afganistanu (takéto skúsenosti mali všetci členovia jeho sotne), stelesňuje prebudenie občianskeho záujmu o obranu. Obranné štruktúry z Majdanu sa postupne začleňujú do ozbrojených zložiek ministerstva vnútra Ukrajiny. Ukrajinský parlament prijal 12. marca zákon o zriadení Národnej gardy na báze bývalých vojsk ministerstva vnútra. Za prvé dni do nej vstúpilo vyše 4 tisíc ľudí. Predpokladá sa, že ich počet dosiahne 20 tisíc a postupne absolujú vojenskú prípravu i výcvik.

No, nie všetky ozbrojené zložky pôsobiace na Majdane postupne prechádzajú do štruktúr Národnej gardy. Neurobili tak napríklad ozbrojené skupiny Pravého sektora Dmitrija Jaroša.

Dôležitá je aj skúsenosť, ktorú získali ukrajinskí vojaci v medzinárodných misiách a operáciách v mnohých krízových oblastiach sveta. Od roku 1992 sa v nich zúčastnilo vyše 37-tisíc ukrajinských vojakov. Pôsobili v Bosne a Hercegovine, v Kosove, Libérii, Afganistane a Iraku. Dvaja pôsobia na Cypre spolu so Slovákmí. Bez ukrajinských transportných lietadiel a vrtuľníkov by nebola možná väčšina operácií pod modro-bielou vlajkou OSN v Afrike.

Vlna vlastenectva a podpory armády sa prejavila aj dobrovoľnou zbierkou medzi občanmi. Vyzbieralo sa vyše 80 miliónov hrivien a financie určené na podporu armády narastajú každý deň. Prispievajú ľudia zo všetkých oblastí Ukrajiny. Veria, že vďaka podpore medzinárodného spoločenstva sa podarí uchovať Ukrajinu jednotnú.

Text: Tatjana Savčenko

Antický a divoký

Najstaršími známymi obyvateľmi Krymu boli Taurovia. Stepnú časť polostrova až do 4. stor. n. l. obývali Skýti, subtropické pobrežie kolonizovali v 7. stor. pred n. l. antickí Gréci, ktorí založili mestá Pantikapaion (Kerč) a Chersonesos (Sevastopol'). Územie nazývali Chersonesos, Taurika či Taurida. Na sklonku staroveku Krym ovládli Ostrogóti (ako národ zanikli v 18. stor.) a Huni. V stredoveku Krym ovládala Byzantská ríša, svoje obchodné osady tu mali Janovčania a Benátčania. Sever polostrova osídlili turkotárske kočovné kmene. V roku 1243 vpadli na Krym Tatári, polostrov sa stal súčasťou Zlatej hordy. V 15. stor. vznikol Krymský chanát s centrom v Bachčisaraji. Od roku 1475 patril pod Osmanskú ríšu. Od 15. po 18. stor. Krymskí Tatári na Ukrajine zajali a do otroctva odviekli približne 3 milióny Ukrajincov, Rusov, Bielorusov a Poliakov.

Z Majdanu na Šíravu

S ľuďmi z Majdanu sa stretávame v hoteli Granit Zemplínska Šírava. Rehabilitačné pobyty pre ukrajinských občanov, ktorí prežili traumatizujúce situácie, ale nevyžadujú si zdravotnú starostlivosť, sú súčasťou našej pomoci Ukrajine. Realizujú sa prostredníctvom Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí v spolupráci s Ministerstvom obrany SR a Generálnym konzulátom Ukrajiny v Prešove.

Papierové brnenie a hrdosť

„Opásal som si hruď niekoľkými vrstvami hrubých časopisov, aby ma aspoň trochu chránili pred údermi obuškom,“ hovorí Valerij, ktorý na Majdan pricesťoval z Odeskej oblasti. „Chránil som sa provizórnym plastovým štítom z naftového suda, ale napokon mi hlavu rozbil profesionálny úder práve policajným štítom,“ ukazuje nám zošitú jazvu Dimitrij, ktorý je z Chmeľnickej oblasti. Irina zo Žitomira dlhé týždne pomáhala na Majdane ako zdravotníčka. No a Rostislav, ktorý sa venuje motorizmu a extrémnym športom, pricesťoval do Kyjeva z Užhorodu. „Vidíte, nie sme žiadni teroristi, ani najatí žoldnieri, ako sa nás snažili vykresliť tí, ktorí chceli od začiatku spochybniť naše demonštrácie,“ prízvukuje zdravotníčka Irina, ktorá svoju prácu vymenila za mrazivé kyjevéské námestie, minimum spánku a týždne neistoty. Dimitrij prerušil prácu na montáži solárnych panelov, teraz nám ukazuje legitimitáciu demonštranta. Rostislav vysvetľuje, že demonštranti sa sami organizovali do sotní (v podstate rota) a v ich rámci aj do menších jednotiek. Vždy si spomedzi seba vybrali veliteľov. Valerij, ktorý bol predtým pedagóg a aj televízny technik, zanechal pre demonštrácie prácu v Petrohrade. Porovnáva, že práve účastníci protimimingov pod názvom „antimajdan“ mali účasť platenú a ešte väčšie odmeny dostávali za to, že provokovali bitky.

Debata pokračuje dlho do noci. Najviac im záleží, aby sme verili, že za ich odhodlaním je úprimné úsilie pomôcť demokracii na Ukrajine, zachovať jej zvrchovanosť a hrdosť.

Hlavne, že tu je mier

„Prvých šesť ľudí z Ukrajiny k nám prišlo na dvojtyždňový pobyt 21. marca. V druhej skupine ich bolo 17, v tretej 14. V máji ich čakáme dve desiatky. Zatiaľ to boli prevažne muži, ženy pricesťovali len štyri,“ konštatuje František Kurpiel, riaditeľ Hotela Granit Zemplínska Šírava. Pre Ukrajincov zabezpečili aj dvoch psychológov. Najnovšie však už s nimi prichádza psychologička priamo z Ukrajiny. Generálny konzulát im pripravil výlet do Prešova či na Spišský hrad, v okolí Šíravu môžu jazdiť na hotelových bicykloch.

„Keby mi nepovedali, ani náhodou by som nevedel, že som vojenskom zariadení,“ priznal Valerij. Na dôvažok spomenul: „Vojnu mi pripomínajú iba ťažké spomienky na Majdan, najmä na zranených a mŕtvych kamarátov. Tu je dobre, milo, pekne – a je tu mier. Ani neviem, či to dokážete porovnať. V každom prípade – veľmi pekne za nás všetkých ďakujem.“

Text: Pavol Vitko

Foto: archív -val-

Prvá ruská anexia

Katarína Veľká anektovala v roku 1783 Krym a pripojila ho k Rusku. V prístave Sevastopol' vybudovala vojenskú infraštruktúru. V rokoch 1853 – 1856 polostrov zasiahla Krymská vojna. Vyvolal ju vpád Rusov na územie Osmanskej ríše. Rusko sa snažilo posilniť pozície na Balkáne, čo nevyhovovalo Osmanom, Britom, Francúzom, no ani Taliansku. Boje sa sústredili najmä v okolí Sevastopola. Dobré vycvičené a vyzbrojené západné armády dlho nedokázali poraziť cárske vojakov. Po dlhom obliehaní 8. septembra 1855 Sevastopol kapituloval. V marci 1856 podpísali v Paríži mierovú zmluvu, na základe ktorej boli obnovené predvojnové hranice medzi Ruskom a Tureckom. Turci museli súhlasiť s demilitarizáciou Čierneho mora a dolného toku Dunaja. Od roku 1875 spája Moskvu so Sevastopolom železnica.

Vzájomná závislosť rusko-ukrajinskej vojensko-technickej spolupráce

Napriek napätým vzájomným vzťahom sa Rusko v najbližších rokoch určite nevzdá spolupráce s Ukrajinou, najmä vo vojensko-technickej oblasti. Hoci Rusko rado deklaruje svoje schopnosti výroby vojenskej techniky, v mnohých prípadoch sa nezaobíde bez spolupráce s ukrajinskými podnikmi.

Na druhej strane treba uviesť, že väčšina ukrajinských podnikov vojensko-priemyselného komplexu (VPK) funguje len vďaka ruským kontraktom. Polovica ukrajinskej produkcie VPK ide na export do Ruska a viac ako 70 % komponentov a surovín potrebných na výrobu vojenskej techniky a zariadení sa z Ruska dováža.

Plán, ktorý zlyhal

Rusko pre pretrvávajúce problémy s vývojom a plánovanou autonómnou výrobou bude musieť nájsť cestu spolupráce s novou ukrajinskou vládou a pokračovať vo vojen-

sko-technickej spolupráci. Mnohé ukrajinské továrne a konštrukčné kancelárie, s ktorými Rusko v súčasnosti spolupracuje, sa nachádzajú v juhovýchodných oblastiach Ukrajiny. Preto je teoreticky možné, že sa Putin pokúsi o variant pričlenenia juhovýchodných oblastí Ukrajiny k Rusku. Z doterajšieho vývoja vyplýva, že druhý scenár vyústenia politickej a bezpečnostnej situácie môže byť pravdepodobnejší, hoci trochu zdĺhavejší.

Putinov plán vytvorenia autonómnej výroby zbraní a vojenskej techniky zlyhal. Svedčí o tom aj správa skupiny expertov

Občianskej rady Vojensko-priemyselnej komisie zriadenej pri ruskej vláde z 3. 12. 2012, z ktorej vyplýva, že vytvorenie úplne autonómnej výroby v rámci ruského VPK je nemožné. Konštrukčné kancelárie sú preťažené objednávkami a nemajú ani dostatok vedeckých kapacít. Stav potvrdil aj podpredseda vlády Ruskej federácie Rogozin, ktorý počas návštevy niektorých ukrajinských podnikov v decembri 2013 konštatoval, že Rusko bude musieť zintenzívniť spoluprácu s ukrajinskými podnikmi, pretože VPK Ruska nie je schopné realizovať program prezbrotienia OS Ruska.

Sovietsky Krym

Počas ruskej občianskej vojny sa v rokoch 1918 až 1925 Krym, ktorý si obľúbila ruská šľachta ako mondénne letovisko s celoročnou sezónou, stal centrom protibolševických síl, ale i napriek tomu už v roku 1921 ho formálne pripojili k Ruskej sovietskej federatívnej socialistickej republike ako Krymskú autonómnou sovietsku socialistickú republiku. Počas druhej svetovej vojny ho v rokoch 1941 – 1944 okupovalo Nemecko. Keď Sovietska armáda Krym dobyla nazad, na Stalinov príkaz deportovali Krymských Tatárov, Grékov, Arménov a Bulharov obvinených zo zrad. Nemci, ktorí pred vojnou tvorili výraznú menšinu, sa vysťahovali na ústupe nacistických vojsk. V roku 1945 sa autonómna republika stala len ďalšou autonómnou oblasťou Ruskej sovietskej republiky.

Chruščovov danajský dar

Devätnásteho februára 1954 bol z iniciatívy generálneho tajomníka ústredného výboru komunistickej strany Sovietskeho zväzu Nikitu S. Chruščova (ukrajinského pôvodu) Krym vyňatý z Ruskej socialistickej federatívnej republiky a pričlenený k Ukrajinskej sovietskej republike, údajne „pri príležitosti 300. výročia Perejaslavskej rady - pripojenia Ukrajiny k Rusku“. Chruščov syn Sergej (78), politológ žijúci v USA, však pre slovenský denník Pravda prednedávnom povedal: „Krym odovzdali Ukrajine s čisto ekonomickým zámerom. V tom čase začali budovať kanály na Krym a do Doneckej panvy. Z administratívneho hľadiska bolo rozumnejšie, aby sa tým nezaoberali dve republiky, ale len jedna. Nik nerátal s tým, že Sovietsky zväz sa raz rozpadne, že Rusko a Ukrajinu rozdelí štátna hranica.“

Spolupráca je nevyhnutná

Ruská vláda schválila v roku 2010 Štátny program prezbroyenia na roky 2011–2020 a naplánovala na jeho realizáciu 20,7 trilióna rubľov (43 mld. USD). Zakrátko sa zistilo, že ruské konštrukčné kancelárie, hoci prijali dotácie od štátu, neboli schopné vyvinúť v stanovených termínoch požadované komponenty. Preto padlo rozhodnutie o návrate k spolupráci s Ukrajinou.

V súčasnosti je výroba ruských vrtuľníkov závislá od dodávok leteckých motorov zo záporožského podniku MOTOR-SIČ. Je aj naďalej hlavným dodávateľom leteckých motorov takmer pre všetky typy ruských vrtuľníkov vrátane bojových a dopravných Mi-8, Mi-171, Mi-24, Mi-35, Mi-26, Ka-27, Ka-29, Ka-32, Ka-50.

Na základe požiadavky veliteľa vzdušných síl OS Ruska vláda rozhodla o urýchlennom dodaní viac ako tisíc bojových vrtuľníkov. Bude potrebné vyrobiť najmenej tritisíc leteckých motorov (po 2 základné a minimálne jeden náhradný). To presahuje schopnosti ruských podnikov.

MOTOR-SIČ je dodávateľom leteckých motorov aj pre vojenské a civilné dopravné lietadlá Il-18, Il-38, An-8, An-12, An-24, an-26, An-30, An-32, An-72, An-124, An-140, An-148, Be-12, Be-200, Jak-40, Jak-42 a iné. Ruské vzdušné sily sú napriek mnohým prietahom zainteresované na dokončení a sériovej výrobe dopravného lietadla An-70 a tiež na obnovení výroby lietadla An-124 Ruslan.

Vo výzbroji vzdušných síl je najmenej 90 cvičných lietadiel typu L-39, pre ktoré letecké motory dodáva tiež MOTOR-SIČ. Podnik je aj hlavným dodávateľom pomocných motorov určených na dodávku vzduchu, elektrické napájanie, vyhrievanie kabín vrtuľníkov a lietadiel a spúšťania hlavných motorov.

Motory aj strely

Do vývoja leteckých motorov pre ruské vzdušné sily je zapojený aj záporožský závod IVČENKO-PROGRESS, ktorý získal objednávku na vývoj výkonnejšieho motora, ako je AI-222-25, použitý v lietadle Jak-130.

Hoci ruskí výrobcovia v roku 2004 zvládli výrobu motora typu AI-222-25 len v malých objemoch. Preto aj naďalej dodávateľom motorov uvedeného typu zostáva ukrajinský podnik MOTOR-SIČ.

Vo sfére výroby vrtuľníkov je Rusko závislé od spolupráce s ukrajinskými podnikmi. Ruské ozbrojené sily sú však závislé aj od dodávok ukrajinskej leteckej výzbroje. Napríklad riadených striel stredného doletu R-27 typu vzduch-vzduch, určených pre výzbroj lietadiel MiG-29, Su-27, Su-33, Su-34 a Su-35. Kyjevský závod ARTEM je jediným dodávateľom tejto triedy riadených striel v postsovietskom priestore.

V kyjevskej konštrukčnej kancelárii ARSENAL vyvinuli infračervené samonavádzacie hlavice pre riadené strely typu R-60, R-60M a R-73, určené na vzdušný boj zblízka. ARTEM vyvinul a vyrába letecké zameriavacie systémy montované do lietadiel MiG, Suchoj a bojové vrtuľníky typu Ka a Mi. Tu sa vyrábajú tiež prilbové zameriavače cieľa Ščeľ-3UM-11, využívané pilotmi v lietadlách Su-27 a MiG-29 aj označovače Sura určené pre lietadla Su-30.

Na hladine i pod ňou

Okrem výroby vojenskej leteckej techniky sa Rusko nezaobíde bez spolupráce s Ukrajinou ani pri výstavbe vojenských lodí. Podľa štátneho programu prezbroyenia by malo byť do roku 2020 do výzbroje vojenského námorníctva ruských ozbrojených síl zaradených 24 ponoriek (z toho 16 viacúčelových) a 54 lodí rôznych tried. Podľa iných údajov by ponoriek malo byť až 40 a lodí 65. No už dnes môžeme konštatovať, že program prezbroyenia ruského vojenského námorníctva sa v plnom objeme nenaplní pre nedostatok výrobných kapacít, predlož-

vanie termínov dodávok a aj pre problémy s kvalitou. Rusku chýbajú výrobné kapacity, kým na Ukrajinu zostávajú 3 lodiarenské závody vyťažené len na 30 %. Situácia po anexii Krymu sa pre Rusko čiastočne zlepšila, pretože Nikolajevský závod mal 3 prevádzky -- v Chersone, Kerči a Sevastopole. Po odtrhnutí Krymu Rusko získalo dve továrne -- v Kerči a Sevastopole.

V meste Nikolajev sa nachádza aj továreň ZORJA-MAŠPROJEKT, ktorý je v krajinách SNŠ najväčším vývojárom a výrobcom motorov s plynovými turbínami, určených pre vojenské lode. V Rusku sa napriek značným investíciám do vývoja nepodarilo spustiť výrobu lodných plynových turbín, takže 31 z 54 plánovaných vojenských lodí má byť vybavených ukrajinskými lodnými motormi.

Dokonca vo vesmíre

Ďalšou kritickou oblasťou je raketové a kozmické odvetvie. Len v dnepropetrovskej továrni JUŽMAŠ sa vyrábajú raketové nosiče typu Zenit a prvky systémov riadenia pre kozmické raketové nosiče PROTON, SOJUZ, KOZMOS a pre medzinárodnú kozmickú stanicu ISS. Pre vojenské použitie dnepropetrovská konštrukčná kancelária JUŽNOJE vyvinula a továreň JUŽMAŠ spolu s ruskými podnikmi vyrába medzikontinentálne balistické rakety R-36M (SS-18 Satan), ktoré tvoria asi 15 % výzbroje ruských ťažkých medzikontinentálnych balistických rakiet. Nie je žiadnym tajomstvom, že sa ruský program jadrového prezbroyenia oneskoruje. Balistické rakety starnú a dokončne sa životnosť rakiet RS-20 nedá predĺžovať. Adekvátna náhrada zatiaľ neexistuje. Preto bude Rusko aj naďalej potrebovať konštrukčnú kanceláriu JUŽNOJE aj továreň JUŽMAŠ.

Z uvedenia len najdôležitejších ukrajinských dodávateľov komponentov a výrobkov pre ruský zbrojný priemysel vyplýva, že ruský štátny program prezbroyenia ozbrojených síl do roka 2020 nebude bez niektorých ukrajinských konštrukčných kancelárií a výrobných podnikov možné realizovať.

Text: Juraj Beskid

Inštitút bezpečnostných a obranných štúdií

Vítaz berie všetko

Ruská federácia chce posilniť svoje sily na podrobenom Kryme. Plán zahŕňa redisoláciu nadzvukových strategických bombardérov Tupolev Tu-22M3 v roku 2016, pozorovacích a protiponorkových lietadiel Tu-142 a Il-38 do roku 2017. Základňou pluku raketových lietadiel bude letisko v Gvardejsku. Zdroj na ruskom ministerstve obrany spresnil, že potreba pôsobenia tohto druhu lietadiel v blízkosti južných hraníc Ruska vždy existovala, ale „práve teraz nastali vhodné podmienky na ich návrat na Krym, o ktorom sa kedysi hovorilo, že je nepotopiteľnou lietadlovou loďou“.

Údajní príslušníci krymskej domobrany – uniformovaní neznačení ozbrojenci – sa zmocnili všetkých 193 vojenských

ry RIA Novosti zo štábu Čiernomorskej flotily.

Agentúra ITAR-TASS informovala, že záujem slúžiť v ruských ozbrojených silách prejavilo 15 000 príslušníkov ukrajinskej armády slúžiacich na Kryme. Text: Miloš Ščepka

objektov ukrajinskej armády na Kryme. Ukrajina prišla o viac ako 50 lodí svojej flotily, zostalo jej desať plavidiel: dve vojnové lode, tri zabezpečovacie lode, päť člnov. Viac než 30 vojnových lodí a iných plavidiel sa po inšpekcii stane súčasťou ruskej Čiernomorskej flotily. „Lode, ktoré sa predtým plavili pod ukrajinskou vlajkou, nebudú automaticky zaradené do Čiernomorskej flotily. Musia najprv prejsť technickými prehliadkami. Potom môžeme určiť, ktoré lode vstúpia do flotily a ktoré budú vyradené,“ uviedol zdroj agentúry

Bomby na Záhorí

Koncom marca patrila letecká strelnica na Záhorí príslušníkom výcvikovej a bojovej letky zmiešaného krídla Sliač. Piloti lietadiel L-39 Albatros a MiG-29 plnili úlohy v bombardovaní a ničení cieľov streľbou z leteckého kanóna.

Veliteľ výcvikovej letky podplukovník Roman Poláček pripomína, že cieľom streľieb je okrem iného docvičenie troch pilotov na pilotov 1. triedy v používaní munície a seči na pozemné ciele. Pre dvoch mladých pilotov L-39, ktorí len teraz ukončili elementárny výcvik, to bola premiéra na strelnici. „V prvý deň si piloti obnovovali podmienky lietania, lebo už mali pomerne veľkú prestávku. Úlohu splnili, mladí piloti poručíci Martin Poklemba a Michal Chalmovský si urobili prvé vývozné lety. Po prvý raz odhodili bombu kalibru 100 s váhou približne 75 kilogramov. Vyskúšali si zápočtové lety i prípravu na ten najdôležitejší,“ spokojne konštatuje veliteľ.

Prvá bomba

Súčasťami sú let po trati v malej výške s prekonávaním prostriedkov PVO, skrytý prilet na strelnicu, použitie bombardovacej výzbroje a opakované raketové seče so zdvojitými manévrami. Pilot L-39 Albatros poručík Martin Poklemba priznáva, že pred bombardovaním cítil napätie. „No keď človek sadá do kabíny lietadla, musí sa jej zbaviť, aby mohol plniť úlohy. Lebo stres a nervozita zväzujú ruky, prinášajú chyby a zlyhania. Som celkom spokojný. Po prvej seči a odhodení bômb z horizontu

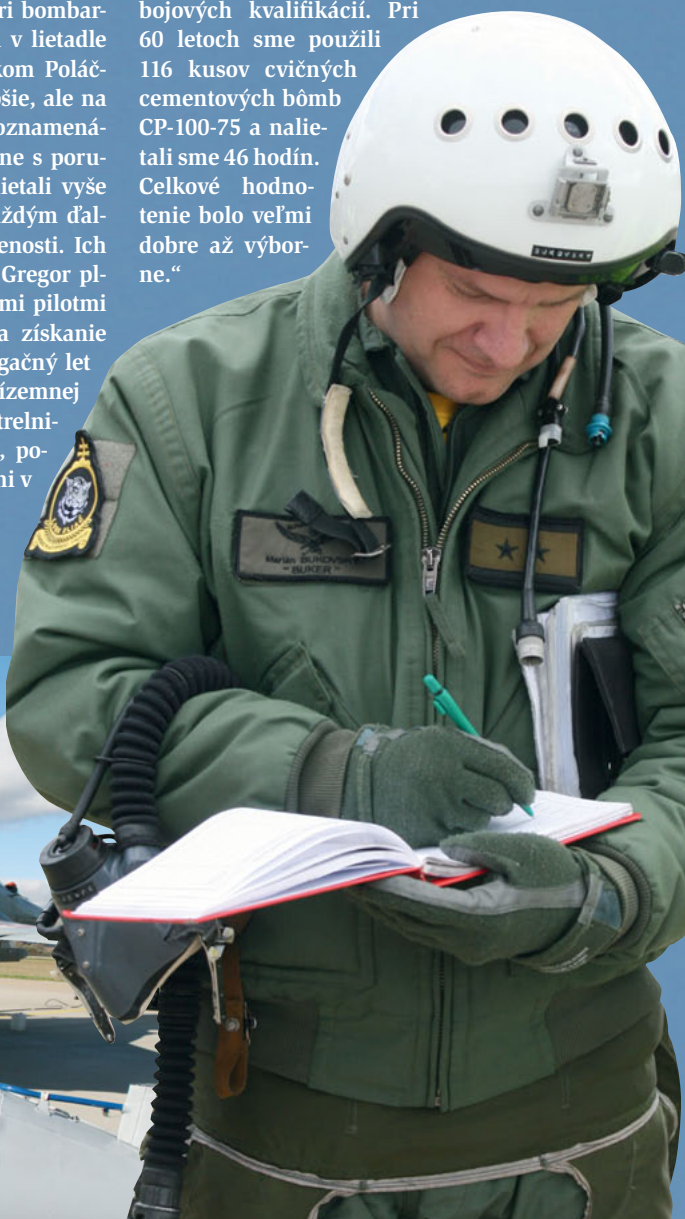
sa mi uľavilo,“ konštatuje mladý pilot. Posledné momenty pred bombardovaním treba pozapíňať ističe, nastaviť parametre zameriavača a v správnom čase stisnúť bojové tlačidlo. To všetko pri rýchlosti 300 uzlov (482,8 km za hodinu).

Spokojný bol aj poručík Michal Chalmovský. Pochvaloval si veľmi dobrú prípravu na trenažéri L-39 s inštruktorom majorom Kandom. „Pripravil ma na všetko, čo ma čakalo na strelnici pri bombardovaní. Pri prvom lete som bol v lietadle s veliteľom letky podplukovníkom Poláčkom. Mohlo to byť síce ešte lepšie, ale na prvý pokus to išlo,“ spokojne poznamenáva poručík Chalmovský. Spoločne s poručíkom Poklembom na L-39 nalietali vyše 85 hodín. Nie je to veľa, ale každým ďalším letom získavajú nové skúsenosti. Ich starší kolega nadporučík Peter Gregor plnil spoločne s niektorými ďalšími pilotmi výcvikovej letky podmienky na získanie 1. triedy. Najskôr ho čakal navigačný let s vyhľadáním cieľa v malej prízemnej výške so skrytým príletom na strelnicu. Tam uskutočnil cvičnú seč, potom dva nálety s dvoma bombami v každom lete.

Spokojný veliteľ letky

Veliteľ cvičnej letky podplukovník Roman Poláček suma-

rizuje: „Celkovo sme pôsobili štyrmi lietadlami L-39, ktoré sme preleteli do Malaciek deň pred cvičením. Všetky naplánované úlohy sme splnili. Traja piloti nadporučíci Peter Gregor, Mário Nedelka a Martin Macko dolietali cvičenia na 1. triedu a splnili zápočtové lety. Poručíci Michal Chalmovský a Martin Poklemba začali bojový výcvik. Splnili každý po osem letov bojového použitia. Zvyšok pilotov letky uskutočňoval lety na udržanie bojových kvalifikácií. Pri 60 letoch sme použili 116 kusov cvičných cementových bômb CP-100-75 a nalietali sme 46 hodín. Celkové hodnotenie bolo veľmi dobre až výborne.“

Z pohľadu pilota nie je žiadny rozdiel pri odhadzovaní cementovej a reálnej bomby, všetky postupy sú rovnaké. Piloti musia robiť po odhode bômb manévry proti odrazným strelám. Aj keď vedia, že bomba nie je bojová. Pilot len cíti, že bomba odpadla, dostane o tom potvrdenie z veže a vyhodnotenie presnosti zásahu. Chýba detonácia ako pri reálnej bojovej bombe. Pri bombardovaní záleží na tom, či je z horizontu, alebo zo strmhlavého letu. Pilot zameriava v trojdimenzionálnom prostredí. Musí dodržať všetky parametre: rýchlosť odhodu bomby, uhol strmhlavého letu, výšku odhodu. Dôležité sú poveternostné vplyvy (vietor, jemná turbulencia). Väčšinou to býva tak, že prvé zamierenie sedí dobre. Ale potom, ako sa približuje, začínajú pôsobiť spomínané vedľajšie faktory. Musí teda viesť robiť opravy, aby bomba letela, kam treba.

Zo Sliacha na Záhorie

Na leteckej strelnici plnili úlohy aj príslušníci bojovej letky. Na rozdiel od svojich kolegov z výcvikovej letky, ktorí pôsobili z letiska Kuchyňa, zostali na svojom domovskom letisku Sliach. Veliteľ bojovej letky podplukovník Marián Bukovský spresnil, že plnili úlohy bojových strelieb z leteckého kanóna (30 mm kanón môže mať pripravených na streľbu až 150 nábojov a jeho kadencia je 1 600 až 1 800 výstrelův za minútu) na pozemné ciele. Pre troch nových príslušníkov letky nadporučíkov Dušana Tichého, Tomáša Kropáčka a Erika Pagáča to boli premiérové streľby z MiG-29. Let pozostával z niekoľkých fáz. Cestou na Záhorie museli prekonať imitované prostriedky PVO, nad leteckou strelnicou lietali v rýchlostiach okolo 450 uzlov a seč usku-točňovali z výšky 5 500 ft (zhruba 1 676

metrov) pod uhlom 20 až 30 stupňov. Ciele predstavovali kruhy.

Každý pilot začína jednoduchšími úlohami, základným výcvikom na type. Teda letmi na MiG-29 v jednoduchej pilotáži, potom vyššie techniky pilotáže. Získava kvalifikácie za sťaženého dňa a za normálnej noci. K tomu sa pridružuje bojový výcvik, ktorý je osobitnou vetvou. Na lietadle MiG-29 sú to najmä prepady vzdušných cieľov, ale aj výcvik pôsobenia na pozemné ciele. Tie sa rozdeľujú na použitie kanóna, neriadených rakiet a bômb.

Premiérové streľby absolvoval aj nadporučík Dušan Tichý. Zatiaľ má nalietaných okolo 600 hodín, z toho 80 na MiG-29. Letel s veliteľom letky a bol ešte plný dojmův. „Úlohou bol nácvik streľby na pozemné ciele. Po prilete na strelnicu v nízkej výške sme sa zapojili do streleckého okruhu a pokračovali v seči na pozemné ciele. Bojový okruh poznám ešte z lietania na L-39, ale na MiG-u je to iné, rýchlejšie a drsnejšie. MiG má úplne iný, vyspelejší zameriavací komplex. Ale na druhej strane sa toho dá aj viac pokaziť. Pred letom som sa snažil všetko si ujasniť. Bol som pripravený. Človek sa trochu zľakne, keď kanón vypáli. Podobne to bolo po prvý raz aj na L-39. Treba si dávať pozor na presné domierenie. Mal som k dispozícii 50 nábojov. Všetky som vystrieľal...“ Príslušníci bojovej letky absolvovali nad Záhorím 19 letov v trvaní 21 hodín 5 minút a vystrieľali 1 077 nábojov z leteckého kanóna.

Obaja velitelia lietiek boli s výkonomi svojich pilotov spokojní. Len škoda, že streľby boli oproti minulosti z rôznych príčin ochudobnené o ďalšie zložky výzbroje, ktoré lietadlá L-39 Albatros a MiG-29 môžu niesť.

Text: Jozef Žiak

Foto: Jozef Žiak, Ondrej Maliniak

Martin Stropnický na Slovensku

Minister obrany Martin Glváč prijal 11. apríla na prvej oficiálnej návšteve Slovenska nového českého kolegu Martina Stropnického. Témou bola spolupráca medzi SR a ČR. Minister Glváč vyjadril potešenie z nadštandardných vzťahov, ktoré sa budú aj naďalej prehĺbovať. „Vždy sú to milé a príjemné stretnutia,“ uviedol. „Rokuje sa rýchlo, netreba nič vysvetľovať, myslíme podobne a to je dôležité,“ pokračoval český minister Stropnický. Pre Slovenskú republiku je posilňovanie a rozvíjanie nadštandardných vzťahov s Českou republikou trvalou prioritou. Reálne kontúry získava spolupráca vzdušných a pozemných síl.

Foto: Ivan Kelement

Peter Vojtek končí

Náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR genpor. Peter Vojtek 22. apríla oznámil, že odchádza zo svojho postu zo zdravotných dôvodov. Minister obrany SR Martin Glváč jeho rozhodnutie akceptoval a oznámil, že na rokovanie vlády predloží návrh na vymenovanie do tejto funkcie genmjr. Milana Maxima. Genpor. Vojtek za svoje najväčšie úspechy považuje schválenie Bielej knihy o obrane SR, návrh zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov, ktorý je v súčasnosti v legislatívnom procese a nastavenie procesov investovania do výzbroje. Peter Vojtek by sa mal stať poradcom ministra obrany pre vojenské záležitosti. „Bude tak môcť osobne dohliadať na procesy, ktoré sme úspešne naštartovali,“ povedal Martin Glváč.

Foto: Michal Psota

Minister obrany v Poľsku

Slovenská a Poľská republika chcú užšie spolupracovať v oblasti obrany. Zhodli sa na tom minister obrany SR Martin Glváč a poľský minister národnej obrany Tomasz Siemoniak 7. apríla počas rokovania v Krakove. „V čase obmedzených zdrojov na obranu treba hľadať efektívne riešenia prospešné pre obe krajiny,“ povedal Martin Glváč. Záujem o rozvoj vzájomných vzťahov v oblasti obrany deklaroval aj poľský minister Siemoniak: Zámer ministrov užšie spolupracovať by mala potvrdiť aj pripravovaná medzivládna dohoda o rozvoji spolupráce v oblasti obrany. Ministri diskutovali aj o spoločných projektoch krajín V4. „Ich realizáciu budeme presadzovať aj počas predsedníctva Slovenskej republiky vo Vyšehradskej skupine, ktoré Slovenská republika prevezme 1. júla 2014,“ potvrdil Martin Glváč.

Nové logo k výročiu

Ministerstvo obrany SR si tohtoročné 10. výročie vstupu Slovenska do NATO pripomína aj novým logom. Vychádza z farebnosti a symboliky NATO. Dominantnou v logu je číslica 10. Štvorcípa hviezda spolu s kruhom tvoriacim číslovku „0“ je odkazom na organizáciu NATO. Samotný kruh je symbolom jednoty, bezpečnosti a ochrany. Umiestnenie nášho štátneho znaku uprostred zdôrazňuje, že Slovenská republika sa vstupom do NATO začlenila do centra demokratickej politicko-bezpečnostnej komunity a stala sa jej neoddeliteľnou súčasťou. Základné myšlienky organizácie NATO ako spoločné rozhodovanie či spoločná bezpečnosť sú obsiahnuté v slovnej hračke tvoriacej slogan „SPOLOČNE NATO MÁME“, ktorý dopĺňa grafickú časť loga. Logo pri príležitosti 10. výročia vstupu Slovenska do NATO pripravilo oddelenie marketingu Komunikačného odboru Ministerstva obrany Slovenskej republiky.

Vzdušné sily s koncepciou

Minister obrany SR Martin Glváč 22. apríla informoval o schválení Koncepcie vzdušných síl OS SR na rezortnej úrovni. „Je realistická, reálna, rozdelená do etáp a jasne ukazuje, čo a kedy budeme obstarávať. Nič podobné sme po našich predchodcoch nenašli,“ uviedol. Oznámil tiež, že rezortu obrany sa podarilo dohodnúť lepšie podmienky pre Abonentnú zmluvu: „Budeme platiť len za letuschopné lietadlá, špecifikovali sme práva a povinnosti oboch zmluvných strán tak, aby sme vedeli plniť všetky záväzky, ktoré nám vyplývajú zo systému NATINADS, ale aj v rámci výcviku pilotov.“ Výhodou zmien v Abonentnej zmluve bude aj doplnenie náhradných súčiastok do konca platnosti zmluvy v roku 2016.

TECHNIKA

NOVINKY • TRENDY • VÍZIE

Nemecko dokupuje Orly

Celkom 76 veliteľských obrnených vozidiel Eagle objednali v spoločnosti General Dynamics European Land Systems (GDELS) nemecké ozbrojené sily na doplnenie dodávky sto rovnakých vozidiel z minulého roka. Modulárne usporiadanie umožňuje používať ich aj na prieskum, transport či elektronický boj.

Nemecká armáda realizuje program Geschützten Führungs- und Funktionsfahrzeugs (GFF) na komplexnú obmenu jadra kolesovej obrnenej techniky. Nakúpila už 45 ľahko pancierovaných vozidiel Mercedes-Benz LAPV Enok a 446 Dingo 2. V pláne má nákup ťažkých automobilov MRAP – Grizzly 6x6 alebo Wisent 8x8.

Armáda Spolkovej republiky Nemecko má 495 vozidiel Eagle IV. Nový modelový rad disponuje väčším vnútorným priestorom, vyšším užitočným zaťažením a poskytuje aj vyšší stupeň balistickej ochrany posádky.

Foto: GDELS

Protitankové rakety z Ukrajiny

Ukrajina bola po Rusku a spolu s Bieloruskom vo vojenskej oblasti technologicky najrozvinutejším štátom ZSSR. Aj po rozpade Sovietskeho zväzu si napriek problémom dokázala zachovať časť kapacít a spôsobilostí, niektoré dokonca aj rozvinúť.

Jednou z ukrajinských spoločností ob-
ranného priemyslu, ktoré sa dokázali udržať na svetových trhoch, ale aj rásť, je štátna spoločnosť GP GosKKB „Luč“ (Štátny podnik Štátna Kyjevska Konštrukčná kancelária „Luč“). V súčasnosti organizačne patrí pod štátny koncern UkrOboronProm. Vznikla v roku 1965. V prvo-
počiatoch sa venovala vývoju a výrobe automatizovaných systémov kontroly a diagnostiky raketových riadených striel vzdušných síl, vojenského námorníctva a niektorých typov torpéd. K tomu sa pridružili systémy riadenia a ovládania pre rozličné typy protitankových a leteckých protiletadlových raketových riadených striel. Portfólio tém aj objemov prác narastalo, silný impulz získalo po osamostatnení Ukrajiny v roku 1991. Spoločnosť začala pracovať aj na vlastných konštrukciách kompletných výrobkov, celých protitankových raketových riadených strelách (PTRS), prepravných a prepravných-štartovacích kontajneroch pre ne.

V súčasnosti výskum, vývoj a konštruovanie PTRS predstavuje najrozsiahlejšiu oblasť činnosti spoločnosti. PTRS môžeme rozdeliť do troch hlavných skupín – PTRS pre prenosné protitankové komplety, PTRS pre vrtuľníkové protitankové zbraňové komplety a PTRS odpaľované z automatických kanónov bojových vozidiel.

Prvý úspech

Jednou z najúspešnejších konštrukcií, ktorú vyvinula a skonštruovala GP GosKKB „Luč“, je PTRS typu RK-2. Tento výrobok s navedením v laserovom lúči so sledovaním cieľa v automatickom režime najprv použili vo vozidlovom protitankovom komplete Barrier, neskôr ho integrovali do novo vyvinutého prenosného kompletu Skif a rodiny kompletov radu Šeršeň.

**Lahký protitankový raketový komplet
Korsar s protitankovou raketovou
riadenou strelou RK-3**

Komplety Skif a celý rad Šeršeň vyvinuli v spolupráci s bieloruským obranným priemyslom a dosiahli obchodné úspechy. Protitanková raketová riadená strela RK-2 s dvoma variantmi bojových častí (tandemová protipancierová, trhavá s črepinovým účinkom) má dĺžku prepravného-štartovacieho kontajnera 1 360 mm a kaliber samotnej riadenej strely (priemer trupu v mieste, kde je bojová časť) je 130 mm. Diaľkový dosah riadenej strely s hmotnosťou vrátane kontajnera 29,5 kg je v denných podmienkach 5 000 m proti pohybujúcim sa cieľom a 5 500 m proti stacionárnym cieľom. Maximálny diaľkový dosah v noci je 3 000 m. Maximálna priereznosť tandemovej kumulatívnej bojovej časti dosahuje najmenej 800 mm homogénnej pancierovej ocele.

Na základe požiadaviek potenciálnych zahraničných klientov špecialisti v GP GosKKB „Luč“ vyvinuli aj variant s väčším účinkom v cieľi. Nová PTRS, označená RM-2M má tiež dva typy bojových častí. Pri dĺžke tela riadenej strely 1 118,5 mm je najväčší kaliber tela až 152 mm. Z dôvodu rozmernejšej a ťažšej bojovej časti bol v konštrukcii výkonnejšej riadenej strely použitý rozmernejší motor s väčším ťahom. Ten umožnil aj pri zvýšení celkovej hmotnosti zachovať maximálny diaľkový dosah na rovnakej hodnote ako pri pôvodnom type riadenej strely. Tandemová bojová časť protitankovej raketovej riadenej strely RK-2M-K prerazí najmenej 1 100 mm hrubý oceľový homogénny pancier za dynamickým opancierovaním pri uhle stretnutia 60° voči normálu. Raketová riadená strela RK-2M-OF s výbušno-črepinovou bojovou

**Vrtuľníková protitanková
raketová riadená strela
RK-2V s prepravo-
štartovacím kontajnerom**

časťou s prierezom jadrom prerazí najmenej 150 mm homogénneho oceľového panciera pri uhle stretnutia 60° voči normálu. Hodnoty maximálneho diaľkového dosahu vo dne i v noci zostali zachované na rovnakej hodnote ako pri riadených streľách RK-2.

Vrtuľníkové a ľahké komplety

Špecifickým variantom PTRS typu RK-2 je riadená strela RK-2V pre vrtuľníkový protitankový komplet Barrier-V. Ide o použitie identickej bojovej časti a bloku navedenia a riadenia s novým dlhším raketovým motorom. Ten umožnil maximálny diaľkový dosah na hranici 7 500 m. Protitankovým raketovým kompletom Barrier-V sú vyzbrojené modernizované vrtuľníky Mi-24 ozbrojených síl Azerbajdžanu.

Medzi vývojovými prácami špecialistov ukrajinskej spoločnosti je aj vrtuľníková PTRS typu ALTA, ktorej vývoj ešte nie je dokončený. Ambiciózny projekt znamená vývoj novej PTRS s kombinovaným navádzaním (v prvej etape letu v laserovom lúči, v koncovej fáze samonavedenie vlastnou hlavicou riadenej strely) s diaľkovým dosahom až 12 km. Štartovacia hmotnosť PTRS typu ALTA bude 55 kg a plánovaná maximálna priereznosť tandemovej priereznej bojovej časti dosiahne najmenej 1 200 mm homogénneho oceľového panciera.

GP GosKKB „Luč“, jej konštruktéri a odborníci v spolupráci s Bieloruskom už viac rokov vyvíjajú ľahký protitankový raketový komplet Korsar s ľahkou PTRS typu RK-3. Bude ničiť stacionárne aj mobilné moderné pancierované ciele a iné objekty s rozličnými typmi a druhmi pancierovania, ale aj malé ciele typu palebných postavení, tankov v zákopoch, ľahko pancierovaných objektov a vrtuľníkov. Hmotnosť PTRS typu RK-3 spolu s prepravo-štartovacím kontajnerom je 14,6 kg, hmotnosť celého kompletu dosahuje 26 kg. Maximálny diaľkový dosah PTRS RK-3 je do 2 500 m, variant strely s tande-

movou protipancierovou bojovou časťou dosahuje priereznosť najmenej 550 mm homogénneho oceľového panciera.

Široká škála z hlavne

Portfólio typov PTRS, ktoré používajú ako odpaľovacie zariadenie tankový alebo iný automatický kanón, charakterizuje najväčšia pestrosť typov aj kalibrov spomedzi všetkých porovnateľných výrobcov na území bývalého ZSSR. Spoločnosť GP GosKKB „Luč“ v sovietskych časoch vyvíjala a vyrábala bloky riadenia a ovládania pre iných výrobcov. Zmenené podmienky aj potreby po rozpade Sovietskeho zväzu viedli

**Celý rad PTRS
odpaľovaných
z hlavni kanónov**

**Perspektívna vrtuľníková
PTRS typu ALTA**

k vývoju viacerých nových typov vrátane PTRS v kalibroch NATO.

Prvým vlastným typom bola PTRS Komбат kalibru 125 mm (tanky radu T-80UD a ich modifikácie). Neskôr sa objavili typy PTRS kalibru 115 mm (tank T-62), kalibru 100 mm (ľahký kanón MT-12, bojové vozidlo pechoty BMP-3). Prvotinou kalibru NATO bola PTRS typu Konus pre tankové kanóny kalibru 120 mm. Nasledovala PTRS typu Falarick 105 pre automatické kanóny kalibru 105 mm. V roku 2013 spoločnosť GP GosKKB „Luč“ prichádza na svetové trhy s unikátom, z hlavne vystreľovanou PTRS typu Falarick 90, určenou pre automatické kanóny kalibru 90 mm.

Text a foto: Miroslav Gyűrösi

Kontajnerizovaný protiletadlový raketový systém

Tor-M2KM

Systémy radu Tor má spomedzi našich susedov Ukrajina. V súčasnosti ruský obranný priemysel prichádza na svetové trhy so zlepšeným variantom protiletadlového raketového systému Tor, ktorý patrí do svetovej špičky vo svojej triede.

V rámci Aliancie disponuje týmito výkonnými systémami vo verzii Tor-M1 Grécko. Úplne prvý variant systému označený 9K330 Tor, prijatý do výzbroje Sovietskej armády v roku 1986, vznikol na pásovom podvozku a jeho navádzacia anténa s fázovaným radom umožňovala súčasne ostreľovanie jedného vzdušného cieľa, osem protiletadlových raketových riadených striel bolo v bojovom vozidle v samostatných kontajneroch. Už zakrátko ho vo výrobe aj v službe (zaradenie do výzbroje v roku 1991) nahradil zdokonalený variant 9K331 Tor-M, v ktorom sa kapacita navádzacieho radaru zväčšila dvojnásobne a rakety boli umiestnené v dvoch kontajneroch, v každom po štyri kusy. Palebný priemer osem protiletadlových raketových riadených striel sa zachoval, ale proces prebiehania sa výrazne zjednodušil, a najmä zrýchlil. Nasledoval variant 9K331M Tor-M1 na novom lacnejšom type pásového podvozku s ďalším zlepšovaním elektronickej časti a výkonov. Po rozpade ZSSR zásadnejšie modernizovanie dozrelo

pomerne neskoro. V polovici prvej dekády nového milénia prichádza variant Tor-M2, kde počet cieľových kanálov dosiahol číslo štyri (čiže bojové vozidlo dokáže súčasne navádzať dve rakety na štyri vzdušné cieľe). Tento variant sa ponúka zákazníkom na pásovom i špeciálne vyvinutom kolesovom podvozku (MZKT-6922).

Život prináša zmeny

Čas, pravdaže, nešetrí nikoho, takže aj tento systém dozrel na ďalšie zdokonalenie, ktorého iniciátorom boli aktuálny a, samozrejme, aj perspektívni klienti. Originálne systémy Tor-M/M1/M2 sú úzko spojené s nosičom v podobe pásového podvozku. Takéto riešenie, obzvlášť v Európe kde je pomerne hustá sieť kvalitných ciest, nie každému vyhovuje. Ďalším nepriaznivým faktorom vyplývajúcim z tejto skutočnosti sú vysoké akvizičné aj prevádzkové náklady na špecializované pásové vozidlo. Preto sa vynovený variant systému realizuje v podobe kontajnerizovaného modulu, ktorý možno prepravovať akýmkoľvek

Dvojica automatizovaných pracovísk v bojovom module 9A331MK-1

**Autonómny bojový modul
9A331MK-1 na podvozku
štvornápravného
automobilu TATA 3138C 8x8**

automobilom alebo iným prepravným prostriedkom, ktoré vyhovuje rozmermi a únosnosťou. Autorom konštrukcie nového kontajnerizovaného systému, označeného 9K331MKM Tor-M2KM je verejná akciová spoločnosť OAO IEMZ Kupol zo sídlom v Iževsku, ktorá je súčasťou koncernu PVO Almaz-Antej. Hlavnými partnermi akciovej spoločnosti OAO IEMZ Kupol pri realizovaní tohto projektu sú vedecko-výrobné združenie NPO Start z Jekaterinburgu (zodpovedá za transportné a prebýjacie vozidlo 9T244K), spoločnosť Radiozavod z Penzy (automatizované veliteľské stánisko 9S737MK Ranžir-M1) a spoločnosť NAVIS (prijímacia aparátúra družicových navigačných systémov GPS/Glonass). Prostriedky systému 9K331MKM Tor-M2KM inštalované na podvozky indického výrobcu automobilov a špeciálnych podvozkov TATA Motors Limited mali svoju svetovú premiéru počas výstavy MAKS-2013 v Rusku.

Určením modulového protiletadlového raketového systému 9K331M2KM Tor-M2KM je obrana dôležitých objektov a vyčlenených priestorov proti útokom prostriedkov vzdušného napadnutia všetkých kategórií vo dne i v noci v akýchkoľvek meteorologických podmienkach.

Riešením je modularita

Základnou časťou systému je autonómny bojový modul 9A331MK-1, ktorý predstavuje nezávislú bojovú jednotku s vlastnými rádiolokačnými a optickými prostriedkami, spojovacou a dátovou aparátúrou, protiletadlovými raketovými strelami v prepravných štartovacích moduloch, hlavným a záložným napájacím zdrojom a automatizovanými pracoviskami pre dvojčlennú posádku. Tým hlavným rozdielom oproti originálnemu systému je absencia vlastnej podvozkovej skupiny. Pre autonómny bojový modul 9A331MK-1 konštruktéri navrhli špeciálny kontajner s unifikovanými upevňovacími uzlami, ktoré umožňujú pevné a spoľahlivé uchytenie modulu na akýkoľvek automobilový podvozok, prívies alebo iný nosič so zodpovedajúcimi rozmermi a nosnosťou. Vycvičená posádka dokáže bojový modul namontovať na podvozok za 30 minút. Autonómny bojový modul 9A331MK-1 je prepraviteľný letecky v podvese pod ťažkým nákladným vrtuľníkom Mi-26 alebo iným vrtuľníkom s porovnateľnými výkonmi. Takáto vlastnosť umožňuje rýchlo rozmiestniť komponenty protiletadlového raketového systému v ťažko prístupných miestach, akými sú napríklad horské oblasti, strechy vysokých budov, námorné ropné plošiny alebo iné špeciálne konštrukcie. Maximálna hmotnosť úplne vybaveného a vyzbrojeného autonómneho bojového modulu 9A331MK-1 nepresahuje 15 t.

Viackanálový systém

Konštrukcia autonómneho bojového modulu 9A331MK-1, jeho prostriedkov a programového vybavenia umožňujú riešiť bojovú úlohu samostatne alebo v zostave rozličných zoskupení protivzdušnej obrany. Diaľkový dosah prehľadového radaru bojového modulu je 32 km, súčasný prehľad v polohovom uhle je 32° s možnosťou prepínania dvoch pracovných sektorov – spodného ($0 \div +32^\circ$) a horného ($+32^\circ \div +64^\circ$). Programové vybavenie modulu umožňuje spoluprácu dvojice modulov v tzv. režime „Zveno“ (dvojica), keď jeden prehľadový radar pokrýva spodný sektor, druhý radar pokrýva horný sektor a vzájomne si informáciu posielajú, čím sa dosahuje sledovanie polohového uhla v celom rozsahu technickej možnosti ra-

**Modul 9M334
služí na
skladovanie,
prepravu a
štart štvorice
protiletadlových
rakiet 9M331**

daru, čo je 64°. Sledovacia kapacita prehľadového radaru je súčasne sledovanie trás 48 cieľov. Strelecký radar bojového modulu umožňuje presne sledovať trasu desiatich vzdušných cieľov, automaticky vyhodnotiť ich nebezpečnosť a proti štyrom najnebezpečnejším naviesť protiletadlové raketové riadené strely. Priestor účinnej pôsobnosti autonómneho bojového modulu 9A331MK-1 je v diaľke maximálne 15 km, vo výške je to najviac 10 000 m a kurzový parameter je 8 km. Maximálna rýchlosť ostreľovateľných vzdušných cieľov je do 700 m/s. Reakčný čas bojového modulu pri streľbe zo stacionárnej pozície je v rozsahu 5 – 10 sekúnd.

Transportné a prebýjacie vozidlo 9T244K umožňuje nabiť dva raketové moduly 9M334 (celkovo 8 raketových riadených striel 9M331) do autonómneho bojového modulu 9A331MK-1 za 18 minút.

Text a foto: Miroslav Gyűrösi

**Autonómny modul
9M331MK-1
s anténami
v pochodovej
polohe**

Slávne bitky histórie **Lehnica a Slaná**

Rok 1241 sa do dejín strednej Európy navždy zapísal krvavými písmenami. Územie Uhorska sa totiž stalo dejiskom beštiálneho plienenia mongolsko-tatárskych hôr, ktoré sem vpadli zo severu a východu. Umožnilo to víťazstvo nájazdníkov v dvoch bitkách, z ktorých prvú zvidli pri Lehnici na juhozápade dnešného Poľska a druhú na rieke Slaná v dnešnom Maďarsku.

Mongoli či Tatári?

Naša historiografia týchto votrelcov väčšinou označuje za Tatárov, ale v skutočnosti išlo o príslušníkov mongolských a ďalších kmeňov, ktoré v roku 1206 zjednotil vojvodca Temüdzin, neskôr preslávený ako Džingischán. Jedným z kmeňov podrobených Mongolmi pri ich postupe na západ boli zrejme i Tatári, ale tí samí by na výpad do Európy určite nemali dostatok síl. Etymológovia pri skúmaní pôvodu mena Tatár zvažujú i možnosť, že vzniklo z grécko-latinského slova „tartarus“ (peklo), pretože bojovníci z východu si skutočne počínali ako pekelníci.

Džingischán najskôr zaútočil na Čínu a vypálil jej hlavné mesto Peking. Potom, v roku 1220, zničil stredoázijskú ríšu Chorezm s mestami Buchar a Samarkand a prenikol až do Indie, Gruzínska a Azerbajdžanu. Po podrobení Polovcov v juhovýchodných stepiach porazil v roku 1223 na rieke Kalka aj vojsko ruských kniežat, ale utrpel veľké straty a na samotnú Kyjevskú Rus sa zaútočiť neodhodlal. V Povolží udel na turkických Bulharov a potom sa vydal opäť na východ. V roku 1226 v severnej Číne zničil tangutskú ríšu Si-sia a po návrate z tejto výpravy v roku 1227 zomrel.

Nástupcom Džingischána sa stal jeho najstarší syn Ögedej, ktorý po ovládnutí takmer celej Číny nasmeroval výboje

znovu na západ. Poveril tým svojho syna Bátua, ktorý do dejín východnej a strednej Európy vstúpil ako nemilosrdný chán Bátu (Batuchán). Keď sa po dobytí viacerých ruských kniežactiev (Riazaň, Moskva, Suzdaľ, Vladimir, Novgorod, Pereslať a Černigov) v decembri 1240 zmocnil i Kyjeva, otvorila sa mu cesta do Uhorského kráľovstva.

Uhorsko pred vpádom Mongolov

Ako zámienu na vojnu Batuchán využil skutočnosť, že uhorský kráľ Belo IV. v roku 1239 prijal kočovných Kumánov, ktorí utekali pred Mongolmi, a dovolil im usadiť sa medzi Dunajom a Tisou. Kumánov totiž Mongoli považovali za svojich „sluhov“ a takýto čin označili za smrteľnú urážku. Batuchánova armáda v sile 50 až 60-tisíc bojovníkov vpadla do Karpatskej kotliny z východu v marci 1241 cez Verecký priesmyk. Rozprášila pohraničné vojsko palatína Dionýza a cez Zemplín postúpila

až k Miškolcu. Batuchán sa však poistil a ešte z územia Ukrajiny poslal severnou cestou

Mongolský ťažký
jazdec útočí
na nemeckých
rytierov pri
Lehnici

svojho brata Ordu s 20-tisícovým zborom, ktorý mal cez južné Poľsko, Čechy a Moravu vpadnúť Uhrom do chrbta. Treba povedať, že Uhorsko nebolo na vojnu vôbec pripravené, pretože veľmoži, od vojenskej sily ktorých obrana krajiny závisela, sa s kráľom sporili a mongolskú hrozbu dokonca podceňovali.

Zbrane, zbroj a taktika

Jadro vojska Mongolov tvorili oddiely ľahkej a ťažkej jazdy, členené po 10 (arban), 100 (zogun), 1 000 (mingan) a 10 000 (tümen) bojovníkoch. Vládla v nich krutá disciplína – povinnosťou každého vojaka bola služba až po sebaobetovanie a ochrana veliteľa. Ak padol „desiatnik“, popravili všetkých jeho vojakov, ak zahynul vyšší veliteľ, to isté čakalo všetkých nižších veliteľov.

Hlavnou zbraňou ľahkých jazdcov bol reflexný luk s účinným dostrelom až 200 m a

Uhorský kráľ
Belo IV. na
stredovekej
miniature

jednosečná mierne zahnutá šabľa s čepeľou dlhou 70 až 80 cm. Na pasívnu ochranu, keďže boj zblízka sa u nich nepredpokladal, používali hrubé plstené alebo kožušinové kabátce, nohavice a čiapky z rovnakého materiálu a okrúhle drevené, železom spevnené štíty s priemerom asi 70 cm. Bohatší velitelia nosili i drahšiu lamelovú zbroj v podobe kabátcov pokrytých kovovými platničkami.

Mongolskí ťažkí jazdci si obliekali lamelové tuniky dlhé až po kolená a na hlavách nosili kovové kónusové prilby s lamelovými nákrčníkmi na ochranu líc a šije. Lamelový pancier na spôsob byzantských katafraktov niesli aj ich kone. Ich základnou zbraňou boli až 3,5-m dlhé masívne kopije, ale každý mal i šabľu alebo dvojsečný meč, prípadne bojový sekeru či palcát. Na aktívnu ochranu používali kovové alebo kovom potiahnuté drevené štíty kruhového tvaru s priemerom až 80 cm. Je zaujímavé, že Mongoli od vyspelejších národov prevzali aj modernú dobývaciu techniku a pri obliehaní miest a hradov zručne využívali rôzne balisty a katapulty, ktorými na nepriateľa vystreľovali dokonca morom nakazené mŕtvolky.

Pamätník bitky pri Muhi

Mongolským útokom v južnom Poľsku a v Uhorsku čelili feudálne armády, jadro ktorých tvorila ťažká rytierska jazda. Európski rytieri stále používali krúžkovú zbroj na ochranu trupu i končatín, ako aj masívne hrncové prilby a kovové štíty v tvare vypuklého trojuholníka. Zbraňou ich prvého kontaktu s nepriateľom boli až 4 m dlhé kopije, potom, v individuálnych súbojoch, používali gotické jednoručné meče, bojové sekery, bojové kladivá a palcáty.

Bitka pri Lehnici

Chán Ordu vtrhol do južného Poľska v marci 1241. Čoskoro dobyl Sandomierz, Krakov a porazil Poliakov aj v bitke pri Chmielniku. Potom obľahol Vratislav, ale dobyť mesto sa mu nepodarilo. To sa už do oblasti s asi 25-tisícovým vojskom blížil vratislavský, veľkopoľský a krakovský knieža Henryk II. Pobožný. Urobil však chybu, pretože nepočkal na vojsko svojho švagra českého kráľa Václava I. a 9. apríla 1241 pri Lehnici začal bitku. Po prvom útoku poľských a menšieho počtu templárskych, johanitských a nemeckých rytierov začali Mongoli predstierať ústup a podarilo sa im oddeliť poľskú pechotu od jazdy. Keď zistili, že šípy sú proti brneniam rytierov neúčinné, začali zabíjať priamo ich kone a s rytiermi na zemi potom rýchlo skoncovali.

Václav I. prišiel k Lehnici, kde padol aj knieža Henryk II. Pobožný, neskoro. Podarilo sa mu však víťazných Mongolov zastaviť pri Kladsku a nasmerovať ich na juh. Tí sa prehnali Moravou a cez Hrozenkovský priešmyk vtrhli na Považie. Juhozápadné Slovensko drancovali až do februára 1242, kedy sa im pri Ostrihome konečne poda-

rilo prejsť zamrznutý Dunaj a spojiť sa s Batuchánom.

Bitka na rieke Slaná

Len dva dni po bitke pri Lehnici, 11. apríla 1241, zrazilo sa pri rieke Slaná (Sajó) neďaleko pusty Muhi ťažko pozbierané asi 30-tisícové uhorské vojsko Belo IV. s hlavnými silami Batuchána, ktoré sa odhadujú na 25-tisíc mužov. Kráľ sa sústredil na obranu mosta, ktorým z východu útočil chán, ale nepostrehol, že ide iba o krycí manéver, pretože v rovnakom čase severne i južne od mosta rieku prekročili Batuchánovi vojvodcovia Šejban a Subodaj a obkľúčili uhorský tábor. Doň sa napokon musel stiahnuť aj Belo IV. a Uhri, podporovaní menším kontingentom templárov, sa tu ocitli v pasci, vystavení mračnám mongolských šípov, ako aj strelám z balist a katapultov. Do rána nasledujúceho dňa, keď sa z obkľúčenia podarilo prebiť niekoľkým skupinám, vrátane samotného kráľa, padla v tábore väčšina obrancov... Belo IV. prenasledovaný Mongolmi utekal cez Gemer, Bratislavu a Viedeň až na jadranské pobrežie, kde našiel azyl na hrade Trogir.

Epilóg

Bitka pri Lehnici rozvrátila feudálnu správu južného Poľska a prispela k rozdrobeniu tohto územia na niekoľko kniežastiev, ktoré netajili záujem spojiť sa s Českým kráľovstvom. Mongoli pri Lehnici údajne po prvý raz v Európe použili strelný prach, s ktorým ich zoznámili Číňania. Bitka na rieke Slaná bola najväčšou porážkou Uhorska v jeho dovtedajšej histórii. Uhorské vojsko prakticky zaniklo a jeho straty sa odhadujú až na 20-tisíc mŕtvych bojovníkov. Ďalšie tisíce obyvateľov Mongoli zavraždili alebo odviekli do otroctva pri následnom drancovaní krajiny. To našťastie netrvalo dlho, pretože akoby zázrakom v Mongolsku zomrel veľký chán Ögedej a jeho syn Bátu, ako jeden z možných následníkov, v polovici roka 1242 zavelil na návrat Mongolov domov.

Batuchán

Text: PhDr. Ján Dolinay

Rusko premýšľa o vzducholodiach

Ruské ozbrojené sily zvažujú používať od roku 2016 na monitorovanie severných oblastí krajiny vzducholode, vybavené radarmi, kamerami a laserovými diaľkometmi. Vzducholode by bolo možné využívať aj ako reléové stanice či na monitorovanie pohybu ponoriek a vyhľadávanie námorných mín. Armáda experimentuje s ľahkou bezposádkovou lentikulárnou vzducholodou DP-27 Anjuta od spoločnosti DKBA (Dolgoprudnenskoje konstruktorskoe bjuro avtomatiki). Moderná vzducholode diskovitého tvaru s priemerom asi 50 m sa ľahko ovláda, má vynikajúce manévrovacie schopnosti a vyniká vysokou odolnosťou proti bočnému vetru. Štyri motory s výkonom 298 kW jej poskytnú rýchlosť 100 km/h. Dostup je 5 000 m a dolet približne 800 km.

Foto: DKBA

Žihadlo pre bezpilotné lietadlá

Britská pobočka firmy MBDA úspešne testovala Brimstone – strely vzduch-zem, nesené bezpilotným lietadlom MQ-9 Reaper. Majú dĺžku 1,8 m, priemer 18 cm a hmotnosť 48,5 kg. Ničia stacionárne i pohyblivé ciele, pričom prekážkou nebola ani ich vysoká rýchlosť. Milimetrový radar s vysokým rozlíšením a počítačová databáza dovoľujú zbraň presné zacielenie, rozpoznanie cieľa a voľbu optimálneho miesta útoku. K dispozícii je i manuálne laserové navádzanie. Operátor bezpilotného lietadla môže vybrať spôsob navádzania, alebo ich kombináciu, čo zo strely robí zbraň vhodnú na boj v mestskom prostredí. Britské kráľovské letectvo RAF dosiaľ odpálilo 300 striel počas nasadenia v Líbyi a Afganistane. Úspešnosť zásahov bola ťažko uveriteľných 98 %. Brimstone má tandemovú hlavicu HEAT (High-Explosive Anti-Tank) s nízkou fragmentáciou, ktorá malou 300-gramovou náložou prepáli pancier a potom aktivuje kumulatívnu nálož s hmotnosťou 6 kg.

Foto: MBDA

Robot – zásobovač a záchranca

Americká agentúra DARPA spolupracuje s firmou Lockheed Martin na robotickom konvertopláne ARES, nadväzujúcom na program lietajúceho vozidla Transformer (TX) spred piatich rokov. ARES sa nepohybuje po zemi, ale lieta bez pilota. Riadi ho buď vzdialený operátor, alebo automatika na základe súradníc GPS a senzorov. Ponúka vysokú modularitu a vďaka špeciálnym kontajnerom aj rýchle nakladanie a vykladanie. Pohyb zabezpečuje dvojica preklapných zapuzdrených rotorov, ktoré stroju umožňujú let rýchlosťou porovnateľnou s bežnými vrtuľovými lietadlami. ARES má slúžiť na samostatnú prepravu zásob, munície, prípadne aj zranených osôb.

Lotyši kupujú jazdené

Až 120 používaných britských obrnených vozidiel CVR(T) (Combat Vehicle Reconnaissance - Tracked) chce kúpiť od Veľkej Británie lotyšská armáda. Lotyšské ozbrojené sily NBS (Nacionālie Bruņotie Spēki) predstavuje 6 000 profesionálnych vojakov. Ich najväčšiu údernú silu tvorí 60 amerických vozidiel Humvee s guľometom 12,7 mm a protitankovými strelami. Za britské CVR(T) Lotyšsko zaplatí 70 miliónov eur, čo je tretina ročného rozpočtu NBS. Britská armáda používa CVR(T) vo verzii Scorpion ako ľahký tank alebo vozidlo palebnej podpory, či ako BVP a vo verzii Striker ako nosič protitankových riadených striel. Existujú i úpravy na sanitku, prípadne veliteľské vozidlo. Veľká Británia sa tak zbaví pätiny svojich zánovných vozidiel CVR(T). Okrem toho plánuje vyradiť 40 % tankov Challenger 2 a 35 % samohybných húfníc AS 90.

...a Litovčania tiež

Litovské ozbrojené sily plánujú nákup starších prenosných raketových protiletadlových systémov PZR Grom od Poľska. Podľa neoficiálnych správ má ísť o tucet odpaľovacích zariadení a niekoľko desiatok striel. Systémy PZR Grom doplnia v Litovsku už používané americké prenosné raketové systémy FIM-92 Stinger a švédske mobilné systémy RBS70. Poľský Grom sa vyrába od roka 1995 a je modifikáciou pôvodne sovietskeho systému Strela-2M, ktorý Poľsko vyrábalo na základe licencie. Kompletný systém s raketou má hmotnosť 16,5 kg. Jeho diaľkový dosah je 5,5 km a výškový 3,5 km. PZR Grom používala gruzínska armáda v konflikte s Ruskom.

Horúci Železný lúč

Izraelská zbrojárska spoločnosť Rafael Advanced Defense Systems (RADS) predstavila na veľtrhu v Singapure laserový obranný systém s názvom Iron Beam (Železný lúč), doplnok systému Iron Dome (Železná klenba), schopný ničiť rakety, bezpilotné lietadlá i granáty. Iron Beam dokáže zneškodniť aj objekty, ktoré sa nachádzajú vo vzduchu veľmi krátko, aby si s nimi vedel poradiť Iron Dome. Laser zničí cieľ jeho rýchlym zahriatím na veľmi vysokú teplotu. Pri skúškach mal úspešnosť takmer 90 % pri likvidácii cieľov vzdialených 2 km. Hoci Iron Beam je veľmi drahý systém, jeho prevádzka je pomerne lacná a nemá obmedzenie počtu výstrelů.

USA chcú obdarovať Pakistan

Americká armáda prenechá časť svojej techniky, ktorú používa v Afganistane, v hodnote 7 miliárd dolárov po odchode z krajiny Pakistanu. Motívom je znížiť náklady spojené s ukončením misie ISAF a podporiť spojenectvo s Pakistanom. Hoci detaily ešte nie sú známe, Pakistan by mal dostať vozidlá MRAP a záujem má aj o komunikačné technológie a zariadenia na nočné videnie. Aký vplyv bude mať prípadná dohoda o darovaní americkej vojenskej techniky pakistanskej armáde na vzťahy Spojených štátov s Indiou a Afganistanom, je otázne.

TAKÍ SME BOLI

V ROKU 2008

Šestnásty ročník začala Obrana číslom, venovaným 15. jubileu Ozbrojených síl Slovenskej republiky, ktoré na obálke zosobnila neidentifikovaná „príslušníčka odbornej výcvikovej školy z Martina“.

Januárové číslo však prinieslo i portréty vojačky Vladimíry Kopčanovej z misie v Kosove a desiatničky Slavomíry Silackej. Písali sme o podobách vojenského Silvestra, podunajskej vojenskej spolupráci, ale najmä o vzniku samostatnej Slovenskej republiky a formovaní jej armády, na ktoré si spomínali prezident Ivan Gašparovič, genmjr. v. v. Rudolf Tvaroška, genpor. v. v. Július Humaj a ďalší.

„Slovenské ozbrojené sily majú zastúpenie na všetkých veliteľstvách Aliancie, od Norfolku (USA) cez Lisabon (Portugalsko), Shape a Brusel (Belgicko) až po taliansky Neapol,“ mohol spokojne napísať čatár Peter Szigeti, pôsobiaci na veliteľstve spojeneckých síl NATO v holandskom Brunssume – v článku nazvanom Slováci v štruktúrach NATO, ktorý priniesla Obrana vo februári.

V marci sme sa rozprávali s národným vojenským predstaviteľom SR pri hlavom veliteľstve NATO brigádny generálom Milanom Čelkom. O tom, že aj rok 2008 bol rokom modernizácie Ozbrojených síl SR, nás v aprílovom

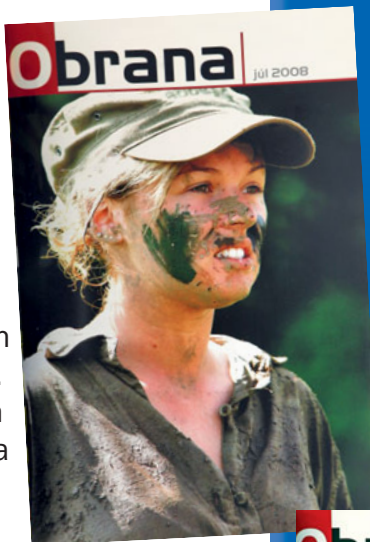
rozhovore presvedčil národný riaditeľ pre vyzbrojovanie Stanislav Szabo. V máji sme písali o laureátoch Vojenského činu roka, medzi ktorými boli aj pyrotechnici, asanujúci priestor VOP Nováky zasiahnutý priemyselnou haváriou.

V júli sa Obrana zamerala na stredoškóľakov, ktorí trávili prázdniny vo VVP Lešť na podujatí Kemp 2008. Svoje predstavy a ciele formuloval v rozhovore nový minister obrany Jaroslav Baška. Pavol Vitko priniesol pôvodnú reportáž z Afganistanu, no písali sme aj o 2. národných leteckých dňoch v Piešťanoch a amerických vojenských psovodkách na Slovensku.

Športovci banskobystrickej Dukly Elena Kaliská a Michal Martikán sa z XXIX. LOH v Pekingu vrátili so zlatými medailami. O nich aj o ďalších úspešných vojenských športovcoch písala Obrana v septembri.

Jeseň Obrana začala v októbri rozhovorom s náčelníkom Štábu personálneho manažmentu GŠ OS SR generálmajorom Petrom Vojtekom a v decembri sme mohli referovať o úspešnom prvom medzinárodnom kurze EOD v Trenčíne. (aš)

V roku 2008 sme si pripomínali pätnáste jubileum Slovenskej republiky i slovenských ozbrojených síl. Obrana venovala priestor 90. výročiu skončenia prvej svetovej vojny o. i. aj sériou rozsiahlych článkov o československom zahraničnom odboji a úlohách čs. légii. Ďalej sme pokračovali v cykloch článkov o historických zbraniach 20. storočia i o významných slovenských vojakoch. Témou celého ročníka bola príprava na zavedenie novej meny – eura na Slovensku.

Rok 2008 priniesol aj tieto udalosti:

- 16. januára boli do kosovskej operácie KFOR vyslané slovenské vrtuľníky Mi-17
- minister obrany František Kašický v reakcii na medializované tendre na upratovanie práce a odpratávanie snehu podal 25. januára demisiu. O päť dní sa novým ministrom stal Jaroslav Baška.
- OS SR 29. februára slávnostne prevzali dvanásť modernizovaných nadzvukových stíhacích lietadiel MiG 29
- na sklonku apríla sa v Bratislave konal veľtrh obrannej techniky IDEB
- minister Baška spolu s ministrom zahraničných vecí Jánom Kubišom 9. mája

neohlásene navštívili Afganistan, aby si pozreli budúce pôsobisko slovenských príslušníkov ozbrojených síl v rámci misie ISAF

- v Gelnici sa 24. mája uskutočnili oslavy Dňa detí s Ozbrojenými silami SR
- Jaroslav Baška vyznamenal 28. augusta zlatých olympijských medailistov – príslušníkov Vojenského športového centra Dukla Banská Bystrica Elenu Kaliskú a Michala Martikána Pamätnou medailou ministra obrany SR 1. stupňa

- v Haniske sa 13. októbra uskutočnil smútočný obrad za príslušníkom misie UNFICYP slobodníkom Alexandrom Šimkovičom, ktorý 5. októbra tragicky zahynul na Cypre

- minister obrany SR 24. novembra opäť navštívil Afganistan, stretol sa s veliteľom leteckej základne v Kandaháre a odovzdal slovenským vojakom vianočné darčeky

- prezident SR s Jaroslavom Baškom slávnostne otvorili výcvikový komplex Jakub Village na Lešti

Návšteva z NATO

Veliteľ Spojeneckého veliteľstva pozemných síl NATO (NATO Allied Land Command) v Izmiре generálporučík Frederick Ben Hodges navštívil v dňoch 2. – 3. apríla Slovenskú republiku. V Bratislave ho prijal náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálporučík Peter Vojtek. Generála Hodgesa oboznámil s aktuálnou situáciou, smerovaním a rozvojom ozbrojených síl so zameraním na pozemné sily.

Potom sa delegácia presunula do Centra výcviku Lešť. Navštívila cvičiace jednotky, pozrela si prípravu slovenských vojakov pred vyslaním do operácie ISAF v Afganistane, sledovala ukážku výcviku v horskom teréne, výcvik na trenažéri JAKUB s použitím lezeckých techník vrátane transportu zranenej osoby v ťažko prístupnom teréne. Nasledujúci deň generálporučík Hodges navštívil Veliteľstvo pozemných síl v Trenčíne, kde sa stretol s jeho hlavnými funkcionármi. Brigádny generál Ondřej Novosad hosťa oboznámil so štruktúrou a poslaním pozemných síl, ich prioritami a rozhodujúcimi úlohami, ktoré plnia v tomto roku.

Generálporučík Hodges ocenil pôsobenie slovenských vojakov a ich vysokú profesionalitu, ktorú ukázali pri plnení úloh v operácii ISAF v Afganistane. Pripomenul však, že na udržanie potrebných spôsobilostí a interoperabilitu v rámci NATO je nevyhnutné, aby jednotlivé členské štáty Aliancie vynakladali na obranu primerané finančné zdroje. Poznamenal, že úspory možno dosahovať aj spoločným obstarávaním a zdieľaním kapacít.

Drogy v sieti

Drogy, alkohol a ďalšie závislosti budú predmetom zvýšeného záujmu aj sociologických výskumov oddelenia psychologických a sociologických činností Personálneho úradu OS SR. Vychádza z akčného plánu rozpracovania Národnej protidrogovej stratégie Slovenskej republiky v pôsobnosti Ministerstva obrany Slovenskej republiky na obdobie rokov 2014 –2017 a platí od decembra 2013.

Ak chcelo velenie generálneho štábu už v minulosti vedieť napríklad aj to, či sa vojaci v útvaroch stretávajú s mobingom alebo aké sú v posádkach názory na extrémizmus, využíva na to v rámci ozbrojených síl anketársku sieť. Koordinuje ju práve uvedené oddelenie. „V rámci našej anketárskej siete máme približne pol stovky spolupracovníkov,“ konštatuje Ľubica Berníková. Jej kolegyňa nadporučíčka Ivona Cinkaničová (obe na fotografii) dodáva, že pri jednom výskume býva prieskumná vzorka štruktúrovaná parciálne podľa druhu síl, hodností aj pohlavia. Zvyčajne je 640-členná. „Návratnosť sa pohybuje okolo 550 dotazníkov, čo je dostatočne reprezentatívne množstvo,“ konštatuje. A ako sa k činnosti anketárov stavajú velite-

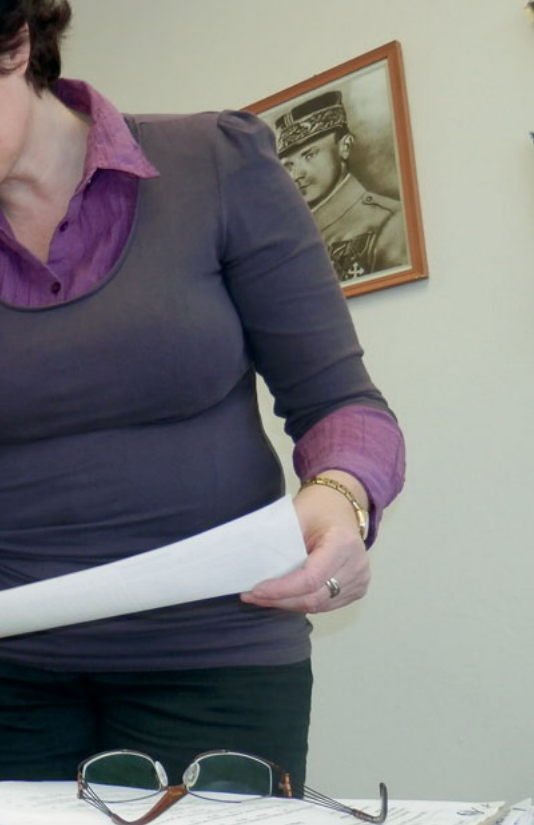
Radost' z práce

Od roka 2012 sú pod gesciou Úradu vojenského letectva v Zmiešanom leteckom krídle Sliač organizované špecializované kurzy anglického jazyka. Dôvodom je neustály rast požiadaviek na komunikačné schopnosti leteckého personálu, ktorý sa v čoraz väčšej miere zúčastňuje na medzinárodných cvičeniach a ďalších aktivitách. Vznikla funkcia vedúceho referenta. Pôsobí v nej plukovník v zálohe a bývalý pilot Jaroslav Švacho, ktorý v tom čase pracoval ako učiteľ Jazykového inštitútu GŠ OS SR.

Aké boli vaše začiatky?

Neboli ľahké. Ani nie tak z dôvodu materiálneho zabezpečenia, ale najmä pre nedostatok skúseností. Získavali sme ich postupne. Najskôr od kolegov z Českej armády (ktorí s takýmto druhom jazykovej prípravy začali zhruba o 5 rokov skôr), neskôr štúdiom (osobným i kurz IANS Luxemburg), ale predovšetkým praktickým vyučovaním a spoluprácou s Jazyko-

lia? „Teraz je to dobré, pretože aj oni čoraz viac chápu, že ak by sme o možných problémoch vnútri ozbrojených síl nevedeli, respektíve nechceli vedieť, nemali by sme im ako predchádzať a mohli by nás nepríjemne zaskočiť,“ prízvukuje Ľ. Berníková. Dodajme, že anketári túto prácu vykonávajú popri zamestnaní nad rámec svojich povinností a bez akéhokoľvek honoráru. (Mimochodom, s výsledkami výskumov na tému mobing, extrémizmus, no aj alkohol či drogy, ste sa mohli stretnúť aj na stránkach OBRANY)

O tom, že „tam hore“ si prácu anketárov vážia, svedčia aj Pamätné listy od náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR genpor. Petra Vojteka. Udelil ich tuctu tých, ktorí s Personálnym úradom v rámci sociologických výskumov spolupracujú už od vzniku anketárskej siete, teda 11 rokov. Ďalší tridsať dostali Pamätné listy z úrovne náčelníka štábu personálneho manažmentu generálneho štábu.

Text a foto Pavol Vitko

Medaily ministra obrany

Pri príležitosti 10. výročia vstupu Slovenskej republiky do NATO sa 3. apríla v Bratislave uskutočnil slávnostný nástup príslušníkov Generálneho štábu Ozbrojených síl SR. Medzi hosťami boli aj náčelník Vojenskej kancelárie prezidenta SR generálporučík Marián Áč, náčelníci štábov GŠ, velitelia a zástupcovia operačných veliteľstiev a útvarov priamo podriadených generálnemu štábu.

Zástupca náčelníka Oddelenia plánovania personálu Štábu pre podporu operácií GŠ podplukovník Ján Plinta prečítal rozkaz náčelníka GŠ OS SR k 10. výročiu vstupu SR do NATO. Náčelník GŠ OS SR generálporučík Peter Vojtek zdôraznil význam nášho členstva v Aliancii na pozadí dôležitých míľnikov, ktoré mu predchádzali a vyslovil želanie, aby zodpovednosť a profesionalita, ktoré si súčasnosť vyžaduje, boli neustálou výzvou v profesionálnej vojenskej kariére každého príslušníka OS SR. Náčelník GŠ odovzdal vybraným príslušníkom OS SR Pamätné medaily ministra obrany SR k 10. výročiu vstupu Slovenskej republiky do Severoatlantickej aliancie.

Ocenili vojenských pozorovateľov

Medaily Za službu v mierových pozorovateľských misiách si 9. apríla z rúk náčelníka Generálneho štábu OS SR generálporučíka Petra Vojteka prevzali major Peter Husár a kapitán Stanislav Plánka, ktorí sa vrátili z plnenia úloh v misii UNTSO pod velením OSN v Sýrii a Egypte.

V Sieni cti a slávy na MO SR v Bratislave sa na slávnostnej ceremónii zúčastnil aj náčelník Strategického centra krízového manažmentu brigádny generál Jindřich Joch. Oba veteráni boli ocenení aj Pamätnými medailami k 20. výročiu vzniku Ozbrojených síl SR.

Z 21-mesačnej misie strávil major Peter Husár vyše rok na území nepokojného Egypta, zvyšok v Sýrii. Jeho kolega kapitán Plánka bol pozorovateľom s miestom dislokácie v Sýrii počas celého nasadenia. Podľa generálporučíka Vojteka, obaja profesionálni vojaci dokázali svojím prístupom k plneniu úloh najvyššiu profesionalitu a sú príkladom pre ostatných príslušníkov ozbrojených síl.

vým inštitútom GŠ OS SR, učiteľmi (Mgr. Šebeňová) a metodikmi (Mgr. Ondruš a Ing. Ghanwi).

Prečo kurzy zabezpečuje Úrad vojenského letectva (ÚVL) a nie jazykový inštitút GŠ OS SR v Liptovskom Mikuláši?

Táto úloha vyplýva pre ÚVL z úlohového listu MO SR, na základe záväzkov SR voči EÚ a organizácii ICAO (Doc. 9835), leteckého zákona a súvisiacich predpisov a nariadení. Jazykový inštitút nemá vo svojej štruktúre jazykových špecialistov – odborníkov na letectvo a táto príprava je príliš špecifická, aby ju mohol zvládnuť iba učiteľ – jazykový špecialista.

Aký je dôvod, že kurzy sa uskutočňujú v priestoroch zmiešaného krídla Sliach?

Dôvodom je existencia špeciálnej jazykovej učebne (dar USA pre armádu SR) a taktiež skutočnosť, že na základni Sliach pôsobí cca 70 % personálu prioritných skupín špecifikovaných v úlohovom liste MO SR.

Kol'ko kurzov sa doteraz uskutočnilo?

V roku 2012 to bol jeden skúšobný (zastreľovací) kurz Aviation English s pilotmi a personálom riadenia letovej prevádzky (RLP) v trvaní 3 týždňov. V roku 2013 celkovo dva plnohodnotné kurzy Aviation English s pilotmi a personálom RLP (dvojmesačné). V tomto roku sme odučili prvý špecializovaný kurz anglického jazyka pre technický personál. Opäť ho môžeme označiť za úvodný, lebo jazyková príprava takéhoto druhu tu ešte nebola. Momentálne sme v polovici ďalšieho kurzu Aviation English s pilotmi a personálom riadenia letovej prevádzky. Okrem spomenutých kurzov sme organizovali aj krátkodobé kurzy (1 až 3 týždne) so všeobecnejším zameraním na vojenskú angličtinu a jeden kurz pre príslušníkov operačného centra zmiešaného krídla zameraný na ich problematiku (brífingy, písomné dokumenty typu memoranda a pod.)

Text a foto: por. Peter Tkáč

V Iraku zachránil život

V momente, keď čatár Szabolcs Očkai začul výbuch, cítil, že bude zle. Budú zranení, treba im pomôcť. Už ráno, pri odchode kolóny z kempu mal čudný pocit. Boli asi 15 kilometrov od tábora. V kolóne boli poľské a slovenské vozidlá a jedno ukrajinské. Čatárov zdravotnícky Tatrapan bolo predposledné vozidlo. Po výbuchu sa na rozkaz rýchlo približovali k miestu incidentu.

Takto sa začal pri presune konvoja z tábora Camp Echo v Iraku 17. júl 2006 zatiaľ najdramatickejší deň vo vojenskej kariére zdravotníka sedredského ženijného práporu čatára Szabolcsa Očkaia. Keď došiel k ukrajinskému autu, poškodenému výbuchom nástražného systému, čakali ho dvaja ukrajinskí dôstojníci. Menej zranený vytiahol svojho kolegu z vozidla.

Črevá vonku

„Ťažko zraneného Ukrajinca sme preniesli do nášho Tatrapanu. Mal poškodené všetky štyri končatiny. Hovoril, že ho veľmi bolí brucho. Nožnicami som mu rozstrihol uniformu. Videl som, že má otvorenú brušnú dutinu a črevá vonku. Zaviedol som mu intravenóznou ihlu, podal morfium, infúzie, kyslík a začal dávať tlakové obvazy. Takmer som ich nestíhal dávať, lebo krvácanie bolo veľmi masívne,“ spomína čatár Očkai. Prvý raz videl črevá vonku, ale nezaváhal. S množstvom krvi pri poraneniach nemal problém. Ešte ako zdravotník v ružinovskej fakultnej nemocnici pred nástupom do ozbrojených síl musel riešiť mnohé vážne úrazy.

Zraneného Ukrajinca transportovali do tábora, kde už na neho čakali poľskí zdravotníci. Rýchlo ho operovali a previezli do Bagdadu, neskôr do americkej vojenskej nemocnice v nemeckom Ramsteine na doliečenie. Medzitým ošetril aj druhého ukrajinského dôstojníka, ktorý šoféroval vozidlo. Mal vytrhnuté predlaktie na prvej ruke. Následok tlakovej vlny výbuchu. Od väčších zranení ho zachránil ťažko zranený kolega. Lepšie povedané, paradoxne jeho mohutná telesná konštrukcia (vážil okolo 130 kilogramov). Výbuch išiel z jeho pravej strany. Následky schytil on. Keby bol štíhlejší, aj vodičove poranenia by boli oveľa vážnejšie.

Odpočínok v kryte

Čo prežíva človek v takých zlomových okamihoch? „V tom momente som myslel len na to, že treba človeka zachrániť. Keď som ho odovzdával poľ-

ským zdravotníkom, bol som unavený, zakrvavený, ale spokojný. Konštatovali, že bez mojej rýchlej pomoci by neprežil. Umyl som sa a rýchlo som išiel do krytu, lebo nasledoval ďalší útok na tábor,“ hovorí zdravotník. Neskôr mu prišiel veliteľ ukrajinského kontingentu osobne poďakovať za záchranu života svojho dôstojníka.

Incident sa udial, keď pomaly mysleli na koniec misie v Iraku. Boli tam päť mesiacov a na neustále raketové a mínometné útoky si už zvykli. Veď v niektoré dni ich zažili aj štyri či päť. Ďalšie zažíval pri dvoch pôsobeniach v operácii ISAF v Afganistane. Aj keď podľa neho ich v Kandaháre až tak intenzívne neprežíval. Kemp v Iraku bol oveľa menší, a preto aj každý útok bol citeľnejší a po psychickej stránke viac zaťažoval.

Szabolc absolvoval základnú vojenskú službu v levickom útvere. Ako profesionálny vojak je v ozbrojených silách už deväť rokov. Absolvent strednej zdravotníckej školy pôsobil vo vojenských útvaroch v Hlohovci a Sereďi i v poľnej nemocnici. V rámci nej na internom oddelení novozámockej nemocnice. Na Vysokej škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave získal externe postupne úplné vysokoškolské vzdelanie v odbore verejné zdravotníctvo.

Na pôsobenie v Iraku má doteraz najlepšie spomienky. Aj napriek spomínanému incidentu. „Boli sme veľmi dobrý kolektív. Veliteľom slovenského kontingentu bol vtedy podplukovník Martin Michalko. Spomínam si aj na výbornú spoluprácu s poľskými zdravotníkmi z ich poľnej nemocnice. Po odbornej, ale aj po ľudskej stránke. S mnohými kolegami z Iraku som doteraz v kontakte,“ priznáva 31-ročný rodák z Čaty v okrese Levice. Za jeho odvahu a vzorné plnenie úloh v zahraničných operáciách ho minister obrany koncom minulého roka vyznamenal a uviedol do siene tradícií MO SR.

Text: Jozef Žiak
Foto: archív S. O.

• **Náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Peter Vojtek navštívil 19. marca Opravovňu techniky ISTAR, odlúčené pracovisko Opravárenského práporu v Liptovskom Mikuláši. Ocenil zodpovedný a profesionálny prístup príslušníkov k plneniu úloh v opravárenskej a výrobnjej činnosti a zdôraznil nevyhnutnosť udržiavať a rozvíjať dosiahnuté spôsobilosti a skúsenosti. Hlavný poddôstojník OS SR štábný nadrotmajster Vladimír Beluš informoval o zámere transformovať práporčícky zbor do poddôstojníckeho zboru.**

• **14. marca vojenskej policajti, príslušníci medzinárodnej vojenskej polície FMPU (Force Military Police Unit) kpt. Ing. Stanislav Mezeš, nrtm. Ivan Hanták, rtm. Jaroslav Sobek, rtm. Peter Kacvinský, rtn. Matúš Červenák a rtn. Kvetoslav Sloboda prevzali z rúk veliteľa slovenského kontingentu pplk. Ing. Miroslava Mišovica za prítomnosti FPM (Forst Provost Marshal) maj. Karen L Miller medaily k 50. výročiu založenia mierovej operácie UNFICYP na Cypre. Pplk. Mišovic im poďakoval za prácu a vysokú profesionalitu počas šesťmesačného pôsobenia a zaželel šťastný návrat do vlasti.**

• **Vo výcvikovom tréneri Jakub Climbing sa začala tohtoročná prevádzka. Začiatok lezeckej sezóny otvorilo inštrukčné metodické zamestnanie. Hlavným cieľom bolo precvičiť a prehĺbiť vedomosti inštruktorov a cvičiteľov vo vojensko-praktickom lezení. Príslušníci levického práporu sa sústredili najmä na technickú stránku lezeckej steny, ktorú bolo treba po zime spojzdať.**

• **V priestoroch veliteľstva Zásobovacej základne ZT-5 v Martine sa 24. marca uskutočnilo pracovné rokovanie k sledovaniu koeficientu technickej pohotovosti (KTP) za účasti funkcionárov prevádzky veliteľstva Zásobovacej základne ZT-5 Martin a podriadených muničných skladov, ktorí sú zodpovední celkom za riadenie jedenástich technických miest. Zároveň sa konala aj kontrola relevancie a súhlasnosti vykazovanej techniky v KTP za jednotlivé technické miesta a názorne boli predvedené postupy zadávania dát v aplikácii PRETECH a v module PM IIS SAP.**

• **Preverenie zručností profesionálnych vojakov veliteľstva pozemných síl z vedenia strelieb a zvládnutia základných bojových zručností sa uskutočnilo v stredu 26. marca na posádkovom cvičisku Lipovník. Návyky vo vedení strelby z pištole si preverilo, upevnilo a zdokonalilo vyše sedemdesiat profesionálnych vojakov. Súčasťou bolo i zvládnutie základných zručností v oblasti topografickej prípravy, zdravotnej a špeciálnej telesnej prípravy.**

• **Slávnostné vyradenie frekventantov Poddôstojníckeho kurzu OR-5 sa uskutočnilo 28. marca v 1. poddôstojníckom klube OS SR Práporu výcviku v Martine. Do kurzu dňa 10. februára nastúpilo 27 frekventantov. Po úspešnom splnení vstupného preverenia zo vševojskovej prípravy a pohybovej výkonnosti vo výcviku pokračovalo 22 vojakov (z toho 3 ženy). Najlepším absolventom Poddôstojníckeho kurzu OR-5 sa stal des. Tomáš Ružička z VÚ 2370 Martin. Úspešní absolventi spĺňajú všetky predpoklady na výkon funkcií v OS SR a na povýšenie do prvej poddôstojníckej hodnosti čatár.**

Ružové okuliare 2014

V priestoroch posádkového cvičiska Váh v Seredi sa v apríli uskutočnilo odborné taktické cvičenie príslušníkov seredského ženijného práporu Ružové okuliare 2014. Veliteľ práporu podplukovník Dalibor Jelínek konštatuje, že cieľom cvičenia bolo okrem iného preveriť zladenosť veliteľov pri plánovaní a plnení úloh všeobecnej ženijnej podpory vyčlenenými jednotkami.

Ženisti v priestore cvičenia zriaďovali prievozové a plavidlové prepraviská, budovali poľné obväzisko (ROLE 1), uskutočňovali údržbu ciest, odmiňovali terén, robili rôzne ďalšie zemné práce a vybudovali počas cvičenia dočasné premostenia prekážok.

Zdolávali prírodné prekážky

Cvičili predovšetkým jednotky spojenej prvej a druhej pontónovej roty pod velením kapitána Mareka Tomašoviča, 3. ženijnej technickej roty kapitána Igora Červeňa a 6. ženijnej roty kapitána Jozefa Hracha. Plnenie úloh cvičenia

v posádkovom cvičisku pri rieke Váh dokonale preverilo pripravenosť jednotlivých jednotiek na zvládnutie odborných úloh. Podľa zástupcu veliteľa práporu majora Františka Mihaloviča kladli dôraz na zosúladienie činnosti obslúh a osádok. Na zvládnutie základných bojových

záchranu osôb, majetku a techniky pri rôznych prírodných katastrofách, najmä záplavách v mnohých kútoch Slovenska. Aj keď nejde o novú techniku, má dobré manévrovacie schopnosti, zvýšenú priechodnosť terénu a schopnosť dobre sa pohybovať vo vode. Vodič - operátor PTS-10 dával pozor, aby vozidlo vchádzalo do toku Váhu kolmo z brehu a rovnako aj pri výjazde z rieky, aby sa dotkli oboja pásmy brehu súčasne.

Žiadna armáda sa nezaobíde bez ženijnotechnickej podpory vojenských operácií. Len vďaka starostlivej príprave terénu, priechodov cez prekážky a dômyselným opevňovacím prácam mohli byť mnohí veľkí vojvodcovia oslavovaní ako víťazi.

Najväčší kapitál je v ľuďoch

Zástupca veliteľa pontónovej rotý nadporučík Ján Smatana pripomína, že všetky úlohy cvičenia sa im podarilo splniť aj vďaka takým odborníkom, ako je veliteľ družstva člnov rotný David Černý, veliteľ pontónového družstva rotný Ján Dziak či operátor pásového obojživelného transportéra PTS-10 čatár Jozef Blaho. Všetci majú aj skúsenosti z pôsobenia v operácii ISAF v Afganistane a ďalší vojaci aj z Iraku.

Podľa nadporučíka Smatanu každoročne riešia pomerne veľkú fluktuáciu personálu. Najmä na najnižších pozíciách. „Každý rok musíme nových vojakov zacvičiť, odborne pripraviť. Celý problém sa nám darí riešiť len vďaka tomu, že máme takých skúsených poddôstojníkov, ako sú rotní Černý a Dziak a čatár Blaho. Vyrástli u nás v útvaroch od radových vojakov. V súčasnosti riadia družstvá bez nejakých väčších zásahov zo strany veliteľa čaty. Stačí, keď im vydá úlohy. Samostatne ich plnia, dokážu zabezpečiť plnohodnotnú

výcvik celej jednotky,“ spokojne konštatuje nadporučík Smatana. V jeho práci mu výrazne pomáha veliaci poddôstojník rotý nadrotmajster Dezider Bakó. O dobrý stav nie už najmladšej ženijnej techniky sa stará technik rotý rotný Peter Belička.

Ženisti vytvorili prievozové prepravisko s použitím PMS (pontónovej mostnej súpravy). Dva automobily Tatra priviezli na breh vodnej prekážky súčasťou prepraviska. Spojením jednotlivých dielov získalo súlodie nosnosť až 60 ton. Jeho pohyb po vodnej hladine zabezpečovali dva ženijné motorové člny MO-634. Boli pripojené na oboch bokoch. Sú určené na posunovanie a vlečenie súlodií. Nadporučík Smatana vysvetľuje, že prievozové súlodia sa môžu poháňať čelným či bočným postrkom, vlekom, kladkovým prevozom alebo ich rôznou kombináciou.

Potom ženisti pontónovej rotý na súlodí prevážali cez vodnú prekážku techniku i materiál. Súlodie na vodnej ploche zabezpečovalo aj nafukovacie plavidlo Zodiac FC-470, ktorého výhodou je rýchle nafúknutie a vyfúknutie (v prípade potreby môže byť plavidlo vysádzované aj s padákom na vodnú hladinu pri výsádzkových operáciách, vtedy sa môže rozložiť priamo na vode).

Nemajú ružové okuliare

V ďalšej časti cvičiska ženisti zriadili mostové prepravisko z AM-50 (automobilu mostného) položením dvoch mostových polí. Spomínaný mostný automobil umožňuje stavbu jednoduchých jednoprádových mostov na pevných podperách cez suché i vodné prekážky. Most je nožnicového typu s plnou mostovkou. Odpojiteľnú podporu na moste tvoria dva hydraulické valce.

Ďalšie prírodné prekážky ženisti sprejzdnili pomocou mostného tanku MT-55. Tank položil cez prekážku dve mostové polia. Zabezpečil tak jej rýchle sprejzdnenie. Technika i živá sila tak mohla prechádzať po dvoch koľajach (každá mala šírku 1,15 metra a dĺžku 18 metrov). Na plnenie úloh využívali príslušníci ženijného práporu v priestore cvičenia aj viacúčelové obrnené vozidlo so zvýšenou streleckou odolnosťou Tatravan T-1 a ženijnú modifikáciu vozidla Aligator 4x4, určenú na uskutočňovanie všeobecného a podrobného prieskumu s možnosťou detekcie kovov.

Ženistom plnenie odborných úloh v priebehu cvičenia zneprijemňovali rozličné incidenty. Raz to boli nástrely, inokedy prepady, prípadne nástražné výbušné systémy. Preto veľkú dôležitosť museli venovať aj dôslednému odmiňovaniu.

Veliteľ práporu podplukovník Jelínek vyjadril spokojnosť s plnením úloh vojakov v priebehu odborného taktického cvičenia Ružové okuliare 2014. Veď ukázalo, že seredskí ženisti sú pripravení na plnenie celého komplexu úloh ženijnej podpory. Najmä na budovanie premostení a zabezpečenie ochrany objektov osobitnej dôležitosti. Ale v prípade potreby aj na odstraňovanie živelných katastrof a priemyselných havárií.

Text a foto: Jozef Žiak

Smutný sen o Benátkach

šiciach na stavebnej fakulte projektovanie. Edmund bol kadet na košickej Vojenskej leteckej akadémii. Spájala ich láska, turistika, plávanie, bicyklovanie – a plánovanie spoločnej budúcnosti. Keď sa v roku 2008 zobrali, pracoval už vo Zvolene. „Na jednej strane sme si boli vzácnjší, no uvedomovala som si aj to, že jeho dochádzaním na týždňovky strácame veľkú časť z najkrajších rokov spoločného života...“ Svoj nový košík byt si veľmi neužili, pretože keď Edmund prišiel na víkend domov, zvykli chodiť aj s kamarátmi do lesov či na cyklotúry. „Vždy sa usmieval. To bolo na ňom to najkrajšie. A takmer vôbec sa nehádal. Priznal, že v práci ho občas niečo nahnevá, ale to som si ho nahnevaného iba predstavovala, pretože keď sme boli spolu, nikdy sa nemračil. O práci pritom aj tak skoro nikdy nehovoril, pretože sa mi usiloval vrátiť dni, keď mi pre ňu chýbal.“ Edmund sa pokúšal dostať bližšie k domu. Ako hovorí pani Lucia, preloženie do Prešova však vyšlo iným, jemu nie. Aj keď chápala, že vojenské povolanie má veľmi rád, jeho prevelenie do Žiliny v roku 2010 ju trochu prekvapilo. „To mesto som vlastne navštívila až vtedy, keď v roku 2012 odchádzal do svojej prvej misie v Afganistane.“

Odlúčenie

„Edkov odchod som vnímala veľmi zle. Chápala som, o čo ide, ale aj tak to bolo naozaj ťažké. Myslí, že ani jedna manželka nie je rada, ak jej muž ide do nebezpečnej operácie,“ miení. Keď poznamenávame, že napríklad v internetových diskusiách všelijakí „mudráci“ predhadzujú vojakom ich o niečo vyššie odmeny za vyslanie do operácií, jednoznačne oponuje: „To, že rodina o čosi skôr splatí hypotéku, je pre ženu len veľmi slabá útecha. Podstatu odlúčenia, ktorou je strach, to v nijakom prípade neprekryje.“ Vždy chcela vedieť pravdu. „Myslíte si, že by som mu verila, keby mi hovoril, že je tam všetko v poriadku? Že je v absolútnom bezpečí?“ Iste, ani on nemohol povedať všetko, ale radšej žila s nebezpečnou pravdou ako s milosrdným klamom. Mrzelo ju, že Edmundovi nedošiel jej balíček s listom a po mesiacoch blúdenia sa cez Britániu vrátil späť do Košíc. Pravdaže, boli v dennom kontakte, ale rukou písaný list má predsa len iný emocionálny rozmer. Najdôležitejšie však bolo, že prišiel on. „Na jeseň 2012 sa vrátil z ISAF vyšportovaný. Chcel sa udržať v kondícii a prekvapil mňa aj rodinu zmenou jedálnička. Ťažšie jedlá vymenil za zeleninu a chudé mäso. Len raz za dlhý čas si urobil radosť a pochutnal si na grilovanom kolene. Doma som mu ho vlastne pripravovala len raz. Zväčša si ho dal, keď sme boli niekde s kamarátmi pri pívku.“

Po prvej misii si dožičili len krátku spoločnú predvianočnú dovolenku v Tatrách. Keď

„Edko odchádzal do Afganistanu s jedným dôležitým sľubom. Že sa mi každý jeden deň ozve. Vždy ho dodržal. Mne zakaždým odľahlo, pričom každý nasledujúci deň som opäť od skorého rána dlhé hodiny s napätím čakala na naše večerné spojenie cez internet, alebo aspoň na jeho SMS-ku. Až kým neprišiel ten telefonát od vojakov z Prešova, ktorí ma nenašli doma a potom mi najstrašnejšiu správu môjho života prišli oznámiť k rodičom,“ vraví cez slzy Lucia Makovníková.

Kedy prezident republiky a hlavný veliteľ ozbrojených síl vyznamenáva vojakov za statočnosť, ako to bolo aj 18. marca tohto roka, vždy je to pre nich aj pre ich rodiny prejav najväčšieho uznania. Lenže Ivan Gašparovič v prítomnosti ministra obrany Martina Glváča a náčelníka GŠ OS SR generálporučíka Petra Vojteka popri štyroch vojakoch vyznamenával ďalších troch „in memoriam“. A to je veľmi smutná sláva. My ostatní si to vieme len ťažko predstaviť. Sme preto veľmi vďační, že pani Lucia Makovníková, ktorá preberala vyznamenanie za padlého manžela Edmund, súhlasila, aby sme sa s ňou stretli a pripravili tento článok. Aby sme lepšie pochopili, aké ťažké to majú manželky vojakov nasadených v operáciách. Ktoré síce medaily za statočnosť nedostávajú, ale nepochybne by si ich zaslúžili.

Yorku padli dvojčky. Kamarátka sa najskôr s Edkom stretla s partiou na chate a potom nás dvoch zoznámila v kine...“ pousmeje sa pani Lucia. Ťahal ju k tvorbe, a preto po absolvovaní gymnázia študovala v Ko-

Úsmev

„Vždy si spomeniem, že sme sa spoznali práve v tých dňoch, keď v roku 2001 v New

sa blížilo druhé vyslanie, ktoré malo byť podľa ich plánov na dlhší čas posledné, vysnivali si, že po jeho návrate pôjdu na dovolenku do Benátok. „Edmund sa tam kedysi zastavil, keď sa vracal z dajakého výcviku. Bol nadšený. Aj ja na diaľku Taliansko milujem, preto sme sa spolu veľmi tešili.“

Nožík

„Zle som prežívala aj jeho prípravu na druhú misiu. Navyše medzitým v operácii ISAF zabili Daniela Kavuliaka. Utešovala som sa len tým, že ak to prežil vtedy, vráti sa mi aj teraz.“ Nespomína si, že by ju vojaci pred alebo počas prvého Edmundovho vycestovania do Afganistanu nejakto kontaktovali. „V decembri 2013 keď už bol preč druhý raz, mi však došiel list od armády. Boli v ňom kontakty na hovorcu či psychológa, čo bolo fajn. Tiež v ňom bolo pozvanie na rozlúčku s vojakmi do ISAF. Na tom sme sa s Edkom trochu zasmiali, pretože on už v Afganistane bol, takže lúčenie sme mali za sebou.“ Edmund bol totiž už od novembra súčasťou 5-člennej prípravnej skupiny, ktorá v Kábule pripravovala podmienky na nasadenie špeciálnej jednotky zo žilinského 5. pluku.

Predvianočná nálada, nakupovanie, upratovanie aj očakávanie dní pokoja, rodinnej pohody a lásky, to všetko vo vnímaní Lucie prekryval jeden jediný moment šťastia. Každodenné zapípanie SMS-ky alebo pár minút večerného rozhovoru cez internet. „Napo-

sledy sme spolu hovorili počas Vianoc. Edko mi cez skype ukazoval nožík, ktorý mu v Afganistane daroval jeho veliteľ pod stromček. Tešil sa, bol spokojný. Nikdy nezabudnem na ten jeho milý, príjemný úsmev,“ povie pani Lucia a jej oči sa stratia v slzách.

Smútok

Nadporučík Edmund Makovník spolu s rotným Patrikom Fraštiom zahynuli v piatok 27. decembra 2013 pri bombovom útoku na vojenský konvoj v afganskom Kábule. V Košiciach na vojenskom pohrebe s plnými poctami sa s ním 2. januára rozlúčili okrem príbuzných a priateľov aj prezident Ivan Gašparovič, minister obrany Martin Givčák a náčelník Generálneho štábu OS SR genpor. Peter Vojtek.

„Keď mi v ten tragický deň zavolali vojací, že sa chcú so mnou stretnúť, bola som u rodičov. Bývame neďaleko, cesta trvá len niekoľko minút. Medzitým už dávali v správach, že v Afganistane zahynuli dvaja naši v ISAF. Okamžite som Edkovi volala. Nedvíhal.“

Keď sa pani Lucie pýtame, ako môže milujúca žena spracovať takú strašnú informáciu o smrti manžela, odpovie, že nevie. Ešte stále ju nespracovala. „Možno má niekto inú povahu, ale ja nemám pocit, že by som chcela vedieť detaily, ako sa to stalo alebo kto bol presne ten, čo to urobil. Nepotrebujem to. Edka mi to nevráti...“ No jedno vie. Nechce

v sebe nosiť zlosť, nenávisť. „Dúfam, že sa stretnem so zmierením, aj keď sa s tým nikdy nevyrovnam.“

Pýtame sa, či niečo nevyčíta manželovmu vojenskému povolaniu... „On mal svoju prácu rád – a ja som mala rada jeho. V tom to nie je. Len si spomínam, ako Edmund občas vravieval, a mrzelo ho to, že povolanie vojakov nebýva vo verejnosti docenené. Veď ak im niekto voľačo závidí a má na to, nech si to v armáde skúsi. Edko veril tomu, čo robil. Veril, že ľuďom v Afganistane pomôžu. Že to posunú dopredu. Že aspoň niektorí pochopia, čo je lepšie pre nich, pre ich deti aj ich rodiny. Preto ma mrzí, tak ako mrzelo aj jeho, že v tomto zmysle sa o vojakoch na Slovensku hovorí veľmi málo,“ dodá pani Lucia a zároveň ďakuje za podporu spoločným kamarátom najmä zo zvolenskej posádky.

Kapitán in memoriam Edmund Makovník sa mal po svojom druhom nasadení v Afganistane vrátiť v júni domov. S manželkou Luciou chceli mať deti. Chceli sa tešiť zo spoločného života. Pani Lucia ženám, ktoré majú manželov vo vojenských operáciách, vlastne ani nevie povedať nič iné, len to, aby verili, že práca ich mužov má zmysel – a že sa im vrátia domov. Aj keď jej viera sa neaplnila. Tak ako ani ich spoločný sen o letných dňoch v Benátkach.

Text: Pavol Vitko

Foto: archív Im a autor

Kamarát Vlado

Dňa 29. mája si aj čatár v zálohe Zdeno Očován pripomenie Medzinárodný deň príslušníkov mierových síl OSN. Do bývalej Juhoslávie vycestoval práve pred dvadsiatimi rokmi. Od mája 1994 bol v našej jednotke misie UNPROFOR strojníkom UDS, teda univerzálneho dokončovacieho stroja, ktorý bol postavený na podvozku Tatry 815. „Keď ma kamarát Vlado Grman v misii UNPROFOR v Gračaci poprosil, aby som ho v lyžici UDS-ky zdvihol hore k stĺpu, na ktorý chcel namontovať anténny spojovací systém, povedal som mu, nech chvíľu počká. Ponáhlal som sa totiž k inej robote. Požiadal však iného strojníka UDS a ja som sa vtedy predsa len zastavil. O pár minút už Vlado nežil,“ spomenie na najhoršiu chvíľu svojej krátkej vojenskej kariéry Ing. Zdeno Očován z Rimavskej Píly od Tisovca. Tieto stroje kompletizovali práve v Tisovci, kde sa vyučil a on ich poznal ako svoju dlaň. „Nikdy v živote by ma nenapadlo, že na UDS-ke môže zlyhať hydraulika takým fatálnym spôsobom,“ pokrúti hlavou. Keď totiž spojár čatár Vla-

dimír Grman z bagrovacej lyžice UDS-ky montoval v Gračaci hore na stĺpe anténu, vytrhla sa tlaková hadica z objímky. „Vlado, je to v poriadku, máš to už dobré?“, to boli posledné slová, ktoré Zdeno adresoval svojmu kamarátovi. V tom momente začal z vytrhnutej hadice striekať tlakový olej a okamžitý pokles tlaku v systéme spôsobil pád lyžice. Spadla meter vedľa Zdena. A spadol do nej aj Vlado, ktorý 27. októbra 1994 na mieste podľahol vážnym zraneniam. „Mal len 24 rokov a bol čerstvo ženatý, pričom obaja so ženou Katkou vyrastali v dosť zložitých podmienkach – a o to viac sa mali radi,“ smutne dodá.

Vladimír Grman tretí zľava, Zdeno Očován druhý sprava

Zdeno Očován nám v pracovni svojho domu, ktorej dominuje zástava OSN a jeho modrý baret z misie, spomenie, že v UNPROFOR slúžil 445 dní. Lútuje, že sa mu nepodarilo v armáde ostať. Odlúčenia by pre neho neboli problém, veď pracoval v Rusku aj v Anglicku, v Írsku aj v Nemecku. Ako však vraví, nebolo jediného dňa, aby si nespomenul na kamaráta Vlada. No spomína napríklad aj na to, ako v noci po štedrej večeri v roku 1994 zachránil v horách nad Kninom pred zamrznutím tucet vojakov z Kene. O tom si však povieme v decembrovej OBRANE. Teraz už iba blahoželáme všetkým bývalým aj súčasným príslušníkom mierových síl OSN, ktorí budú mať 29. mája svoj sviatok.

Text: Pavol Vitko

Foto: autor a archív – zo-

Skromný majster

Zvykli sme si, že titul majstra Európy získavajú armádni športovci, ktorí to vlastne majú v popise práce – sú členmi armádneho športového klubu a venujú sa športu na profesionálnej úrovni. Zástupca veliteľa mechanizovaného družstva levického mechanizovaného práporu čatár Miroslav Škadra je iný prípad.

Plní úlohy zástupcu veliteľa družstva. Vlastne veliteľa družstva. Lebo – ako v mnohých ďalších našich vojenských útvaroch – veliteľia družstiev chýbajú aj v Leviciach. A svoje vojenské povinnosti si podľa zástupcu veliteľa rotý nadporučíka Ľuboša Sagana i veliteľa levického mechanizovaného práporu podplukovníka Dušana Micháleka plní veľmi dobre: „Je veľmi zodpovedný vojak, dobrý veliteľ. Bodaj by sme mali takých vojakov viac. Je obdivuhodné, že si nachádza čas aj na kulturistiku a dosahuje v nej také výsledky, za ktoré sme na neho hrdí.“

Rodák z Bojníc sa kulturistike venoval za mlada. Potom nasledovala prestávka. K športovaniu sa znova vrátil po svojom príchode do ozbrojených síl. Zopár rokov trvalo, kým získal potrebnú formu. Postupne prichádzali aj výsledky. Pred dvoma rokmi bol na majstrovstvách Európy bronzo. Vrcholom jeho doterajšieho úsilia bol zisk zlatej medaily v kategórii do 70 kilogramov na minuloročných Majstrovstvách Európy v kulturistike v moldavskom Kišineve. Za úspechom bolo množstvo driny, odriekania a tréningov. Všetko v amatérskych podmienkach. Aj pred tohtoročným európskym šampionátom v Španielsku trénuje až po splnení všetkých vojenských povinností.

„Aby som si neurobil hanbu, pravidelne cvičím. Väčšinou po večeroch, po návrate z práce. Nie je to ideálny stav, ale snažím sa čo najlepšie pripraviť. Pár týždňov pred takouto súťažou treba cvičiť dvojázovo každý deň. Kulturistiku robím preto, lebo ma baví. Aj keď čím je človek starší, tým ťažšie je prinútiť telo k takýmto výkonom,“ priznáva 37-ročný čatár.

Podľa Mira je mimoriadne dôležité správne načasovať formu. Zhruba štyri týždne pred súťažou ho zasa čakajú na tanieri len vajcia, kuracie mäso, ryža a doplnková výživa. A pár dní pred pretekmi aj pitie urologického čaju. Aby sa organizmus odvodnil a lepšie sa ukázali svaly. K tomu patrí potom aj natretie tela farbou. Lebo na bielej pokožke to svalstvo nie je také viditeľné. V tomto smere majú veľký náskok súťažiaci s tmavou pokožkou. No a krátko pred súťažou zasa bude živať doslova pocit dehydratácie, lebo tekutiny by svaly zaliali a nemohli by sa dokonale vykresliť.

Veríme, že aj napriek skromným amatérskym podmienkam v Španielsku uspeje.

Text: Jozef Žiak • Foto: Igor Kopček

Olympiáda by akadémií pomohla

Ako sa pozerá na možnosť usporiadať alpské disciplíny zimných olympijských hier v roku 2022 v Jasnej rektor Akadémie Ozbrojených síl SR brigádny generál Boris Ďurkech? Jednoznačne pozitívne! Aj preto, lebo olympijská dedina by sídlila v priestoroch akadémie, ktorej by to výrazne pomohlo.

Popri Krakove, keď by sa zjazdárske disciplíny konali na Liptove, budú podľa predbežných hodnotení v hre najmä organizátori z Číny či Kazachstanu. Bez šancí nie je ani Nórsko či Ukrajina. V júli 2014 po inšpekciách komisie pre ZOH 2022 oznámi Medzinárodný olympijský výbor mená finalistov. Z nich 31. júla 2015 na zasadnutí v Kuala Lumpur definitívne vyberie organizátora.

Rektor Ďurkech je člen prípravného výboru ZOH a zúčastňuje sa najmä na rokovaniach, ktoré majú väzbu s budovaním olympijskej dediny, jej bezpečnosti a ďalších súvisiacich úloh. „Navštívilo nás už asi sedem kontrolných skupín. Tá posledná z Medzinárodného olympijského výboru (MOV) mala 24 členov. Kontrolovali aktuálny stav všetkých priestorov plánovaných na

využitie. Deklarované zámery na rekonštrukcie porovnávali s realitou finančných plánov,“ konštatuje Ďurkech. Podľa neoficiálnych informácií by mohlo ísť o jeden z najlacnejších projektov. Jeho výhodou je aj to, že štát by investoval prostriedky do modernizácie majetku štátnej organizácie, ktorá ho bude viesť po skončení ZOH využívať ešte niekoľko desaťročí bez ďalšej výraznejšej modernizácie. Rektor však čísla týkajúce sa financií nateraz zverejňovať nechce. O predbežne plánovanej kapacite zjazdárskej olympijskej dediny ale hovorí: „Na kontrolných výboroch sa debatovalo pôvodne o 1 500 ľudí. Z nich by bolo zhruba 800 pretekárov, okolo štyroch stoviek by bolo rozhodcov a zvyšok by tvoril technický personál.“ Akadémia by musela zabezpečiť aj podmienku MOV,

aby pretekári a rozhodcovia mali k dispozícii dva oddelené priestory. „Neskôr nás požiadali, aby sme prevzali záštitu aj nad organizáciou a zabezpečením tlačového a konferenčného centra. Celkove by teda išlo približne o 2 000 ľudí.“

Akadémia má súčasne ubytovacie kapacity nastavené na potreby aktuálneho stavu. Po rekonštrukčných prácach by však zázemie pre dve tisíce hostí vytvoril vedela. „Aj vďaka vydatým tohtoročným Majstrovstvám sveta juniorov v alpskom lyžovaní v Jasnej, na ktorých organizačne participovala aj akadémia, som optimista. Verím, že Poľsko so Slovenskom sa do finálového výberu dostane,“ avizuje brig. gen. Boris Ďurkech.

Text: Pavol Vitko

ŠTYL

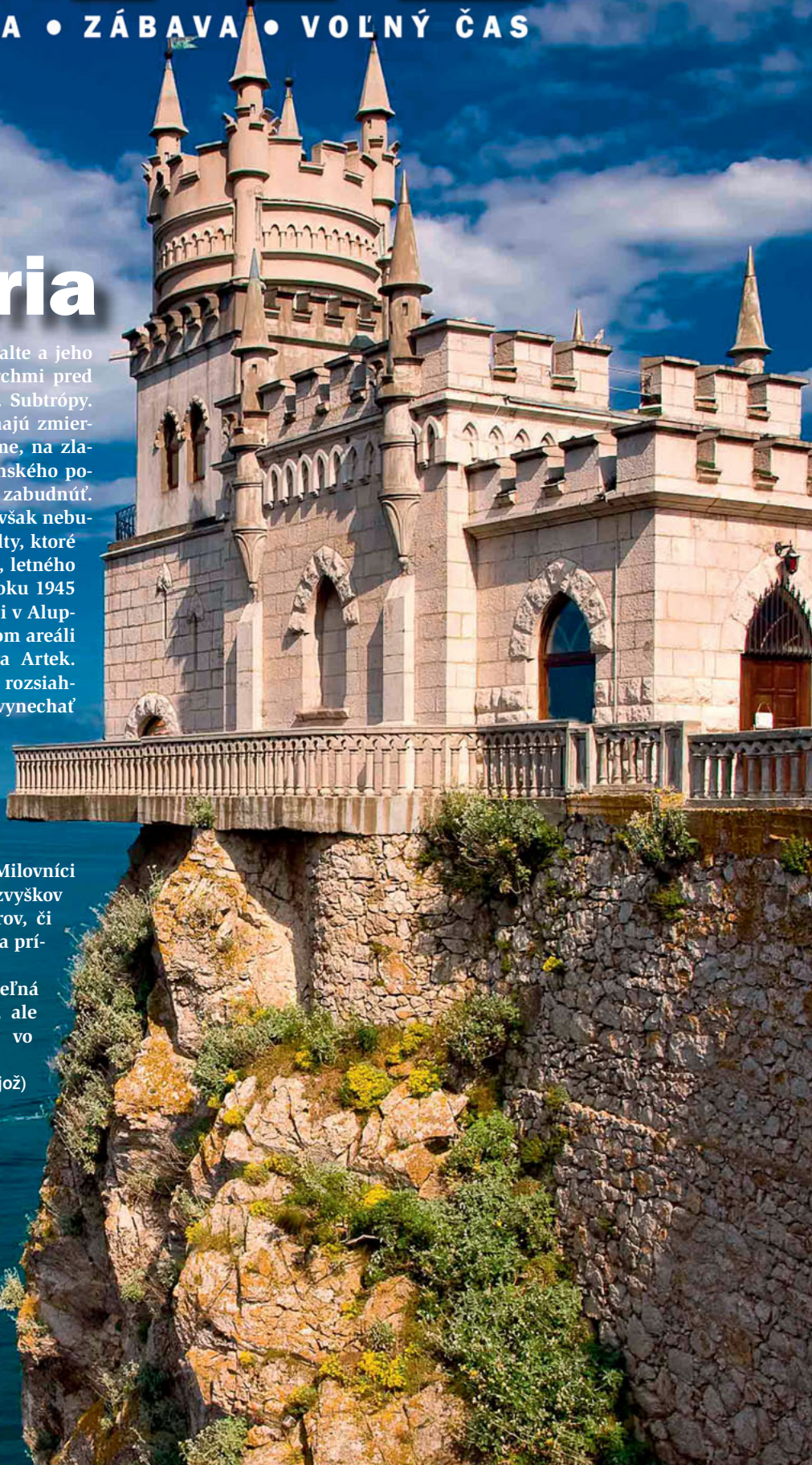
KULTÚRA • ZÁBAVA • VOĽNÝ ČAS

Perla Černomoria

Prvé, čo vás na Kryme očarí, najmä v Jalte a jeho južnej časti, chránenej Krymskými vrchmi pred severnými vetrami, je príjemné podnebie. Subtrópy. Vánok od mora a množstvo parkov pomáhajú zmierňovať nepríjemné letné páľavy. Samozrejme, na zlatisté pieskové pláže bulharského či rumunského pobrežia toho istého Čierneho mora musíte zabudnúť. K dispozícii sú len kamene a štrk. To vám však nebude prekážať pri prechádzke po parkoch Jalty, ktoré sa zvažujú k moru od Livadijského paláca, letného sídla posledného ruského cára, kde sa v roku 1945 uskutočnila známa jaltská konferencia. Ani v Alupke, Alušte, Jevpatoriji, Feodosii či obrovskom areáli bývalého najväčšieho pionierskeho tábora Artek. Vyznávači vínného moku poškľučujúci po rozsiahlych viniciach na úbočiach hôr nemôžu vynechať obhliadku pivnice vinárstva Massandra, spojenú s ochutnávkou. Tu sa rodilo legendárne Sovetskoje igristoje! Romantici nevynechajú zámoček Lastovičie hniezdo na vysokej skale na pobreží mora. Alebo mešity či chánov palác v Bachčisaraji s Fontánou slz, ospevovanou Puškinom. Milovníci histórie si zase nenechajú ujsť návštevu zvyškov byzantských pevností, jaskynných kláštorov, či pevností a pamätníkov najväčšieho mesta a prístavu Sevastopoľa.

Lebo Krym nie je zďaleka len nepotopiteľná lietadlová loď vo vodách Čierneho mora, ale vzácna čiernomorská perla. Aspoň teda vo vzácných časoch mieru a pokoja.

(Jož)

Kniha do vody

Spoločnosť PocketBook predstavila na knižnom veľtrhu Salon du Livre v Paríži v marci tohto roku prvú sériovo vyrábanú vode odolnú a prachotesnú čítačku elektronických kníh na svete – PocketBook Aqua. Čitatelia ju budú môcť obsluhovať mokrými rukami, používať za akýchkoľvek poveternostných podmienok a čítať bez obáv hoci vo vani. Ak im spadne do vody, jednoducho ju vyberú a môžu čítať ďalej. Prachotesnosť zase umožňuje používať ju bez obáv i na pláži. Čítačka má dotykový displej E Ink Pearl založený na technológii Film Touch a pamäť 4 GB. Procesor 1GHz a 256 MB pamäte RAM umožňuje plynulú a rýchlu odozvu. Wi-Fi zabezpečuje prístup k internetu aj komunikáciu na sociálnych sieťach.

Nenápadní siláci

Väčšina výrobcov odolnej fotografickej a video techniky svoje výrobky skrášľuje nápadným dizajnom. JVC na to ide inak – členovia radu Everio sa navonok tvária ako úplne bežné kompaktné kamery. Zvládnu však ponorenie do hĺbky piatich metrov až na pol hodiny, pád z výšky 1,5 metra i prácu v mrazoch do -10 °C a odolajú prachu a piesku. Majú senzor 2,5 Mpx BSI CMOS, automatické priblíženie zvuku spolu s 40-násobným optickým zoomom. Batéria má výdrž 4,5 hodiny nepretržitého nahrávania. O rýchle spracovanie videa sa stará procesor JVC FALCONBRID, technológia JVC K2 zabezpečí zvuk bez šumu vetra. Model GZ-70 je v predaji s 32 GB integrovanou pamäťou a LED svetlom, GZ-R30 má len 8 GB a GZ-R10 nemá žiadnu internú pamäť, dáta ukladá na karty SD. Má aj najnižšiu cenu: 400 USD.

FILM

Na hrane zajtrajška

V novom sci-fi thrilleri Douga Limana (The Bourne Identity, Mr. & Mrs. Smith) Zem prepadnú krutí mimozemšťania. Nevie ich poraziť žiadna zo svetových armád. Podplukovník William Cage (Tom Cruise), ktorý sa nikdy nezúčastnil ani na jedinej bitke, je náhle degradovaný a vzápätí bez prípravy a s mizernou výzbrojou nasaďený do akcie. Zabijú ho. Akoby zázrakom však opäť ožíva na začiatku rovnakého dňa. Znova ho čaká boj a rýchla smrť. Fyzickým kontaktom s mimozemšťanmi sa dostal do časovej slučky, v ktorej stále opakuje tú istú bitku. Zakaždým je však skúsenejší a dokáže svoje rozvíjajúce sa schopnosti lepšie využívať. Po boku má príslušníčku Špeciálnych jednotiek Ritu Vrataski (Emily Blunt).

VIDEO

Májové hvězdy

V roku 1959 vznikol v československo-sovietskej koprodukcii film na motívy štyroch poviedok Ludvíka Aškenazyho, ktoré sa odohrávajú v máji roku 1945. O českom chlapcovi a ruskom generálovi, o ľúbostnom vzplanutí českej učiteľky a ruského dôstojníka, o pánovi Novákovi, ktorý sa vracia domov do Prahy z koncentračného tábora a o bábiche, ktorá túži, aby už v Prahe opäť začali jazdiť električky a presadí, aby jednu z prvých mohol viesť ruský vojak, ktorý bol v civile práve vodičom električiek v Kyjeve. Režiséri Stanislav Rostockij a Stanislav Strnad sa vyhli páťosu i budovateľskému schematizmu. S ruskými a českými hercami nakrútili jedno z najlepších diel rusko-československej koprodukcie. Po rokoch nespravodlivého obchádzania ho na DVD vydalpražský Filmexport.

Telefón s výdržou

Medzi výkonom pokročilých mobilných telefónov a časom, ktorý vydržia pracovať na batériu, sa roztvárajú čoraz hrozivejšie nožnice. Výnimkou nie sú ani novinky umožňujúce iba 8 či 10 hodín práce na jedno nabitie. Nový ONE (M8) od HTC má síce 5-palcový displej a štvorjadrový procesor

(Qualcomm Snapdragon 801 s taktom 2,3 GHz), tri pokročilé fotoaparáty s inteligentným bleskom, zvuk HTC BoomSound, zdravotnú aplikáciu Fitbit a mnoho ďalších senzáčných zlepšení, ale skutočný význam má jediná novinka – úsporný režim. Vďaka nemu po nabití batérie ponúkne celých 14 dní prevádzky, prijímania hovorov, textových správ a e-mailov. Režim sa aktivuje buď manuálne, alebo automaticky. Po vybití batérie na 20 %, telefón s aktivovaným úsporným režimom ponúkne ďalších 60 hodín prevádzky v pohotovostnom režime. Nový smartfón bude dostupný v priebehu mája.

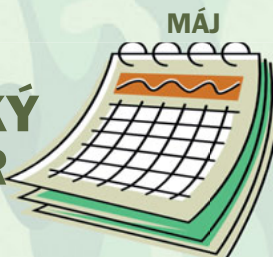
KNIHA

Ludské telo

Autor kultovej knihy *Osamelosť* prvočísel Paolo Giordano prichádza s ďalším románom. Rota chlapcov, z ktorých najmladší má sotva dvadsať rokov, sa chystá na vojenskú misiu v Afganistane. Pri odchode netušia, že miesto, kam ich posielajú, je jedno z najnebezpečnejších. Majú pôsobiť na základni ICE v oblasti Gulistan. Chlapci, vyčerpaní horúčavou, nudou a strachom zo smrti, žijú na základni tak, ako im to dovoľujú okolnosti: prehlbujú priateľstvá i vzájomné kontrasty, hľadajú rozptýlenie a navzájom si vyvážajú nebezpečné kúsky. Zato v noci sa ich zmocňujú spomienky. V absolútnom tichu, tichu civilizácie i prírody, počúvajú tlkot vlastného srdca, šum svojho vnútra, neustávajúcu aktivitu ľudského tela.

VOJENSKÝ HISTORICKÝ KALENDÁR

3. máj

1849 Začala sa intervencia ruských vojsk v Uhorsku

1944 V ZSSR vznikla 128. čs. samostatná stíhacia peruť, 18.

5. reorganizovaná na 1. čs. samostatný letecký pluk

4. máj

1919 Zahynul generál Milan Rastislav Štefánik, minister vojny čs. vlády, pri prílete na letisko neďaleko Vajnora

7. máj

1664 Nitru po trojtýždňovom obliehaní opustili Turci. Mesto aj hrad vydali veliteľovi cisárskych vojsk gen. Louisovi de Souches

1954 Francúzska pevnosť Dien-bien-phu v severnom Vietname sa vzdala jednotkám komunistického Viet Minhu

8. máj

1624 Mierom podpísaným vo Viedni sa skončilo druhé ťaženie sedemohradského kniežaťa Gabriela Betlena do Uhorska

1944 Zástupcovia ČSR a ZSSR podpísali v Londýne dohodu o dočasnej správe na čs. území po vstupe Červenej armády

10. máj

1529 Turecký sultán Sulejman II. sa vydal na výpravu do Uhorska na podporu Jána Zápoľského v zápase o uhorský trón s Ferdinandom Habsburským

1849 V Skalici sa začal formovať nový slovenský dobrovoľnícky zbor pod velením majora cisárskeho vojska Henryka Lewartowského

13. máj

1779 Mierom v Těšíne sa medzi Habsburgovcami a pruským kráľom skončila vojna o bavorské dedičstvo

14. máj

1944 Čs. exilová vláda v Londýne vymenovala pplk. Jána Goliana za veliteľa Vojenského ústredia na Slovensku na prípravu SNP

16. máj

1664 V bitke pri Žarnovici cisárske vojská porazili Turkov

17. máj

1564 Bol prijatý vojenský poriadok na obranu stredoslovenských banských miest a bezprostredného okolia pred vpádmi Turkov

18. máj

1809 15-tisíc francúzskych vojakov pod velením maršala Louisa Davouta útočilo na opevnené predmestia v priestore Petržalky

1944 V Prešove vzniklo Armádne veliteľstvo (Východoslovenská armáda)

22. máj

1809 V bitke pri Asperne neďaleko Viedne utrpel Napoleon prvú veľkú porážku – od rakúskeho arcivojvodu Karola

1939 Hitler a Mussolini podpísali tzv. oceľový pakt – dohodu o politickom a vojenskom priateľstve

28. máj

1704 V bitke pri Smoleniciach kuruci porazili cisársky zbor, ktorému velil generál Adam Ritschan. Boj rozhodli ozbrojené skupiny slovenských sedliakov najmä z okolia Myjavy.

29. máj

1944 Nemci uskutočnili posledný nálet na Londýn

30. máj

1814 V Paríži po skončení porážky napoleonského Francúzska podpísali mier s koalíčnými mocnosťami

31. máj

1944 Spojenecké vojská prelomili nemecký front v strednom Taliansku, začal sa všeobecný ústup nemeckých jednotiek

Zostavila: Mária Stanová, VHÚ

VAŠE STAROSTI... ...NA NAŠU HLAVU

? Môžem sa v správnom konaní odvolať voči premiestneniu v rámci jednotlivých posádok a voči prepusteniu z Ozbrojených síl SR?

! Na konanie vo veciach služobného pomeru profesionálneho vojaka sa vzťahuje zákon č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) a zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“).

V Ozbrojených silách SR je vedúcim služobného úradu náčelník Generálneho štábu OS SR pre hodnosť plukovník a riaditeľ Personálneho úradu OS SR pre hodnosti vojak 2. stupňa až podplukovník. Na zmeny v služobnom pomere vydáva vedúci služobného úradu personálny rozkaz, ktorý sa musí v stanovených lehotách vydať a doručiť profesionálnemu vojakovi.

Od účinnosti zákona v roku 2005 voči všetkým vydaným personálnym rozkazom bolo možné podať odvolanie v zmysle správneho poriadku. Dvojročné skúsenosti ukázali, že takáto možnosť neprimerane sťažovala a spomaľovala rozhodovací proces a bola brzdou v rámci operatívneho manažovania personálu. Z toho dôvodu bol v roku 2007 zákon upravený tak, že správne konanie sa vzťahuje len na personálne rozkazy, ktorými je profesionálny vojak prepustený zo služobného pomeru.

Z toho vyplýva, že profesionálny vojak po doručení personálneho rozkazu na zmenu miesta výkonu štátnej služby (ďalej len „premiestnenie“) podľa potrieb Ozbrojených síl SR je povinný ho vykonať. Proti takému personálnemu rozkazu sa nemôže odvolať. Ten je však preskúmateľný súdom, ako je to uvedené v poučení, ktoré je súčasťou personálneho rozkazu.

Pri skončení služobného pomeru prepustením podľa jednotlivých ustanovení zákona vydá príslušný vedúci služobného úradu personálny rozkaz. Proti takému personálnemu rozkazu sa môže profesionálny vojak odvolať v lehote 15 dní od jeho doručenia. Svoje odvolanie zašle vedúcemu služobného úradu, ktorý personálny rozkaz vydal a ten odvolaniu buď v plnej miere vyhovie, alebo nevyhovie a zašle ho v zmysle správneho poriadku na druhostupňový odvolací orgán. Zároveň túto skutočnosť oznámi profesionálnemu vojakovi. Druhostupňový orgán vydá vo veci odvolania konečné rozhodnutie, proti ktorému sa nemožno odvolať. Toto rozhodnutie je taktiež preskúmateľné súdom.

Na záver možno uviesť, že ak personálny rozkaz vydá riaditeľ Personálneho úradu OS SR, druhostupňový odvolací orgán je náčelník Generálneho štábu OS SR. V prípade, že personálny rozkaz vydá náčelník GŠ OS SR, druhostupňový odvolací orgán je minister obrany SR.

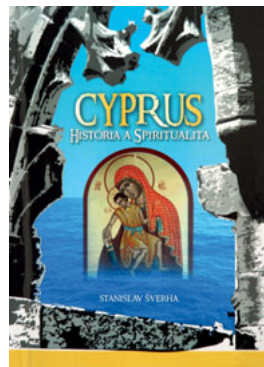
Podplukovník Milan Litvaj

zástupca riaditeľa Personálneho úradu OS SR

Ilustračné foto: Pavol Vítok

Cyprus podľa Šverhu

Podplukovník Stanislav Šverha sa koncom marca 2014 vrátil z misie UN-FICYP, no už pred vycestovaním mu vyšla kniha Cyprus – história a spiritualita. Vojenský duchovný, ktorý pôsobí v Akadémii ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši, slúžil totiž na Cypre spolu tri razy. „Pri písaní ma výrazne motivoval úprimný záujem našich vojakov o historický kontext krajiny, v ktorej slúžia,“ povedal. Dodal: „Chcel som sa im teda priblížiť Cyprus tak, aby lepšie chápali tamojšie dejinné súvislosti vrátane mocenských a záujmových siločiar, ktoré ovplyvňovali vzťahy cyperských obyvateľov a ich náboženstiev.“ S. Šverha sa v publikácii, ktorú vydala AOS, prejavil ako rozhladený sprievodca. Prechádza dejinami krajiny od predhistorických čias až po súčasnosť. Ako vojenský kňaz vníma o niečo pozornejšie rôzne bitky a vojny, ktoré sprevádzali dejiny Cypru a jeho jednotlivých miest, kostolov, kláštorov či meští. Prináša aj biblické príbehy späté s týmto stredomorským ostrovom, na ktorom slovenskí vojaci pôsobia od roku 2001.

Kandrikov Knižný dizajn

Kresba, maľba, grafika a knižný dizajn to sú „parkety“, na ktorých je doma Robert Kandrik (1958), od roku 1986 zamestnanec Akadémie ozbrojených síl. Jeho rukopis má za posledných šesť rokov vyše 80 obálok vysokoškolských učebníc, monografií či vedeckých prác. A práve s jeho výstavou Knižný dizajn sa mohli na jar zoznámiť návštevníci Akademickkej knižnice AOS. Ako referent pracoviska audiovizuálnej tvorby sa podieľal aj na tvorbe návrhov vojenských medailí, log, odznakov, diplomov či označení. Navrhol tiež rektorské insígnie AOS či vitráže liptovskomikuláškovej vojenskej kaplnky. Knižný dizajn vystavoval prvý raz. No s jeho voľnou tvorbou, ktorej sa venuje popri zamestnaní, sa milovníci výtvarného umenia mohli stretnúť na výstavách vo Francúzsku, Čechách, Indii či doma na Liptove. Je zameraná na portrét a akt, no aj na abstrakciu, ktorá sa čiastočne dotýka reality. Aj na najnovšej výstave sa popri knižnom dizajne prezentovali kresbami, grafickými listami či ilustráciami básnických zbierok a románov.

Deti maľujú vojakov

Minister obrany Martin Glváč, náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálporučík Peter Vojtek a mesačník Ministerstva obrany SR OBRANA vyhlasujú pre žiakov základných škôl 13. ročník výtvarnej súťaže Deti maľujú vojakov. Účastníci súťaže zašlú svoje práce spolu so spíacťou adresou, telefónnym kontaktom a dátumom narodenia najneskôr do 19. mája 2014 na adresu: Redakcia OBRANA, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava. Autori najlepších prác v kategórii mladších a starších žiakov získajú hodnotné ceny. Ich práce budú uverejnené na rezortnej internetovej stránke.

Keď OBRANA v spolupráci s NGŠ pred 13-timi rokmi výtvarnú súťaž pre slovenských školákov zakladala (vtedy pod názvom Vojaci očami detí), porota hodnotila niekoľko desiatok prác. Vlní ich bolo rekordných 2236. Komunikačný odbor MO SR z nich zostavil aj rezortný stolový kalendár na rok 2014.

(pv) ● Foto Ivan Kelement

MILITARY ENGLISH

MILITARY ENGINEERING

Pripravila Nadežda Kochmanová • Foto: US DoD

Military engineering is usually described as “art and practice of designing and building military works and of building and maintaining lines of military transport and communications”. It includes both tactical support on the battlefield and strategic support, such as construction or maintenance of strategic objects (airfields, ports) and infrastructure (roads, railroads, bridges).

The military engineering manual defines five general tasks: mobility, countermobility, survivability, topography, and general engineering. The primary imperative in a combat environment is the offensive: military engineers build communications to ensure movement forward. To do the obverse – impeding the movement of the enemy – engineers may build trenches, place obstacles, disrupt power lines, demolish bridges and destroy enemy installations. If the battlefield situation requires it, engineers must also provide expedient field fortifications, which will protect troops and equipment from enemy fire. Assisting the army in locating positions and understanding terrain is the engineers’ fourth task. Military engineers perform a variety of other duties, which change over time but are related to construction or destruction. Throughout history the importance of the respective tasks has changed depending on the specifics of the warfare and the type of combat. Although the title of the first military engineers is reserved for the ancient Romans famous for their brilliance in building roads, forts and military camps; modern military engineering originated in 17th century France with the art of the great bastioned castles and fortresses and the elaborate sieges required to capture them. French engineers mapped terrain, designed field fortifications and cleared roads until they achieved preeminence. By the 18th century, regiments of foot (infantry) in the British, French, Prussian and other armies included pioneer detachments. They moved

at the head of marching columns with axes, shovels and pickaxes clearing obstacles or building bridges to open the way for the bulk of the regiment to move through difficult terrain.

With the arrival of the 20th century, military engineers assumed a major new role in supporting the movement and deployment of newly invented systems in war. Military engineers gained vast knowledge and experience in explosives. They were tasked with planting bombs, landmines and dynamite.

World War I and WWII taught the armies and their commanders the value of having combat battalions of skilled engineers to organize and facilitate both the attack and defense. Impenetrable fortresses equipped with air-defense cannons, fortified bunkers, pontoon bridges and heavy X-type anti-tank barriers (“hedgehogs”) were all the inventions of this period. The world wars made also clear that engineers were critical not only in the front lines of combat but also behind those lines, where

the huge logistical apparatus to support the insatiable appetites of modern industrialized warfare would require construction of all types. Dozens of highly specialized units rehabilitated ports, built petroleum pipelines, repaired and maintained equipment, supplied parts, produced highly sophisticated maps and charts, and performed a wide variety of other tasks.

Today, the five tasks, or “missions,” have been in many places such as Iraq, Afghanistan (and elsewhere) superseded by a core task of securing safe passage, probing the ground for mines and using various equipment to deactivate improvised explosive devices (IED).

GLOSSARY

- **apparatus** [ˌæpəˈreɪtəs] – aparát; • **bastioned** [ˈbæstɪənd] – opevnený (s vežičkami); • **brilliance** [ˈbrɪljəns] – genialita; • **countermobility** [ˈkaʊntəməʊˈbɪlɪti]; • **disrupt** [dɪsˈrʌpt] – prerušit’, narušiť; • **expedient** [ɪksˈpiːdjənt] – vhodný, účelný; • **fortifications** [ˌfɔːtɪfɪˈkeɪʃənz] – hradby, opevnenie; • **hedgehogs** [ˈhedʒhɒgz] – ježkovia; • **impeding** [ɪmˈpiːdɪŋ] – prekážať, zdržiavať; • **impenetrable** [ɪmˈpenɪtrəbl] – nepreniknuteľný; • **insatiable** [ɪnˈseɪʃəbl] – nenásytý; • **military works** [ˈmɪlɪtəri wɜːks] – vojenské stavby; • **obverse** [ˈɒbvɜːs] – opak, protiklad; • **petroleum pipelines** [pɪˈtrɒljəm ˈpaɪpləmz] – potrubie pre dodávku pohonných hmôt; • **preeminence** [priːˈemɪnəns] – nadvláda, dominancia; • **rehabilitated** [ˌriːəˈbɪlɪteɪtəd] – renovovať; • **sieges** [ˈsiːdʒɪz] – obliehania; • **survivability** [səˈvaɪvəbɪlɪti] – schopnosť prežiť.

plk. Mgr. Marian Bodolló
generálny duchovný
Ekumenickej pastoračnej
služby v OS a OZ SR

DUCHOVNÉ SLOVO

V roku Sedembolestnej

Keby sme sa sto Slovákov spýtali, čo im hovorí mesiac máj, asi top by bol mesiac lásky. Potom by možno boli vymenované : Sviatok práce, oslobodenie, finále majstrovstiev sveta v hokeji, maturita, prijímačky... Darmo je. Máj nesie v sebe silnú esenciu života a pohybu zároveň. A taký viditeľný pohyb sa spustil pred desiatimi rokmi. K prvému máju sa k Európskej únii pripojilo desať krajín a medzi nimi aj Slovensko.

Odvtedy sme už stihli nazbierať dosť materiálu, aby sme mohli veci s odstupom času zhodnotiť, zvážiť prínosy, prípadne pomenovať negatíva.

Omnoho častejšie sme sa začali stretávať s príslušníkmi iných vierovyznaní a náboženstiev. Typickými boli stretnutia s príslušníkmi islamu. Boli sme priamo či nepriamo vyzývaní, aby sme si položili otázku – taký je on, a kto som ja? Kde je to moje povestné miesto v rade? V čom alebo v Koho je moja viera ukotvená?

Niekedy to bol a je obdiv, niekedy rešpekt, no možno aj pohrdanie. Prejsť však okolo moslima a ignorovať ho, sa jednoducho nedá. Minimálne ho aspoň registrujeme a berieme na vedomie. Neostalo však len pri jednosmernom pohybe. Takisto aj oni začali prichádzať k nám. A začínajú mať požiadavky. Aká bude naša odpoveď? Scenáre sa ponúkajú rôzne. Môžeme sa cítiť ohrození dovozom cudzieho duchovného kapitálu. Alebo sa môžeme stiahnuť do ulity a nevšimáť si to. Môžeme však mať aj ambície „hrubokrých“ a riešiť silou to, na čo rozumom nestačíme. To by bol dôkaz úplného zúfalstva a bezmocnosti s tragickými následkami.

Logickým sa zdá, že môžeme byť rovnocennými partnermi. Je smutné, keď dokážeme len zdôrazňovať, ako si moslimská komunita vie presadiť svoje práva. Prečo my nie sme takí sebedovomí a súdržní? Čo nás odrádza od hlásenia sa ku krížu?

A pri tom je z čoho čerpať a od čoho sa odraziť. Vlni sme si pripomenuli 1150. výročie príchodu vierozvestov sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Nielen Písmo nimi preložené do reči zrozumiteľnej pospolitému ľudu, ale najmä viera v živého Boha a Ježiša Krista boli zárukou prežitia jazyka aj národa. Ak teda náš národ dokázal v minulosti odolať, prežiť a nestratiť identitu, je viac ako možné, že to by mala byť jeho cesta aj v súčasnosti. Čerpať z kresťanských koreňov a ísť cestou, za ktorú sa vyhlásil aj sám Pán Ježiš hovoriac: „Ja som cesta, pravda i život. Nik nepríde k Otcovi, ak nejde cezo mňa.“ A ako stojí v Liste sv. Pavla Efezanom: „Veď všetko, čo je zjavné, je svetlo. Preto je povedané: Prebuď sa, ty, čo spíš, a vstaň z mŕtvych a zažiari ti Kristus.“

Poranenia na bojisku

Príslušníci slovenských ozbrojených síl pôsobia prakticky od ich vzniku v roku 1993 v zahraničných misách a operáciách v rôznych kútoch sveta. Nielen na európskom kontinente (krajiny bývalej Juhoslávie, Cyprus), ale aj v Afrike (Eritrea) a v Ázii (Irak, Afganistan, Golanské výšiny – Sýria, Libanon, Východný Timor). Pri plnení úloh v špecifických podmienkach operácií a misií pod velením NATO, OSN či Európskej únie vzrastali nároky na ich zdravotnícke zabezpečenie.

Už doma na Slovensku sa im v rámci prípravy pred odchodom na plnenie úloh medzinárodného krízového manažmentu venuje osobitná pozornosť. Aby získali základné teoretické poznatky, ale aj praktické zručnosti pri ošetrovaní zranení svojich kolegov (i seba) v týchto podmienkach.

Ošetrovanie na bojisku

Podmienky na bojisku sú oveľa náročnejšie ako v optimálnych pracovných podmienkach. Nevýhodou môže byť tma, nepohodlie, hluk, vlhko, chlad, nebezpečná situácia, únava a vyčerpanosť ošetrojúceho. Pri ošetrovaní zraneného sa postupuje v týchto štyroch fázach: prvotné ošetrovanie – rozpoznať život ohrozujúci problém, resuscitácia – okamžité riešenie situácie, druhotné ošetrovanie – podrobné vyšetrenie od hlavy po päty po stabilizácii stavu a konečné ošetrovanie – špecifická liečba. V prípade, že zlyhá prvotné ošetrovanie a resuscitácia, nastáva smrť.

Prvotné ošetrovanie je najdôležitejšou fázou v procese ošetrovania. V tejto fáze je potrebné zhodnotiť celkový stav vedomia. Keď je pri vedomí, treba odhadnúť jeho stav. Stav vedomia rozpoznáme tak, že zraneného oslovíme. Ak neodpovedá, znamená to zmenu úrovne vedomia. Pri bezvedomí treba určiť prípadné zastavenie srdca. Ak ho potvrdíme, treba zabezpečiť priechodnosť dýchacích ciest.

Majú aj chrbát a boky

U poranených s polytraumou je vždy lepšie predpokladať, že majú zlomeninu krčnej chrbtice, najmä ak majú pomliaždeniny v oblasti kľúčnej kosti. V tomto prípade krčnú chrbticu fixujeme. V ďalšej fáze ošetrovania, ak došlo k zastaveniu srdca, je potrebné začať kardiopulmonálnu resuscitáciu. Len čo je stav stabilizovaný, prechádzame do ďalšej fázy, tzv. druhotného ošetrovania. Počas neho netreba zabúdať, že zranený má nielen prednú časť tela, ale aj chrbát a boky.

Pri vyšetrení zraneného musíme postupovať systematicky od hlavy až k päťam. Zamerať sa predovšetkým na poranenia hlavy, lebky, tváre a spodiny lebečnej, prezeráme hrudník, brucho, panvu, chrbticu a končatiny.

Nesmieme zabúdať ani na otvory: ústa, uši, konečník. Dôsledné a systematické prvotné ošetrovanie je najdôležitejším krokom pre záchranu života. Lebo ak sa prvotné ošetrovanie a resuscitácia urobia nesprávne, konečné ošetrovanie je už vecou vojenskej pohrebnej služby.

Text: rtn. Mgr. Mariana Švantnerová,
zdravotníčka Centrum výcviku Lešť
Foto: Jozef Žiak

PSYCHOLÓG RADÍ

kpt. Martin Bittner

Migréna

Migrenózne bolesti hlavy sa prejavujú u 8 – 12 % obyvateľstva, pričom rozoznávame dva typy, s aurou a bez nej. Aura, typická fáza pred samotným záchvatom sa vyznačuje rôznymi dočasnými príznakmi a výpadkami a trvá nanajvýš hodinu. Postihnutí ju prežívajú ako bezbolestnú, no veľmi zaťažujúcu. Najtypickejšia je vizuálna aura, zraková porucha v podobe mžikov a svetelných zábleskov rozostupujúcich sa zvnútra k okrajom zorného poľa. Aura je predzvesťou záchvatových bolestí hlavy, ktoré sa spravidla dostavia po aure do jednej hodiny.

Migréna bez aury spočíva v záchvatoch bolestí hlavy, ktoré bez ošetrovania trvajú 4 až 72 hodín a je pre ne typická jednostranná lokalizácia, stredná až vysoká intenzita, pulzovanie bolesti a jej významné zhoršovanie telesnou činnosťou. Bežné každodenné činnosti sú podstatne sťažené až znemožnené a môžu sa vyskytovať aj ďalšie sprievodné javy ako nevoľnosť, zvracanie, svetloplachosť a sluchová podráždenosť. Nehľadiac na ostatné znaky odlišuje migrénu od tenzných bolestí hlavy typické obmedzenie bolesti na jednu polovicu hlavy. Spúšťačmi migrenózných bolestí sú ťažko definovateľné a často nenápadné udalosti, napr. víkend, či sledovanie televízie, ktoré však obsahujú prvky narušujúce krehkú rovnovahu organizmu.

Okrem svetelných podnetov či výživových excesov zohrávajú významnú úlohu aj psychické spúšťače. Emocionálna disharmónia vo forme zlosti či hnevu, zvýšené nároky na výkonnosť, stres, hektickosť, ale aj uvoľnenie po psychickej záťaži, to všetko spolu s poruchami spánkového cyklu, hormonálnymi zmenami a oslabenou imunitou navodí stav takého utrpenia, že človek nie je schopný vykonávať nijakú činnosť. Prevencia pred atakmi migrény spočíva v dôkladnej analýze situácií a udalostí, ktoré bolesť spúšťajú, tréningu zvládania bolesti a tréningu zvládania stresu.

Bitky na rieke Soča

Po vypuknutí prvej svetovej vojny v júli 1914 zostalo Taliansko neutrálne i napriek tomu, že bolo zviazané spojeneckou zmluvou s Nemeckom a Rakúsko-Uhorskom. Keďže však malo územné požiadavky voči Rakúsko-Uhorsku, náčelník talianskeho generálneho štábu Luigi Cadorna začal už v auguste 1914 s prípravou vojsk na vojnu proti rakúsko-uhorskej monarchii.

Dňa 26. apríla 1915 Taliansko uzavrelo so štátmi Dohody tajnú tzv. Londýnsku zmluvu, na základe ktorej malo získať za svoj vstup do vojny po boku dohodových štátov Tridentsko, Goricu, Istriu s Terstom a Dalmáciu až po riek Nere-tva. Na základe tejto dohody 23. mája 1915 Taliansko vypovedalo vojnu Rakúsko-Uhorsku. Vznikol tak nový front, ktorého najkritickejšia časť bola v povodí rieky Soča (tal. a nem. Isonzo). Od 24. mája 1915 sa tu jednotky talianskej 2. a 3. poľnej armády pokúšali prekročiť hranice s Rakúsko-Uhorskom, ktorého predmostie bolo v okolí mesta Gorica (tal. Gorizia, nem. Görz). Cieľom týchto bojov bolo prelomenie rakúsko-uhorskej obrany, preto sem Taliansko sústredilo jadro svojich poľných armád. Od mája 1915 do októbra 1917 tu bojovali viac ako 3 milióny talianskych vojakov. Rakúsko-Uhorsko sem postupne presunulo päť divízií z Balkánu a tri divízie z Haliče a vytvorilo tu veliteľstvo 5. poľnej armády na čele s generálom Svetozárom Boroevičom de Bojna. V rámci jej 14. pešej divízie tu bojovalo aj množstvo Slovákov, predovšetkým v radoch 71. pešieho (trenčianskeho) pluku a 72. pešieho (bratislavského) pluku.

V priebehu rokov 1915 – 1917 sa tak rieka Soča stala dejiskom 11 bitiek (nemecko-rakúsko-uhorská ofenzíva pri Caporette je niekedy nazývaná aj 12. bitkou na Soči). Počas prvých bitiek sa vytvorila hlavná línia fronty, na ktorej sa sústredili boje. Až v poradí šiesta bitka (4. – 16. augusta 1916) priniesla Talianom čiastočný úspech. Za cenu vysokých strát (celkovo 51 000 na talianskej a 42 000 na rakúsko-uhorskej strane) získali Goricu a výšiny Monte St. Michele. Posledným talianskym pokusom o prielom rakúsko-uhorskej obrany sa stala jedenásta bitka (18. augusta – 13. septembra 1917). Ani ona však nepriniesla Talianom výraznejší úspech.

BITKY NA RIEKE SOČA

1915

1. bitka : 23. jún – 7. júl
2. bitka: 18. júl – 10. august
3. bitka: 18. október – 4. november
4. bitka: 10. november – 14. december

1916

5. bitka: 11. – 16. marec
6. bitka: 4. – 16. august
7. bitka: 14. – 19. september
8. bitka: 9. – 12. október
9. bitka: 31. október – 4. november

1917

10. bitka: 12. máj – 5. jún
11. bitka: 18. august – 13. september

Nemecko-rakúsko-uhorská ofenzíva pri Kobaride (12. bitka)

24. – 27. október

Naopak, rakúsko-uhorskému veleniu ukázala, že už nemôže naďalej len odolávať talianskym pokusom o ofenzívu, ale musí samo hľadať východisko z tejto patovej situácie.

Text: Jana Začková, VHÚ

JUDr. Ján Papánek

(24. októbra 1896 Brezová pod Bradlom – 30. novembra 1991 Scarsdale, USA)

Študoval strednú školu v Jevíčku na Morave. Po vypuknutí prvej svetovej vojny musel štúdium prerušiť a v januári 1915 narukovať do rakúsko-uhorskej armády. V rámci 72. pešieho pluku sa zúčastnil na bojoch

v Taliansku, kde v lete 1916 padol do zajatia. Vstúpil do československých légii, v rámci ktorých pôsobil vo vedení Československého dobrovoľníckeho zboru a v redakcii časopisu V boj!. Po návrate do vlasti študoval právo a diplomáciu v Paríži. Pôsobil v československých diplomatických službách, v rokoch 1935 – 1938 ako generálny konzul v Pittsburghu. Po vypuknutí druhej svetovej vojny sa v USA zapojil do československého zahraničného odboja. Od leta 1946 zastupoval na pôde OSN Československo. Po komunistickom prevrate v roku 1948 zostal v USA a stal sa zakladateľom Amerického fondu pre utečencov a spoluzakladateľom Rady slobodného Československa. Pôsobil na univerzite v New Yorku a bol autorom viacerých kníh a množstva odborných článkov.

85 mm ťažký protiletadlový kanón (PLK) vzor 44 S (čs. licenčná verzia) sa do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea oficiálne dostal 24. septembra 1968 z Východného vojenského okruhu Trenčín. Exponát spolu s 152 mm sovietskou kanónovou húfnicou vzor 1937 symbolicky pripomína urputné boje, ktoré v katastri obce Nižný Komárnik prebiehali od 6. októbra do 25. novembra 1944.

Osvedčil sa aj na Dukle

Sovietsky kanón predstavoval zdokonalenú verziu staršieho 85 mm PLK vzor 1939. Základným východiskom pre jeho vývoj sa stal kanón kalibru 76,2 mm vzor 1938. Na jeho platformu bola umiestnená väčšia a silnejšia hlavňa kalibru 85 mm. Výroba sa rozbehla 10. mája 1940 v Kaliningrade.

Kanón z Uralu

Nový kanón bol do Červenej armády zavedený ako 85 mm protiletadlový kanón vzor 1939 (52-K) a postupne sa stal jej najpoužívanejším štandardným ťažkým protiletadlovým kanónom. Po vpáde Nemcov bola výroba ohrozená. Továreň bola presťahovaná za Ural, do Sverdlovsk (dnešný Jekaterinburg). Celkovo sa počas vojny vyrobilo 1 420 kusov 85 mm PLK všetkých typov.

Technicko-taktické údaje:

Kaliber: 85 mm
Dĺžka hlavne: 5 740 mm
Celková dĺžka v pochodovom postavení: 8 210 mm
Šírka v pochodovom postavení: 2 200 mm
Šírka v bojovom postavení: 4 750 mm
Výška v bojovom postavení pri námere 0°: 2 060 mm
Výška v bojovom postavení pri námere 82°: 6 535 mm
Najväčšia počiatočná (ústová) rýchlosť strely: 885 m/s
Maximálny dosah do diaľky: 18 000 m
Maximálny dosah do výšky: 12 300 m
Účinný dosah do výšky: 11 600 m
Rozsah odmeru: 360°
Rozsah námeru: od -3° do +82°
Váha v palebnom postavení: 5 000 kg
Váha v pochodovej polohe: 5 030 kg
Maximálna rýchlosť strelby: 20 výstrelův/minúta
Obsluha: 7 – 8 mužův

Kanón bol vybavený poloautomatickým systémom nabíjania, ktorý po výstrele umožňoval automatické otvorenie záveru hlavne a vzápätí vyhodenie prázdnej nábojnice. Obsluhu kanóna zabezpečovala 7 až 8-členná obsluha. Kanón mal špeciálne zariadenie na automatickú reguláciu spätného rázu hlavne v závislosti od každej zmeny vertikálneho uhla jej nastavenia.

Tento systém s možnosťou nastavenia spätného rázu hlavne zaisťoval stabilitu celého kanóna pri streľbe vo všetkých možných vertikálnych uhloch. Hlavne, ktorú tvorili tri časti spojené závitmi, bola zakončená vertikálnym poloautomatickým klinovým záverom. Mobilitu týchto PLK zabezpečoval najmä dvojnápravový štvorkolesový podvozok ZU-8. Na spodnej krížovej lafete kanóna boli umiestnené štyri mechanické lafetové ramená. Každé bolo ukončené oporným tanierom ovládaným prostredníctvom hydraulického zdvíhaka. Zaisťovali pevnú pozíciu dela v palebnom postavení.

V roku 1944 85 mm PLK vzor 1939 postupne nahradzoval oveľa výkonnejší 85 mm PLK vzor 1944 (KS-18). Nový kanón mal predĺženú (z 4 690 na 5 740 mm) a zjednodušenú konštrukciu hlavne. Tvorila už jeden kus. Na lepšie uloženie a pohyb hlavne v záklze a predklze bol kanón vybavený novým typom koliesky. Kanón mal zdokonalenú ústovú brzdu; zvýšila sa účinnosť tlmenia spätného rázu hlavne po výstrele. Zvýšil sa aj celkový dosah a účinnosť kanóna. Najmä prostredníctvom zväčšenia účinnosti prachových hnacích náplní jednotlivých druhův munície. Zvýšila sa počiatočná rýchlosť strely z 830 m/s na 885 m/s. Maximálny dosah bol 18 000 m a do výšky zhruba 12 300 m (účinný 11 600 m). Tento vynovený typ 85 mm PLK sa začal používať približne od polovice roka 1944 a postupne sa stal jedným z hlavných prostriedkov sovietskej protivzdušnej obrany.

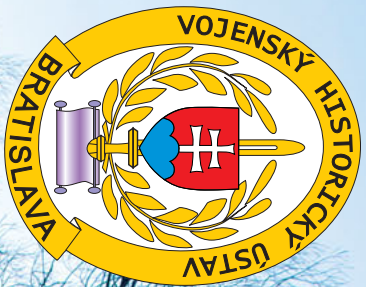
Používali ich aj Nemci

Kanóny využívali širokú škálu munície. Okrem primárneho likvidovania vzdušných cieľův sa tak mohol využívať aj na priame ničenie živej sily, obrnenej techniky a delostrelectva protivníka. Z celkového počtu 21 645 lietadiel, zostrelených sovietskou protivzdušnou obranou sa ich týmito kanónmi podarilo zneškodniť 4 047. Kvalitu zbrane ocenili aj Nemci. Ukoristené kanóny používali pod označením 8,5 cm Flak M.39(r) a 8,5 cm Flak M.44(r). Navyše po spotrebovaní pôvodnej sovietskej munície prevrtávali hlavne týchto typův kanónův pre svoju štandardnú muníciu kalibru 88 mm. Takto upravené kanóny dostali nové označenie 8,5/8,8 cm Flak M.39(r) a 8,5/8,8 cm Flak M.44(r).

V Československu sa jeho zdokonalená verzia začala licenčne vyrábať od 50. rokov v Plzni pod názvom 85 mm protiletadlový kanón vzor 44S. Nahradil dovtedy používané nemecké koristné 88 mm PL kanóny vzor 1939. Celkovo sa do roku 1968 vyrobilo vyše 2 000 kusův. Munícia pre ne sa vyrábala v Považskej Bystrici. Dôkazom kvality kanónu je, že po skončení druhej svetovej vojny poslážil ako základ na vývoj iných sovietskych delostreleckých zbraní a bol dlhodobo súčasťou výzbroje mnohých armád. Najmä krajín Varšavskej zmluvy, Sudánu, Vietnamu, Kuby, Číny či Severnej Kórey.

Text a foto: Mgr. Peter Holík

VHÚ-VHM Piešťany – Múzejné oddelenie Svidník

85 mm ťažký protiletadlový kanón (PLK) vzor 44 S zo zbierky Vojenského historického múzea – Múzejného oddelenia Svidník